

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

เป็นประเด็นที่น่าสนใจในกรณีของบ้านเราที่จะมีการตั้งป่าชุมชนใหม่ ๆ คือในความเป็นจริงแล้วชาวบ้านที่อยู่บ้านใกล้กันนั้น ถือว่าเป็นบ้านพี่บ้านน้อง ดังนั้นพื้นที่ที่เขาเข้าไปหากินถือว่าเป็นพื้นที่สาธารณะและโดยธรรมชาติเขตการปกครองของหมู่บ้านนั้นทีหลัง เมื่อสมัยก่อนเราอาจยึดลำห้วยหรือสันดอยต่าง ๆ ซึ่งพึงจะมีมาแบ่งเป็นเขตๆทั้งที่คนในหมู่บ้านแทบจะเป็นเครือญาติกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน การใช้ประโยชน์จากที่หน้าหมู่บ้านมีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพราะฉะนั้นตรงนี้จากประสบการณ์ที่พวกผมทำมาที่บอกว่าการจัดตั้งป่าชุมชนต้องมีแนวเขตที่ชัดเจน ทำให้ชาวบ้านเกิดการสับสนและแตกแยก ซึ่งสิ่งที่บอกมาให้แบ่งเขตเพื่อการที่นำไปสู่การต่อสู้กับทางราชการ ว่าเรามีการแบ่งแนวเขตที่ชัดเจน แต่ต่อมานั้นกลายเป็นข้อขัดแย้งที่เราไม่เข้าใจในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งพวกผมไม่เข้าใจว่าจริงๆแล้วชาวบ้านเขาแทบจะเป็นญาติกันมีความสัมพันธ์กันมีการใช้ผืนป่าเดียวกัน เพราะฉะนั้นการไปแบ่งเขตทำให้เกิดโทษที่ทำให้ชาวบ้านทะเลาะกัน เพราะการแบ่งเขตมันเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวที่บอกว่าพื้นที่ตรงนั้นมันเป็นของบ้านไหน จึงมีการแบ่งพื้นที่จริง ๆ เพื่อที่จะมีการให้ดูแลรักษาควบคุมดูแลลูกบ้านของตนเอง พื้นที่ไหนที่มีการใช้สอยทั้งสองหมู่บ้านก็มีการนำทั้งสองหมู่บ้านมาพูดคุยกัน เพื่อจะหากฎกติกาในการใช้พื้นที่ใช้สอยร่วมกัน ซึ่งการใช้สอยมีหลายเรื่องอาจจะพื้นที่เลี้ยงสัตว์ร่วมกัน พื้นที่หากินของป่าร่วมกัน ซึ่งก็แล้วแต่สภาพหมู่บ้านในกรณีนี้ที่มันเป็นพื้นที่ใช้สอยร่วมกันใช้ประโยชน์จากป่าผืนเดียวกันก็หน้าจะมีการมาคุยกันและวางกฎระเบียบร่วมกัน แต่ถ้าพื้นที่ไหนที่เป็นของหมู่บ้านตนเองก็แล้วแต่หมู่บ้านจะมีการวางกฎเกณฑ์กันอย่างไร การจัดตั้งตามกฎหมาย กฎหมายไม่ได้บอกว่าชุมชนที่จัดตั้งป่าชุมชนได้นั้นต้องเป็นหมู่บ้านใด หมู่บ้านหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นถ้ามีหมู่บ้าน ก , ข, ค ก็ขอร่วมกันจัดตั้งป่าชุมชนร่วมกัน และระบุให้มันชัดเจนว่าป่าชุมชนที่จะขอจัดตั้งร่วมกันนั้นมีพื้นที่เท่าไรระบุให้ชัดเจน พื้นที่ไหนที่จะเป็นพื้นที่ใช้สอยร่วมกันของหมู่บ้าน พื้นที่ไหนจะเป็นพื้นที่ใช้สอยของหมู่บ้าน เป็นต้น จะต้องมีการทำลักษณะนี้เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ประสบการณ์อีกเรื่องหนึ่งก็คือว่า มีหมู่บ้านหนึ่งอยู่ใกล้กับเขตป่ามากและได้เป็นผู้ดูแลจัดการป่าเมื่อมีการตั้งป่าชุมชนแล้วและยังมีอีกหมู่บ้านหนึ่งซึ่งไกลออกไป แต่ก่อนเคยเข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าเหมือนกันพอมีการจัดตั้งป่าชุมชนก็มีการห้ามไม่ให้เข้ามาหากินจึงเกิดปัญหาขึ้น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจึงมีการมาตั้งกฎกติกาว่า ชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านอื่นหรือบ้านที่ไกลออกไปไม่สามารถเข้ามาหากินได้และห้ามนำเอาไปขาย เพราะเมื่อก่อนมีการนำรถเข้ามาขนกันเลยทีเดียว จึงมีการตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาว่า เก็บกินได้แต่ห้ามเอาไปขาย และที่เป็นข้อคิดอีกอย่างหนึ่งก็คือ ที่วังชันจังหวัดแพร่ มีการตัดไม้ที่ละมาก ๆ ซึ่งเมื่อก่อนยังไม่ได้มีการจัดตั้งป่าชุมชนก็สามารถตัดเอาไปขายได้ แต่พอมีการจัดตั้งป่าชุมชน ชาวบ้านเขาก็บอกว่าถ้าคุณเข้ามาตัดไม้ที่ละเล็กละน้อยเราไม่ว่าแต่ถ้าจะมาตัดเป็นลำรถอย่างนี้ คุณควรจะให้ค่าช่วยเหลือในฐานะที่คุณไม่ได้มาดูแลรักษาป่าซึ่งเป็นการหารายได้ให้กับชาวบ้านอีกทางหนึ่ง ซึ่งก็มีการนำเงินส่วนหนึ่งมาเป็นกองทุนในการจัดการป่าอีกส่วนหนึ่งก็เป็นค่าแรงของผู้ที่ไปตัดไม้ การจัดตั้งป่าชุมชนในเขตอุทยานหรือป่า

สองนั้น มีความขัดแย้งแน่นอน แต่ถึงอย่างนั้นมันก็มีทางแก้ไขของมันอยู่ซึ่งผมขอเสนอว่า จะมีการจัดการร่วมกันหลาย ๆ บ้าน

ชาวบ้าน

ถ้าเจ้าหน้าที่อุทยานเข้ามาเข้มงวดเขาจะเข้มงวดในเรื่องไหน

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

1. ถามใจตัวเองก่อนว่าป่าชุมชนสำคัญกับเราหรือไม่ เป็นปัญหาเป็นชีวิตของเราหรือไม่ ส่วนการทำแล้วจะคืบหน้าหรือไม่ 2. เรื่องของการจัดการ ไม่ใช่มีแต่ผู้นำทำคนเดียวแต่ลูกบ้านไปเข้าใจว่าป่าชุมชนเกิดขึ้นไม่ได้ 3. สร้างองค์กรชาวบ้านและมีการจัดระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ได้ชัดเจนและแบ่งงานกันให้ชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่กันให้สมดุลและเหมาะสมกับแต่ละคน หลายบ้านต้องมีการทบทวนและมีการเปลี่ยนแปลงเอาตัวจริงทำงาน

ในด้านของการจัดการป่าชุมชนสิ่งที่ชาวบ้านเสนอในแง่ของกฎหมายเป็นเรื่องของการจัดการร่วมกันทุกภาคส่วน ก็คือ ชาวบ้าน ชุมชน เจ้าหน้าที่ ครู อาจารย์ องค์กรบริการ ส่วนตำบล โดยตัวบทกฎหมายมันจะมีคณะกรรมการระดับชาติ คนที่จะมาเป็นต้องมีทั้งข้าราชการ ชาวบ้าน NGO ผู้ทรงคุณวุฒิ ในระดับจังหวัดก็มีคณะกรรมการจากหลายๆ ส่วน ระดับชุมชนก็มีคณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย ชาวบ้าน และอาจจะขอให้ครูอาจารย์ หรือ NGO มาเป็นที่ปรึกษา ในแง่ของการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบและการประเมินผล ให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้และจังหวัดเขาเข้ามาดูแลจัดการให้ แต่ว่าต้องมีการพูดคุยกันให้ชัดเจนว่าใครมีหน้าที่มีบทบาทอะไรบ้าง ขอบเขตและหน้าที่มีแค่ไหน ถ้ามีป่าชุมชนใกล้กับเขตป่าอุทยานหรืออยู่ในพื้นที่ป่าอุทยาน ก็ไม่ได้หมายความว่าเรายกเลิกเขตป่าอุทยานออกไป ป่าชุมชนก็ยังอยู่ในเขตอุทยาน แต่หมายความว่าป่าชุมชนผืนนั้นมันจะถูกรองรับด้วยกฎหมายเฉพาะของมัน คุณจะเอากฎหมายอุทยานมาใช้กับป่าชุมชนไม่ได้ เพราะว่าป่าชุมชนนี้ได้รับการรับรองด้วยกฎหมายป่าชุมชนแล้ว ก็คือต้องมีการยกเว้น ดังกฎระเบียบของอุทยานจะมาขัดกฎระเบียบของป่าชุมชนไม่ได้ เป็นลักษณะทางกฎหมาย ไม่ใช่ว่าพื้นที่ไหนตั้งเป็นป่าชุมชนนั้นแล้วพื้นที่นั้นยังไม่ได้อยู่ในกฎหมายของรัฐไม่ได้ เพราะว่าหัวใจก็คือ คัดกรองและให้สิทธิชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการจัดการดูแลร่วมกับส่วนอื่นๆ

บทบาทหน้าที่ของป่าไม้มันต้องเปลี่ยนไปมีหน้าที่มาส่งเสริมมาสนับสนุนชาวบ้านไม่ใช่ทำเหมือนเมื่อก่อน เดียวนี้ชาวบ้านโตแล้ว รู้เรื่องต่าง ๆ ขึ้นมาแล้ว รู้ว่าสิทธิตัวเองมีอะไรบ้างและอยากมีส่วนร่วมในการจัดการดูแล เพราะฉะนั้นข้าราชการต้องปรับเปลี่ยนบทบาทมาสนับสนุนชาวบ้าน ชาวบ้านจะมีแผนในการจัดการป่าว่า แต่ละปีจะทำอะไรดี ในเมื่อคุณเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในเขตของคุณต้องมาให้คำปรึกษา ไม่ใช่มาควบคุมหรือจับต่างๆ

ชาวบ้าน

เจ้าหน้าที่ของทางราชการมีการเอาเปรียบชาวบ้าน ก็คือเมื่อมีการจับกุมชาวบ้านที่ไปตัดไม้ เจ้าหน้าที่ก็นำไม้ขึ้นไปใช้ประโยชน์ของตนเอง ทำให้ชาวบ้านต้องไปตัดไม้ต่อก็เกิดการทำลายป่ามากขึ้น

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

ถ้าเราจัดตั้งป่าชุมชนได้แล้วชาวบ้านเราจะมีสิทธิมีอำนาจมากขึ้น ต่อไปหมู่บ้านราชการ นายทุนเข้ามาเราก็สามารถมีข้อจำกัดแล้วว่า ยึดหลักอ้างว่าตามกฎหมายว่า เราสามารถจับเขาส่งตำรวจได้ เพราะเรามีกฎหมายของเรามีหน้าที่ตามกฎหมาย แต่เขายังคือวันนี้จะเข้ามาเอาสิ่งนี้ ก็อยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน ที่จะปกป้องและป้องกันอย่างไร

นายพยอม คารมณ

เมื่อมีการจัดตั้งป่าชุมชนก็คือ

1. ให้ยุบป่าไม้หรือเปลี่ยนให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและให้มีการจัดตั้งกรมใหม่เป็นกรมรัฐป่าชุมชน

2. เจ้าหน้าที่สภาท้องถิ่นไม่ได้รับทราบข้อมูล ข่าวสารของประกาศ พ.ร.บ. คุ่มครองป่า ในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมในระดับของจังหวัด หรือชุมชนลงมาองค์กรท้องถิ่นต้องมีตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการร่วม บทบาทหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่นต้องมีในแง่ของกฎหมายป่าชุมชน ในแง่ของอบต. กฎหมายอบต. เองอำนาจในข้อที่ 5 องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ส่งเสริม บำรุงรักษาทรัพยากรในท้องถิ่น แต่ อบต. ในระยะแรกก็ถูกมือของอำเภอเข้าไปครอบงำหรือกำกับ และ อบต. ถ้าจะทำเรื่องป่าไม้ต้องขึ้นกับป่าไม้อีก ถ้ามว่าอำนาจของ อบต. ที่ผ่านมามีอำนาจจริงหรือเปล่าเป็นสิ่งที่เราต้องคิด เช่น แม่แจ่มตอนนี้เขาจะประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ชาวบ้านร่วมกับ อบต. มีมติร่วมกันไม่ให้ประกาศ เป็นบทบาทของ อบต. ซึ่งบางทีก็ต้องมีบทบาทร่วมกันบางที่ชาวบ้านก็ต้องช่วยกันดัน อบต. ด้วย ซึ่งมันก็ต้องช่วยกันดัน อบต. เพิ่มขึ้น ไม่ใช่ให้อบต. ทำแต่เรื่องถนนเพียงอย่างเดียว เรื่องปากท้องเราก็ต้องช่วยกันดัน เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

การประกาศเขตป่าต่างๆบางที่กรมป่าไม้เขาก็จับจับทำไม่ยอมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ชาวบ้านได้รับรู้ ภาครัฐที่หลัง การยุบกรมป่าไม้หรือการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่ยาก แต่ที่ทำอยู่ตอนนี้ก็คือกรมป่าไม้ พอผ่านกระทรวง ภารกิจคือการดูแลรักษาป่า แต่เป็นการดูแลเพื่อสร้างรายได้ สร้างเศรษฐกิจให้กับประเทศ ซึ่งด้านหนึ่งมันก็ดีคือจะได้ไม่ต้องมายุ่งกับชาวบ้านเรา แต่อีกด้านหนึ่งมันน่ากลัวขึ้น เพราะดูว่าต่อไปพื้นที่ป่าสงวน ป่าเสื่อมโทรม หรือถ้ายังไม่ยกเลิกนิยามป่า มันจะอนุญาตให้เอกชนเข้ามาเช่านำไปสู่การปลูกป่าเศรษฐกิจ ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นจริงสิ่งนี้จะมาขัดแย้งกับชาวบ้านมาก วันดีคืนดีนายทุนมาเช่าพื้นที่ป่าใช้สอยป่าสาธารณะใกล้บ้านเรา

ผู้หญิงจะเป็นคนที่ไม่หากินในป่ามากกว่าผู้ชาย และในปัจจุบันผู้หญิงจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ยิ่งตอนนี้ส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นคนลงไปเก็บข้อมูล ว่าในป่ามีเห็ดกี่ชนิดในหนึ่งปี มีการนำไปขายและได้เงินเป็นเงินเท่าไร ผู้หญิงจะรู้ดี

ชาวบ้าน

เวลามีการจัดตั้งป่าชุมชนแล้ว ชาวบ้านจะสามารถตัดต้นไม้มาสร้างบ้านได้หรือไม่ และในอนาคตจะมีการเก็บค่าน้ำหรือมีหารซื้อน้ำในการทำการเกษตรจริงหรือไม่

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

ตอนนี้ที่บ้านมีการนำไม้มาสร้างบ้านได้หรือเปล่า และมีกฎเกณฑ์อะไรหรือไม่ว่าคนหนึ่งได้กี่ต้น เมื่อมีการสร้างบ้านต้องขออนุญาตหรือเปล่า คือ กฎหมายป่าชุมชน คนที่เป็นชาวบ้านรวมกันเสนอโดยมีนักวิชาการ หรือผู้รู้ต่างๆ มาช่วยเสนอขึ้น ซึ่งเจตนารมณ์ก็คือต้องการให้ชาวบ้านได้จัดตั้งมีสิทธิใช้ประโยชน์ได้ด้วย แต่ขอให้มีกฎเกณฑ์ในการใช้และมีการใช้อย่างยั่งยืน และในพื้นที่จะรู้ว่าพื้นที่ไหนได้ใช้พื้นที่ไหนใช้ไม่ได้ บ้างที่จะสร้างใหม่จะต้องมีกฎเกณฑ์ที่ว่าได้กี่ต้น และต้องขออนุญาตใคร กฎหมายป่าชุมชนอนุญาตให้ใช้ได้ แต่ว่าอาจมีคนไม่เห็นด้วยกับการให้ตั้งในเขตป่าอนุรักษ์ที่เขาคัดค้านให้จัดตั้งป่าชุมชนได้แต่ห้ามใช้ประโยชน์จากป่าส่วนเรื่องที่ดินทำกินเป็นปัญหาของชาวบ้าน

ยกตัวอย่างว่า ป่าชุมชนที่บังคลาเทศ รัฐมีการออกไปให้แต่ละชุมชนรักษา ออกไปให้เลยว่าป่าชุมชนที่หมู่บ้านนี้จะดูแลมีกี่ไร่ มีใบรับรองให้ดูแล ทั้ง ๆ ที่บังคลาเทศเป็นประเทศด้อยพัฒนา

ตอนนี้เราสู้เรื่องป่า แต่ชาวบ้านก็เรียกร้องต่อรัฐบาลให้กับที่ทำกินออกมาให้ชาวบ้าน ซึ่งป่านั้นมีกฎหมายคุ้มครองแต่ที่ทำกินของชาวบ้าน ชาวบ้านเรียกร้องให้รัฐบาลกันพื้นที่เขตอุทยานออกไปและมอบสิทธิให้ชาวบ้านจะเป็นอะไรก็ได้ แต่ขอให้มันมั่นคงและถาวร สืบลูกหลานให้สามารถมาใช้เป็นหลักทรัพย์สินได้ เรียกร้องกันมาเป็น 10 ปีแต่เขาไม่ยอมซึ่งเรียกร้องก็มีการเรียกร้องทั้ง 2 อย่าง ทั้งเรื่องป่าและที่ดิน ที่มีการเรียกร้องให้ราชการมาขยายพื้นที่ป่าออกไปและมีการมอบใบให้กับชาวบ้านเป็นกรรมสิทธิ์เสีย

นายมังกร ชัยชนะดารา

เรื่องที่คุณวิโรจน์ได้อธิบายเรื่องป่าชุมชนนั้นอาจจะไกลจากจุดเริ่มต้นของเวียงแหง ก็อาจเกิดความสับสนบ้างปกติที่เชียงดาวบางพื้นที่มีปัญหาคือ เขตอุทยานมีตั้งแต่ทางถนน 200 เมตร และมีผู้บุกรุก เป็นที่ทำกินซื้อขายอะไรต่างๆ แต่ในเชียงดาวการตั้งป่าชุมชนในอำเภอเชียงดาว เราพยายามจะไม่เข้าไปยุ่งกับพื้นที่ที่เป็นปัญหา จะนำไปสู่การขัดแย้งเราไม่รู้เป็นพื้นที่ของใครแต่เมื่อเขาทำกินแล้ว จะมีใบหรือไม่ใบเวลาเราจะกันพื้นที่เป็นป่าชุมชนเราพยายามหลีกเลี่ยงให้ไกล เพราะมันจะกลายเป็นปัญหาระหว่างประชาชนกับประชาชน เรา

อยากมีปัญหาบางส่วนอื่นมากกว่าไม่ใช่กับชาวบ้านด้วยกันเอง เว้นแต่บางพื้นที่ที่เขาตกลงยินยอมก็แล้วแต่ส่วนใหญ่เขาจะไม่ยินยอม โดยเฉพาะในกรณีของชาวบ้านจะนำไปสู่การขัดแย้งระหว่างชุมชนซึ่งการเริ่มต้นของป่าชุมชนเราไม่อยากให้เกิดกรณีเช่นนี้ ก็คือพยายามขัดหรือตีเส้นให้มันอ่อนหน้อยเพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหา ซึ่งผมขอแนะว่าที่เชียงดาวเขาทำอย่างนี้ ก็คือใครที่เขามีที่ทำกินอยู่ชัดเจนเราพยายามจะไม่ไปกันมาอยู่ในเขตป่าเพราะจะนำไปสู่ปัญหาปัญหาจะเกิดตั้งแต่ยังไม่เป็นพื้นที่แนวเขตเลยแต่พูดว่าจะไปตรงนี้จะร้อนแล้ว เพราะฉะนั้นเราจึงต้องพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาดังนี้แต่ถ้ามันมีปัญหาก็เป็นประโยชน์ที่จะทำให้พื้นที่ป่าชุมชนมันเพิ่มขึ้นหรือกว้างขึ้น เราอาจจะไปปลูกต้นไม้เพื่อฟื้นฟูป่า บางทีก็ต้องระวังด้วยเพราะเจ้าหน้าที่ป่าไม้บอกว่าเอาเลยผมยกพื้นที่ตรงนี้ให้ทำป่าชุมชน ท่านก็เข้าไปอยู่ในเกมส์ของพวกเขาแล้วเกมส์ของการขัดแย้งในท้องถิ่นจะทำให้เกิดศึกแทน ที่จะเป็นศึกระหว่างป่าไม้กับชาวบ้านก็จะเป็นชาวบ้านกับชาวบ้านหรือนายทุนกับชาวบ้าน

ในการกันเขตพื้นที่เบื้องต้นพยายามหลีกเลี่ยงปัญหา ให้มันเกิดข้อยุติที่ไม่นำไปสู่ปัญหา ซึ่งจริงๆ แล้วโดยกฎหมายชุมชนก็สามารถจะเอามาเป็นของตนได้ถ้าไม่มีเจ้าของโดยกฎหมาย และความเป็นจริงชุมชนก็ยอมรับว่าที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิหลายคนเป็นเจ้าของอยู่เราก็ต้องยอมรับในบางกรณีและในกรณีของ อบต. เป็นเรื่องท้องถิ่นต้องเรียนรู้ไปอีกยาวนาน ซึ่งผมเป็นประธาน อบต. เชียงดาวก็ยังไม่รู้เลยว่าเขาแต่งตั้งประธานสภา ประธานบริหารและปลัด อบต. เป็นเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ผมยังไม่รู้เลยว่าผมเป็นเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งผมก็เป็นครูอาจารย์มาก่อนก็ยังไม่ับประสาอะไรกับพวกชาวบ้านธรรมดาเขาจะรู้ความเคลื่อนไหวของราชการโดยตลอด จึงเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้กับไปอีก แต่ว่าโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ อบต. สามารถเข้าไปจัดการและดูแลป่าและทรัพยากรธรรมชาติได้ เรื่องของ ดิน น้ำ ป่า แต่จะจัดการอะไรยังงั้นยังไม่ค่อยชัดเจน แต่ว่าถ้าโดยแนวทางแล้วเราก็อาจจะใช้นโยบายส่งเสริมสนับสนุนท้องถิ่นเช่น จัดสรรงบประมาณมาเพื่อให้เกิดป่าชุมชนขึ้น หรือจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เกิดแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา จัดสรรงบประมาณเพื่อฟื้นฟูป่า เป็นต้นควรจะทำ โดยปกติแล้ว อบต. เขาก็ไม่ให้อำนาจโดยกฎหมาย อบต. โดยความต้องการของชาวบ้านแต่จริงๆ แล้วทุกวันนี้ อบต. หลายที่ไม่เคยถามความต้องการของชาวบ้านเลยว่าต้องการอะไร และมักจะกำหนดแผนโดยคาดเดา ว่าชาวบ้านต้องการ สิ่งที่ต้องการที่สุดในขณะนี้คือปลูกระดุมชาวบ้านขึ้นมา ให้รวมตัวกันรวมกลุ่มกันเพื่อเสนอปัญหาความต้องการให้ชัดเจน ให้ไปกำหนดในแผนพัฒนาตำบลและก็ไปประชุมบังคับหรืองบประมาณออกมาเพื่อใช้ตามแผนหรือข้อบังคับนั้น ซึ่งการกระทำนี้จะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องมีการพิสูจน์ตัวเดียว แต่ตอนนี้พวกเรายังไม่ถึงภาคีท้องถิ่น ก็คือหมู่บ้านในตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. จะต้องผนึกกำลังกันร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์กลุ่มแม่บ้าน ประธานเหมืองฝาย รวมทั้งพระสงฆ์ในท้องถิ่น และข้าราชการ ทุกคนผนึกกำลังกันสมาชิกในท้องถิ่นไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง แต่ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เพียงแต่รับภาระอาสาเข้ามาเอาความคิดของคนในท้องถิ่นไปปฏิบัติ แนวโน้มความคิดนี้ค่อยๆ พัฒนาไม่สามารถทำได้ในทันที เพราะทุกวันนี้

ใครที่เป็นพ่อหลวงชื่อก็บอกว่าพ่อหลวง พ่อพ่อหลวงบอกอย่างนี้ทุกคนก็เชื่ออย่างนั้น ไม่มีชาวบ้านคนไหนที่จะลุกขึ้นโต้ได้ นี่เป็นความคิดสมัยเก่าแต่ตอนนี้มันเปลี่ยนไปแล้ว ปัญหาที่คลี่คลายลง ผู้ที่มีตำแหน่งเป็น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้อาสาทำงานแทนชาวบ้าน จะฟังชาวบ้านว่าชาวบ้านต้องการอะไร ชาวบ้านบอกก็ต้องเอาไปตรองไปคิดไม่ใช่ทำทันที ถ้าสิ่งไหนที่ทำไม่ได้ก็แนะนำให้ไปทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ปัจจุบันนี้อาจจะยังไม่ได้ทันที แต่แนวโน้มข้างหน้าต้องเป็นอย่างนั้น ถ้าจะให้ไวขึ้นชาวบ้านต้องมีการรวมกลุ่มเป็นก้อนหนึ่ง กำลังให้เข้มแข็ง เช่นกลุ่มแม่บ้านเป็นกลุ่มที่มีพลังเข้มแข็งที่สุดหมู่บ้านส่วนมากมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ถ้ากลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านเข้มแข็งก็เอา อบต. ให้อยู่หมัด ถ้าไม่ทำตามสมัยหน้าไม่เลือก ถ้าหมู่บ้านไหนเข้มแข็งก็รวมกันกันเป็นแม่บ้านตำบล พอเป็นแม่บ้านตำบลก็บรรจุแผนพัฒนาตำบลของกลุ่มแม่บ้าน เอาไปใส่ในแผน อบต. แผน 1 – 5 ปี พอบรรจุแผนแล้วมันง่ายต่อการจะเอามาบังคับเป็นเป็นข้อบังคับตำบล การออกงบประมาณ ปัจจุบันการสร้างถนนหนทางให้ชาวบ้าน อบต. เป็นผู้สร้าง แล้วให้ชาวบ้านเป็นผู้ดูแลก็ได้ดูเพียงอย่างเดียว ถ้ามันไม่ถูกสเปกก็ไม่สามารถที่จะไปใช้ได้ อาจจะเป็นเพราะไม่รู้หรือถ้ารู้ก็ไม่อยากพูดเดี๋ยวนั้นจะมีปัญหา แต่ต่อไปในอนาคต อบต. จะทำหน้าที่จัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนกลุ่มองค์กรหรือเครือข่ายต่างๆ เช่น จะเลี้ยงโคนมก็รวมพลังกลุ่มของท่านให้เข้มแข็งในตำบล ทำเรื่องขอสนับสนุนงบประมาณมาสนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชนในการเลี้ยงโคนม เขาต้องให้ถ้ากลุ่มของท่านเข้มแข็งจริง ๆ เขาต้องให้มาสนับสนุนมาพัฒนาอาชีพ อบต. ก็ได้แต่ดูว่าชาวบ้านจะใช้เงินอย่างไร เป็นการกลับกันชาวบ้านมีหน้าที่ใช้เงิน อบต. มีหน้าที่ดูชาวบ้านใช้เงินถูกหรือเปล่า ไม่มีหน้าที่ใช้เงิน เป็นแนวทางที่ พอช. ต้องการให้เป็นแบบนี้ ก็คือให้กลุ่มรากฐานมีความเข้มแข็งรวมตัวกันเป็นเครือข่ายสุดท้ายหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็น อบต. หรือกระทรวงกรมต่างๆ มีหน้าที่ทำตามกลุ่มและองค์กร เครือข่ายต่าง ๆ ต้องการ และเงินก็จะถูกลงมาโดยตรงไม่ผ่านส่วนราชการ การผ่านส่วนราชการก็เป็นการผ่านในระบบบัญชีเท่านั้น อย่างเช่นโครงการตำบลละ 1 ล้านบาทมันผ่านเข้าสู่ระบบบัญชีของ อบต. แต่ อบต. ไม่มีสิทธิใช้ เขาก็บอกว่าองค์กรชุมชนจะไปทำเอง ไม่รู้ว่าจะทำร่วมกับ อบต. หรือให้ อบต. ทำ ถ้าชาวบ้านจะไปทำเองก็ไปเอาเงินได้เลย ไปเปิดบัญชีเอาเงินเข้ามาเป็นของชาวบ้านได้ อบต. ไม่เกี่ยว

ในตอนเช้าเราก็ทำความเข้าใจกันว่า ป่าชุมชนคืออะไร อยากจะสรุปประเด็น เพราะหลายท่านเป็นผู้นำชุมชน ก็คงอยากจะไปจัดเวทีในหมู่บ้าน ซึ่งพอจะสรุปได้เป็นประเด็นดังนี้คือ

1. ป่าชุมชน คือป่าของหน้าหมู่บ้าน หรือป่าของหมู่บ้านที่ชุมชนช่วยกันดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือป่าชุมชนคือ ป่าอนุรักษ์
2. การจัดตั้งป่าชุมชนก็เหมือนกับเราทำกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย
 - 2.1 มีการประชุมคนในหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาหารือ ทำความเข้าใจร่วมกันถึงความสำคัญของป่าชุมชน ข้อดีข้อเสียของป่าชุมชน เราอยากจะจัดตั้งหรือไม่ตั้งพูดถึงความ

สำคัญพวกท่านรู้ว่าป่าชุมชนมันสำคัญแค่ไหน เราสามารถคิดได้ ช่วยกันพูดช่วยกันระดมความคิดออกมา ให้เห็นว่าป่าชุมชนมันคืออะไร

2.2 ยกมือตัดสินใจร่วมกันว่าจะมีหรือไม่มีป่าชุมชน ไม่ใช่ว่าพ่อหลวงหรือ อบต. เป็นผู้ตัดสินใจ ถ้าเป็นลูกบ้านก็ให้ไปปรึกษาพ่อหลวง และก็ให้พ่อหลวงเรียกประชุมลูกบ้านเพื่อปรึกษาหารือกันในการจัดตั้งชุมชน เราก็อธิบายให้ท่านรู้ว่าพัฒนาการของป่ามันถูกละเมิดมามากขนาดไหน แต่ก่อนนี้สะตอกสบายพอเขตอุทยานประกาศครอบครองเราจะไปหาเห็ดหาหน่อลำบาก และถ้าเราไม่วางกฎกติกาไม่มีป่าชุมชนขึ้นมาจะเป็นอย่างไร แต่ก่อนนี้หาหน่อเล่นบรรทุกรถปิกอัพเป็นคัน ๆ ออกมาขายได้ ทำให้มันลดน้อยลง พอลงมือแล้วเราก็มารู้สึกว่าป่าชุมชนของเราจะมีแนวเขตเท่าไร เรื่องปัญหาแนวเขตไม่ต้องไปกังวล เพราะมันแก้ไขได้ในท้องถิ่น เพราะเราถูกกำหนดด้วยแนวเขตของหมู่บ้าน เป็นลักษณะที่ท้องถิ่นนิยมอยู่ ปัญหาของป่าชุมชนไม่ใช่ว่าตั้งแล้วจะหมดปัญหาเลย มันจะค่อยๆ คลี่คลายหรือพัฒนาไปเอง จะค่อยเป็นค่อยไป เบื้องต้นขอให้มีการปักปันเพื่อป้องกันการบุกรุก พอมีแนวเขตที่ชัดเจนแล้วก็กันพื้นที่ว่าตรงไหนจะเป็นพื้นที่ใช้สอยใช้ประโยชน์ ตรงไหนจะเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ถ้ากำหนดไม่ได้ก็ปล่อยไปก่อน ขอให้พื้นที่ทั้งหมดนี้เป็นป่าชุมชนของเรา ตรงเขตอนุรักษ์จะเป็นพื้นที่ลาดชันเราทำอะไรไม่ได้ ถ้าเราไปยุ่งจะทำให้มันเกิดการกระทบกระเทือน เอาไว้เป็นแหล่งต้นน้ำ เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่า เขตใช้สอย เริ่มต้นเราก็ใช้แต่สิ่งที่มันไม่มีปัญหา เรื่องการตัดต้นไม้เราก็ไม่สนับสนุนเว้นแต่พวกไผ่ต่าง ๆ

2.3 ตั้งคณะกรรมการขึ้น มีมาก ๆ ยิ่งดี สำหรับไปตรวจป่าทำแนวกันไฟต่าง ๆ

2.4 กำหนดแผนว่าเราจะทำอะไรบ้าง

2.5 ตั้งกฎกติกา ข้อบังคับ

2.6 หางบประมาณสนับสนุน

เรื่องของการใช้เงินไปคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ว่าบ้านเราทำป่าชุมชนแล้ว บอกรายละเอียดทั้งหมดว่าเป็นอะไรยังไง แนวเขตอยู่ตรงไหน จากนั้นถึงจะใช้งบประมาณ ในการเขียนตัวหนังสือบนแผ่นสังกะสีเพื่อนำไปตอกเป็นระยะ ๆ วนครบ คำนวนว่าจะใช้สังกะสีเท่าไรก็แผ่น คำนวนเป็นเงิน และวันไปติดก็จะใช้คนก็คนเป็นค่าอาหารเท่าไรก็คำนวณออกมา

2.7 มีการจัดกิจกรรมการเดินตรวจป่า ครั้งแรกเมื่อไร และครั้งต่อไปเมื่อไร มีงบประมาณที่จะต้องทำอะไร ซึ่งในเบื้องต้นทางลุ่มน้ำแม่ปิงหรือโครงการสิทธิชุมชนจะหาเงินมาสนับสนุนได้

แต่ความรู้ที่จะต้องมีความรู้ใน 2 ทางคือ 1. รู้ในเรื่องขององค์ความรู้ต่างๆ เช่น เรื่องไฟป่า คุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ และต่อไปข้างหน้าเราต้องมีการสำรวจป่าของเรา ต่อไปข้างหน้าป่าของเราจะเป็นแหล่งสถานศึกษาด้วย ให้รู้ที่บ้านเรามีพืชสมุนไพรอะไรบ้างก็ค่อยๆ ศึกษาเรียนรู้ไป การเรียนรู้นั้นจะต้องมีการจัดเวที และเป็นเวทีจากหมู่บ้านที่เป็นตำบล มีตัวแทนหรือเครือข่ายระดับตำบลมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจะต้องมีงบประมาณบาง

ตัวมาเชื่อมร้อยเป็นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค ถึงจะได้องค์ความรู้ที่ครบถ้วน และเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน เช่น พอทำไปบ้านหนึ่งอาจจะห่ออีกบ้านหนึ่งก็มาพูดคุยเพื่อให้กำลังใจมันดีขึ้น มีการเสริมและให้กำลังใจซึ่งกันและกันจะค่อยๆ พัฒนาไป สุดท้ายป้าชุมชนจะได้เกิดความยั่งยืน

3. พ.ร.บ. ป้าชุมชน เพื่อจะให้หลักประกันว่าโดยสิทธิทางรัฐธรรมนูญให้ท่านใช้สิทธินี้เป็นข้ออ้าง ใช้ประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ป้าไม่ป้าชุมชนก็จะเกิดขึ้นได้ อาจจะไม่ถึง 100 % แต่ 80 % เขาต้องให้ อาจจะมีบางพื้นที่ป้าไม่กับชาวบ้านอาจจะมีปัญหากัน แต่ในแนวทางและนโยบายเข้าเกือหนุนที่จะให้เกิดป้าชุมชนขึ้นเพราะป้าชุมชนก็คือ ป้าอนุรักษ์แต่อนุรักษ์เพื่อใช้สอยหรือใช้ประโยชน์ แนวโน้มข้างหน้า ส่วนราชการจะถูกกำกับโดยประชาชน อาจจะ 5- 10 ปีจะถูกกำกับโดยองค์กรประชาชน เพราะประแสต่างๆ มันไหลและพัดพามา ยกเว้นองค์กรชุมชนจะล้มไปพร้อมเศรษฐกิจเสียก่อน เพราะเศรษฐกิจจะเป็นตัวให้องค์กรชุมชนอยู่ได้ บอกให้รู้ว่าถึงจะมีปัญหาขัดแย้งกันในบางส่วนแต่แนวโน้มในอนาคตปัญหานั้นจะต้องคลี่คลาย ตอนนี้เพียงแต่ว่ารัฐชะลอปัญหาเพราะไม่ต้องการขยายผลการขัดแย้งมาก

พ.ร.บ. ป้าชุมชนจะเป็นหลักประกันที่จะทำให้ป้าชุมชนถูกต้องตามกฎหมาย โดยสมบูรณ์เบื้องต้นถึงแม้ว่าไม่มี พ.ร.บ. ป้าชุมชนก็เกิดแล้วทั่วประเทศ เช่น งานวิถีดนรักป่า ดิน น้ำ ที่อำเภอเชียงดาว ก็มีคนทั่วทั้งประเทศทั้งภาคกลาง ภาคใต้ ภาคอีสาน ภาคเหนือ ด้วยกัน เขามีป้าชุมชนแล้วยังไม่เห็นผิดกฎหมาย อยากจะฝากให้หมู่บ้านว่ามีบ้านไหนบ้างที่จะทำป้าชุมชนกันจริงๆ และบุญส่งจะทำหน้าที่ประสานกับหมู่บ้านต่าง ๆ ว่าจะจัดประชุมจะมีทีมและทำความเข้าใจ จะมีทีมงานและทำความเข้าใจกันวันไหนเมื่อไร ในหมู่บ้านก็ไปตกลงทำแผนออกมาว่าในหมู่บ้านจะมีกรรมการกี่คน จะต้องใช้แผนป้ายมีงบประมาณเท่าไร ได้ก่อนวันที่ 18 นี้ยั้งดีจะได้หางบประมาณมาเสริม

นายณัฐนิติ วุฒิธรรมปัญญา : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน

ค้นหาหมู่บ้านที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการจัดตั้งป้าชุมชน

1. บ้านปางป๋อ	หมู่ที่ 5 ตำบลแสนไห
2. บ้านธาตุ	หมู่ที่ 4 ตำบลแสนไห
3. บ้านสามปู	หมู่ที่ 2 ตำบลแสนไห
4. บ้านกองลม	หมู่ที่ 10 ตำบลเมืองแหง
5. บ้านกองลม	หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองแหง
6. บ้านแม่แพม	หมู่ที่ 8 ตำบลเมืองแหง
7. บ้านป่าไผ่	หมู่ที่ 3 ตำบลเมืองแหง
8. บ้างม่วงเครือ	หมู่ที่ 4 ตำบลเปียงหลวง *
9. บ้างห้วยไคร้	หมู่ที่ 5 ตำบลเปียงหลวง
10. บ้างม่วงป๊อก	หมู่ที่ 3 ตำบลแสนไห *

11. บ้านปางควาย หมู่ที่ 9 ตำบลเมืองแหง *

หมู่บ้านที่ทำเครื่องหมาย * ยังตัดสินใจไม่ได้ต้องไปปรึกษากับผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านในหมู่บ้านก่อน

นายศิริโรจน์ เตชะ

การแสวงหาผลประโยชน์จากป่าชุมชนเพื่อรักษาไว้หรือเพื่อประโยชน์ที่เราจะต้องกินต้องใช้ ในเส้นทางของบ้านกองลมและอีกอย่างวันนี้เรามีโครงการพระราชดำริ ถ้านับจากเส้นทางจากบ้านกองลมไปจนถึงยอดดอยดำ เรามีบ้านกองลม แม่หาด นามน การสร้างป่าชุมชนไม่ใช่แต่เฉพาะจะเก็บเห็ดเก็บหน่อแต่เพียงอย่างเดียว และสิ่งที่เกิดขึ้นบนดอยดำในขณะนี้ก็คือมีการนำคนในหมู่บ้านอื่นเข้ามาอยู่เป็นชาวเขา 4 เผ่าคือ กระเหรี่ยง อีเก้อ มูเซอ และลีซอ ซึ่งถูกจำกัดเขตแน่นอนว่าโครงการนี้จะไม่มีการขยายหมู่บ้านเหล่านี้ ตลอดเส้นทางที่ไปดอยดำมีทรัพยากรที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ทางป่าไม้เองก็หวังว่า เส้นทางที่สวยงามที่สุดก็คือเส้นทางนี้ เพราะฉะนั้นการอนุรักษ์เส้นทางก็ดีหรือผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ตรงนี้ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีเพราะ เป็นโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ถ้าเกิดธุรกิจท่องเที่ยวขึ้นมาป่าไม้ก็ต้องมาเก็บรายได้จากการท่องเที่ยวนี้และผลประโยชน์ส่วนหนึ่งจะต้องแบ่งให้กับชุมชนด้วย คือ อบต. ในระเบียบของป่าไม้ชุมชนมีระเบียบว่า เมื่อชาวบ้านตกลงกันเสร็จ คุยกับพ่อหลวงกำหนด นำเสนออำเภออำเภอนำเสนอจังหวัดพิจารณาพร้อมกับป่าไม้เขตถ้าเห็นชอบด้วย ก็จะส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาสำรวจร่วมกับคนของกำหนด ผู้ใหญ่บ้านเพื่อดูความเป็นไปได้ ป่าไม้เขตของจังหวัดจะนำเรื่องเสนอต่อไปที่กรมป่าไม้ เมื่อกรมป่าไม้เห็นชอบเขาก็จะแจ้งกลับมาที่เรา ตรงนี้เราต้องขึ้นไปสำรวจว่าตรงไหนควรจะเป็นเขตอนุรักษ์ ตรงไหนเป็นกิจกรรมต่างๆ จะอยู่ในตอนสุดท้าย ซึ่งกว่าเราจะทำกันได้ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ดังนั้นสิ่งที่จะเป็นผลประโยชน์ต่อชุมชนที่เราจะเตรียมกันไว้ก่อนคือ นามน แม่หาด กองลม ซึ่งผมอยากเห็นตรงนี้นั้นเกิด

นายมังกร ชัยชนะดารา

เวลาเราจะไปตระเวนพื้นที่เพื่อไปติดป้ายหรือออกไปพื้นที่เพื่อดูแนวเขตปกติเจ้าหน้าที่ป่าไม้เขาจะไปกับเราเวลาเราส่งคนไปคุยแล้วเขาเห็นด้วยเขาจะไปกับเรา พยายามดึงเขาให้ไปกับเราให้ได้มันจะคุณสมบัติยิ่งขึ้น ที่เชียงดาวเขาไปกับเรา จะมีเพียงบางหมู่บ้านที่เขลอเรือไม่ยอมไปกับเราด้วย จึงเกิดปัญหาแต่น้อยมากส่วนใหญ่เขาจะไปด้วยกับเรา เพื่อไปอำนวยความสะดวกและไปดูว่าเราจะไปติดตรงไหนได้

นายไพรัช ใหม่ชมพู่

จิตใจที่หลายหมู่บ้านที่จะไปทำกัน แต่การทำอย่างนี้ถ้าจะให้ยั่งยืนให้ไปทำความเข้าใจกันภายในหมู่บ้านด้วย ถ้าหมู่บ้านมีเพียง 4-5คนบอกให้ตั้งมั่นคงจะไม่รอดฉะนั้นจึงควรไปทำ

ความเข้าใจพูดคุยกัน เผยแพร่ความรู้ความคิดให้มันแน่นและลึก ถ้าเราเมืองค์กรที่เข้มแข็งก็
คงไม่มีใครสามารถทำอะไรได้ เป็นการมีภูมิกันแบบนี้ อย่างเช่น ทุกวันนี้ที่เรามีปัญหาก็เพราะ
เราไม่ได้พูดคุยหรือรวมกลุ่มกันให้แน่นหนา ถ้าเข้มแข็งอะไรก็ทำไม่ได้

กฎหมายป่าชุมชนเกิดขึ้นก็เพราะการมีการเช่าที่ดิน 50,000 ชื้อถึงเกิดขึ้นได้ และ
รัฐบาลเป็นผู้เสนอเข้าสู่สภา และ ส.ส. เท่านั้นที่เสนอได้ แต่พอมีรัฐธรรมนูญ 2540 เขาก็
บอกให้ชาวบ้านมีการเสนอกฎหมายได้แต่ห้ามมีการเอ่ยชื่อ

กฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 “บุคคลรวมกันเป็นชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิ
อนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่น
และของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน” นี่คือการที่มาของกฎหมายชุมชนที่พี่น้องชาว
บ้านเสนอเข้าไป โดยการอ้างอิงกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 ปัญหาบ้านเมืองเราตอนนี้มีรัฐ
ธรรมนูญ 2540 นี่เป็นตัวตั้ง จะมีกฎหมายต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบ
ฯลฯ มีมาก ปัญหาอยู่ตรงนี้ รัฐธรรมนูญเป็นแม่บทอยู่ตรงนี้กฎหมายที่มีอยู่ตอนนี้มีมาก่อนรัฐ
ธรรมนูญ อย่าง พ.ร.บ. ป่าไม้ปี 2497 ยังมีอยู่ และพวกกฎกระทรวง ระเบียบต่างๆ ณ วันนี้
เขาพยายามจะยกเลิกกฎหมายเหล่านี้ ให้มันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ก็เลยเกิดปัญหาที่ข่า
ราชการจับก็เพราะยังใช้กฎหมายตัวนี้อยู่ แต่ถ้ามีประชาชนรวมตัวกันแน่น เรามาใช้รัฐธรรมนูญ
ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด กฎหมายเหล่านี้จะขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญก็ไม่ได้ที่ออกมาใหม่ และ
อันเก่าเขาก็จะมีการไล่ทิ้งกันอยู่ และตอนนี้รัฐบาลจะมีการปรับปรุงกฎหมายอีก 235 ฉบับ ที่
ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ถ้ากฎหมายทั้ง 235 ปรับปรุงให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหมดรับ
รองบ้านเมืองและพี่น้องประชาชนจะลืมตาอ้าปากได้มากกว่านี้ แต่ต้องอาศัยเวลาอีกนิดหนึ่ง
ตอนนี้ป่าไม้ก็ใช้กฎหมายป่าไม้ พ.ศ. 2497 เป็นหลัก ตอนนี้สถานการณ์บ้านเมืองกำลังสับสน
วุ่นวาย

ที่ถามว่าการตั้งป่าชุมชนขึ้นนี้จะไปขัดกับกฎหมายป่าไม้หรือกฎหมายอื่นๆหรือไม่ถ้า
ถามตอนนี้กฎหมายเหล่านี้ยังไม่ได้แก้ไข ก็ยังขัดอยู่ แต่เราพยายามใช้รัฐธรรมนูญปี 2540
เป็นหลัก วันนี้เรามีการเสวนากันที่กรุงเทพฯ เขาบอกว่ารัฐธรรมนูญปี 2540 นี่ชาวบ้านได้ใช้
จริงๆ แค่ 30% และเราควรจะหาวิธีการอย่างไรที่จะนำรัฐธรรมนูญไปผลักดันให้พ่อแม่พี่น้องรู้กัน
มากขึ้น เป็นปัญหาที่ทำหายถ้าเราได้ใช้ครบถ้วน 100% ความสมบูรณ์พูนสุขก็จะเป็นของเรา
ทั้งหมด

เรื่ององค์กรต่างๆ ในรัฐธรรมนูญมาตราที่ 45 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็น
สมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การชุมชนหรือหมู่คณะอื่น” ที่เราต้อง
ตั้งองค์กรต่างๆ ขึ้นมาเพราะจะทำให้รัฐมองเห็นว่าชาวบ้านเริ่มมีสิทธิมีพลังที่จะเข้ามากำหนด
ดูแลนโยบายของรัฐบาล เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่มีองค์กร ชุมชนต่างๆ แล้วพลังในส่วนนี้จะไม่
มีเพราะฉะนั้นข้าราชการของรัฐถ้าที่ดีก็ดีไป ถ้าที่ไม่ดีก็ไม่ดี เขาก็จะมองว่ากลุ่มพลังองค์กรต่าง
ๆ ของชาวบ้านนี้ดีไหม ถ้ามีและเป็นกลุ่มพลังที่เข้มแข็ง ถ้าเขาคิดไม่ดีเขาจะหยุดหมด ไม่มี

ใครที่จะมาสู่พลังของพ่อแม่พี่น้องได้ ปัญหาในขณะนี้ก็คือ เศรษฐกิจของพ่อแม่พี่น้องชาวบ้าน คือ เรื่องหนี้สินอะไรต่าง ๆ เหล่านี้มาบั่นทอนให้พี่น้องชาวบ้านขาดพลัง อย่างวันนี้ถ้าพี่น้องชาวบ้านคิดว่า มาวันนี้ทำให้เสียเวลาขาดรายได้ พลังนั้นส่วนนี้ก็จะไม่มีเมื่อไม่มีพลัง ภูมิคุ้มกันที่ดีก็จะไม่มีด้วย สิ่งที่ไม่ดีก็จะลงมาสู่ชาวบ้านป่าชุมชนก็เหมือนกัน ถ้ามีคนจะทำ เพียง 2 - 3 คนก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะฉะนั้นกลุ่มพลังชาวบ้านต้องแน่นหนาถึงจะเอาชนะได้ เป็นเรื่องของการเมืองแบบมีส่วนร่วม

ป่าชุมชนนั้นมีมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยเราทำไร่ทำนากันมานาน ๆ มีการเก็บเห็ด เก็บหน่อกิน มีป่าไม่มาก ๆ สมัยที่เรามีการหาฝิ่นมาใช้ในหน้าฝน สมัยมีวิถีชีวิตดั้งเดิมแล้วสิ่งนี้แหละเป็นป่าชุมชน พอรัฐบาลดูแลเขาก็ออกกฎหมายห้ามชาวบ้านเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือทำอะไรต่าง ๆ เพราะฉะนั้นป่าจึงเป็นของรัฐบาล เมื่อเป็นของรัฐบาลก็เกิดสภาพอย่างทุกวันนี้ และ ณ วันนี้รัฐจะคืนบางอย่างให้พ่อแม่พี่น้องไปดูแลกันเองตามรัฐธรรมนูญ อย่างเช่น ที่เราทำในอดีตคือ หาฝิ่น หาเห็ดหาหน่อ สร้างบ้านเรือนเหมือนอย่างในอดีต เขาก็จะคืนมาให้เราบางส่วน การคืนชาวบ้านก็ต้องเข้าใจว่าเราจะรับมาได้อย่างไร เราจะรักษาเหมือนเมื่อก่อนอย่างไร เหมือนอย่างการศึกษาในสมัยก่อน ที่มีการเรียนในวัดแทนโรงเรียน เป็นต้น แต่ ณ วันนี้ก็จะมีคืนหลักสูตรให้กับพ่อแม่พี่น้อง คือให้หาหลักสูตรมาสอนเด็ก ๆ

ตอนนี้กฎหมายป่าชุมชนกำลังจะออกมาและมีบุคคลบางกลุ่มกำลังมองดูว่าอยากให้ออกมาเหมือนกันว่าจะมีชาวบ้านหมู่บ้านไหนที่จะดูแลรักษาป่าชุมชนอย่างนี้ได้ แต่ถ้าทำไม่ได้ เขาก็จะเอากลับคืนหมด เป็นความติดขัดของข้าราชการและนักวิชาการบางส่วน ณ วันนี้รัฐกำลังมองดูความคิดและความสามารถของประชาชนว่าจะทำอะไร ถ้าเราไม่มีการจัดการการรวมกลุ่มก็จะเหมือนเดิม เป็นอะไรซ้ำซากไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นเราจึงต้องเสียสละเวลาของเรามา รวมกลุ่ม แต่ถ้าทุกคนต่างคนต่างทำไม่สนใจ ก็จะเป็นการเปิดหนทางให้เขาโกงกินได้อีกมาก

“ผมจึงอยากเรียกร้องให้พวกเราออกมาเสียสละเวลาเพียงเล็กน้อยเพื่อลูกหลานของเราในวันข้างหน้า ตอนแรกเราอาจจะเหนื่อยบ้าง ให้เราทำความเข้าใจกับครอบครัว เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมาทีหลัง ตอนนี้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มเหมืองฝาย เป็นต้น มีกลุ่มมากแต่เขาก็ทำตามความถนัดของตนเองเราจะทำอย่างไรให้เวียงแหงมีกลุ่มก่อนที่มีพลังมากเป็นสิ่งที่พี่น้องต้องคิดกัน ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 45

ดังนั้นการจัดการดินน้ำ ป่า ณ วันนี้รัฐบาลและรัฐธรรมนูญจะผ่อนคลายเป็นพี่น้องไปจัดการ ดิน น้ำป่า เหมือนสมัยก่อนที่น้ำก็มีแก่งฝาย แต่ตอนนี้กลับจะมีแต่การเก็บภาษีน้ำอีกอย่างไรก็ตามก็ควรจะมีการรวมตัวกัน

ชาวบ้าน

สมมติหมู่บ้านของพวกผมมีการจัดการป่าชุมชนกันแล้ว และมีการยอมรับด้วยจะเกิดปัญหาอะไรบ้าง และจะมีปัญหากับหมู่บ้านข้างเคียงหรือไม่

นายวิโรจน์ ดุลยโสภณ

หลังจากมีคณะกรรมการแล้ว มีแนวเขตแล้ว มันต้องมีกฎกติกา หรือกฎระเบียบ สังคมในหมู่บ้าน ที่จะดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ มีบทลงโทษต่าง ๆ อยู่ บ้านที่ไม่มีป่าชุมชนจะมีปัญหาของบ้านตัวเองและก็จะชอบจะไปยุ่งกับหมู่บ้านคนอื่น ซึ่งหมู่บ้านอื่นถ้าเข้มแข็งแล้วสามารถปรับคนที่มาบุกรุกตัดไม้มาทำลายป่าของเราได้ ตัวอย่างที่บ้านป่าบางเชียงดาว มีลูกจ้างของป่าไม้ไปขโมยตัดไม้ในป่าชุมชนของเขา เขาจับได้ พ่อหลวงกับกรรมการเข้มแข็งเขาปรับเป็นเงินหลายหมื่นบาทไม่มีใครว่าได้ มีแต่การเจรจาต่อรองนิดหน่อย ซึ่งถ้าหมู่บ้านเข้มแข็งจะทำได้ถึงขนาดนี้ เป็นปัญหาที่ต้องเรียนรู้

ตอนนี้เป็นการเชื่อมร้อยให้เกิดป่าชุมชนก่อนแล้วค่อย ๆ ไปเชื่อมร้อยกันต่อในหมู่บ้านอื่น ตอนนี้ทำกันในหมู่บ้านของตัวเองก่อนให้เข้มแข็ง

ชาวบ้าน

ถ้าเราจะสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งนี้จะทำอย่างไร

นายณัฐนิติ วุฒิธรรมปัญญา : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน

ตอนนี้รัฐบาลต้องทบทวนการพัฒนาใหม่ เพราะที่ผ่านมาเราได้ทำลายฐานทางสังคมของเรามาก ที่ผ่านรัฐแบ่งคนออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ชนชั้นสูง 2. ชนชั้นกลาง 3. ชนชั้นต่ำหรือยากจน ก็คือพวกเราที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศ เขามีการพัฒนาแต่ชนชั้นสูงก่อนกว่าจะมีถึงเราก็เหลือเพียงเล็กน้อย เงินทองก็นำไปพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เศรษฐกิจข้างบนก่อน ชะงักการอุ้มชูให้กับเศรษฐกิจข้างบนมันส่งผลถึงพี่น้องที่ยากจน น้ำมันแพงไม่ได้กระทบแค่ข้างบนมันกระทบลงมาหมด เพราะฉะนั้นการพัฒนาที่ผ่านมาได้ทำลายฐานตรงนี้หมด ไม่มีใครดูแลสมัยก่อนเราฝากผีฝากไข้ไว้กับราชการ ยิ่งกว่านั้นเรายังฝากผีฝากไข้ไว้กับเจ้าเมืองพอหลังปี พ.ศ. 2475 เป็นยุคประชาธิปไตย เราก็มียช่องทางคือการมีผู้แทนเข้าไปดูแล ถ้าได้ผู้แทนดีก็ดีขึ้น แต่ถ้าได้ผู้แทนไม่ดีก็ไปกินกันอีก ณ. วันนี้ 1. ข้าราชการดูแล 2. ผู้แทนดูแล 3. พวกเราต้องเข้าไปดูแลนโยบายของรัฐที่มันลงมาถึงเรา เพราะฉะนั้นต้องยอมรับว่ามีการทำลายส่วนฐานรากมากเกินไปเศรษฐกิจทำให้ฟุ้งเฟ้อ เช่นวันนี้บ้านทุกหลังมีตู้เย็นใช้ ทั้ง ๆ ที่เรากินน้ำจากหม้อดินก็เย็นอยู่แล้ว เป็นกระบวนการทางการพัฒนาพาไป ทำให้เราเกิดหนี้สินต่างๆ การช่วยด้วยการนำเงินเข้ามาให้ถึงมีมากแต่ไหนก็ไม่พอ เพราะฉะนั้นพวกเราต้องคิดถึงภูมิปัญญากันอีกที อยากให้พ่อแม่พี่น้องปรับวิธีคิด ตามพระราชดำรัส ความพอเพียงของนายหลวงกระบวนการของรัฐทำลายไปมาก ณ. วันนี้ถ้าจะให้เรามาสร้างความเข้มแข็ง ประเด็นที่ 1. คือรัฐช่วยเราอย่างไรในการสร้างความ เข้มแข็งทางฐาน 2. พวกเราจะช่วยกันอย่างไรตอนนี้รัฐเริ่มเข้ามาดูในรากฐานตรงนี้แล้ว โดยการนำเงินมาช่วยเหลือ เช่น กองทุนหมู่บ้าน หรือโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค และมีกองทุนต่างๆ อีกมากที่รัฐนำเงินไปให้ไว้ เช่น สกว. สสส. เป็นต้น และอาจจะมียากุณยาเสพติด ซึ่งกองทุนเหล่านี้ เป็นส่วนที่รัฐจะเข้ามาช่วยเหลือใน

ส่วนของฐานราก ซึ่งวิธีการได้เงินแบบใหม่ก็คือพี่น้องต้องตั้งกลุ่ม รวมตัวกันเขียนโครงการ
ขอเงินกองทุนเหล่านี้โดยตรงไม่ต้องผ่านพ่อหลวง อบต. อำเภอ อธิบดีหรือปลัดกระทรวง
ไม่ผ่านรัฐมนตรี ให้นำเสนอกองทุนเหล่านี้จะได้เงินมาเป็นส่วนที่รัฐมาช่วยสร้างความเข้มแข็ง
ตรงนี้ การขอทุนเหล่านี้ต้องสร้างกลุ่มรวมตัวกัน ว่าบ้านเรามีปัญหาอะไรมาพูดคุยกัน มารวม
กลุ่มกันการพูดคุยจะเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาหมู่บ้านเราให้เจริญขึ้นได้

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายณัฐนิติ วุฒิธรรมปัญญา
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน
เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
วันที่ 21 พฤศจิกายน 2545
ณ ตำบลน้ำแพร่ อ.พร้าว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

อาจารย์นุศย์ บุญมาเรือง : กล่าวเปิดเวที

วันนี้คงจะเป็นการที่เราได้ออกความคิดเห็น ผมเองที่ได้รับอุปโลกมาเป็นการนำคงไม่ใช่การเปิดอบรมไม่ใช่ประชุมอะไรมากนัก แต่การที่เราได้มาพูดคุยกันอย่างน้อยหลายๆท่านได้ผ่านเวทีนี้มาหลายรอบแล้วบางท่านก็ยังไม่เคยเข้าร่วม ที่จริงแล้วโครงการนี้เป็นสิ่งที่ดีสำหรับวิถีชีวิตของคนในชุมชนเรา เมื่อก่อนเราไม่เคยสนใจทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามกฎหมายและเจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็เลยเกิดความไม่เข้าใจและอยู่กันแบบไม่สบายใจที่จริงชาวบ้านบางท่านได้อยู่มากเป็นเวลานานแล้วสืบลูกสืบลานและซึมซับมาว่าเมื่อก่อนมาใช้น้ำใช้ป่าได้อย่างสะดวกไม่มีปัญหาอะไร วิถีชีวิตของเราแต่ก่อนไม่มีปัญหอะไรนานเข้าจนเดี๋ยวนี้ เราอยู่ในพื้นที่แต่เราไม่ได้มีส่วนร่วมทุกสิ่งทุกอย่างถูกกำหนดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่และกฎหมายเห็นว่าโครงการสิทธิชุมชนเป็นโครงการที่ดีเราทุกคนจะได้ให้ความสนใจถึงบทบาทของตัวเองจากที่เคยทำตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดก็เข้าไปมีส่วนร่วมบ้าง เราจะคุยกันอยู่ 2 - 3 เรื่องก็มีเรื่องที่ดินเรื่องน้ำและเรื่องป่า เพราะเดี๋ยวนี้เราจะเห็นว่าหลักเขตได้ลงมาอยู่ในที่ดินของเราแล้ว แต่ก่อนสหกรณ์นั้นมาจากสหกรณ์สมมติว่าเป็นเรื่องป่าเดี๋ยวนี้มีเข้ามาเรื่อยๆ เราทำอะไรก็ได้แค่ไม้แผ่นเดียวเอามาใช้ก็มีปัญหา รู้สึกว่าป่าเดี๋ยวนี้จะมีปัญหามาก ฉะนั้นต่อไปนี้เราก็มาร่วมทำความเข้าใจด้วยกัน เราสามารถเรามีสิทธิชุมชนมีส่วนร่วมตรงนี้ปัญหาต่างๆ ก็จะดีขึ้นสำหรับรายละเอียดต่างๆ บางท่านจะเห็นว่าเราจะมาคุยเรื่องดินเรื่องน้ำ เรื่องป่าที่จริงแล้วปัญหาเรื่องน้ำนั้นก็แก้ไขมานานแล้ว คุยกันมาตั้งแต่สมัยกำนันสิงห์คำ กำนันลิขิต ว่าปัญหาเรื่องน้ำเป็นอย่างไรต้นน้ำแหล่งน้ำคนเมืองพร้าวอยู่ต้นน้ำแต่ไม่ได้ใช้น้ำ เราก็มามากมายมาพูดถึงปัญหาใหญ่สำหรับบ้านและชุมชนเรา สายน้ำก็เหมือนเส้นเลือดใหญ่เพราะฉะนั้นหากเราไม่มาพูดคุยร่วมหาทางแก้ไขร่วมกันเราก็จะได้อยู่อย่างผิดใจกันอยู่แบบหวาดระแวงจะทำอะไรก็มีปัญหาไม่ว่าเรื่องน้ำหรือเรื่องดินอย่างเรื่องที่ดินหลายท่านเป็นสมาชิกสหกรณ์หลายท่านไม่ได้เป็นไม่มีที่ทำกินเราควรจะทำอย่างไรที่จะให้วิถีชีวิตกลับมาเหมือนเดิมตั้งแต่โบราณที่อยู่กันมาหลายชั่วอายุคน อย่างพร้าวกระผมมาทีหลังก็มาศึกษาดูว่าเราน่าจะมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้ดีขึ้นจริงๆ โครงการนี้เป็นโครงการที่ว่าเราอยากจะทำให้ชีวิตของเราดำเนินต่อไปข้างหน้า โดยเราจะคุยกัน 3 - 4 เรื่อง วันนี้ที่จริง

กำหนดน่าจะได้มาเข้าร่วมไม่ว่าติดธุระอะไรหรือเปล่า หลายๆท่านก็ไม่ได้มาร่วมเพราะมีประชุมที่อบต.หลายท่านก็มีงาน พ่อหลวงทองไหลก็ติดงานที่สภาวัฒนธรรมหวังว่าบ้านป่าจืดจะมีตัวแทนมากก็ถือว่าเป็นนิมิตหมายอันดีที่ได้มาพร้อมหน้ากันที่มาวันนี้ก็เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการประสานงานและหาผู้ทางและการดำเนินงานต่างๆจากเจ้าหน้าที่ และขอแสดงความยินดีกับพี่น้องที่ได้มีการพบปะพูดคุยกันและได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่าจะทำอย่างไรต่อไป บังเอิญวันนี้เจ้าหน้าที่จะได้มาพูดคุยรายละเอียดต่างๆ สำหรับผมก็มีเท่านี้ครับ

ขอขอบคุณอาจารย์นุศย์ บุญมาเรือนครับพอดีไม่รู้จะขอให้ท่านใดมาพูดก็เลยขอร้องแกมบังคับท่านมาพูดให้เรา ก่อนอื่นก็ขอแนะนำโครงการก่อน ก่อนที่จะแนะนำโครงการก็ขอแนะนำผู้ร่วมงานโครงการก่อนพอวันนี้ก็มา 2 คนคือมาจากกลุ่มน้ำแม่ปิงคือคุณโอฬาร อ่องพะเจ้าหน้าที่ฝ่ายข้อมูลเป็นผู้ประสานงานกลุ่มน้ำปิงของเชียงดาวรับผิดชอบหลายอย่าง เรื่องที่ดินเรื่องป่าสามารถถามได้ เป็นคนที่มีความถนัดเพราะจัดเวทีมาแล้วหลายครั้งมีความรู้มากถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่ง ซึ่งหลายคนก็ได้ร่วมงานมาแล้ว โครงการสิทธิชุมชนที่เรามาฟังเป็นงานวิจัยชื่อของโครงการก็คือ โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ มีกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัดซึ่งอยู่ในเขตพร้าว แม่แตงตอนบนก็คือเวียงแหงแม่ปิงตอนบนก็คือเชียงดาวมีอยู่ทั้งหมดรวม 3 อำเภอ เวียงแหงก็มีคุณบุญส่งเป็นผู้ประสานงาน เชียงดาวก็คือพ่อหลวงดิบซึ่งได้เสียชีวิตไปแล้ว โครงการของเราทั้งหมดจะทำกับ 5 ปี วัตถุประสงค์ก็คืออยากให้เราทุกคนเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน สิทธิก็คือสิทธิในตัวเรา อะไรที่มากกระทบกับวิถีชีวิตของเราสิทธิอาจเป็นสิทธิของเราหรือสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิชุมชน สิทธิชุมชนก็คือสิทธิของคนหลายคนที่เราเคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นป่า ที่สาธารณะซึ่งตอนนี้อุทยานแห่งชาติได้เข้ามาประกาศทับที่ดินทำกินของเรา เราจะเข้าป่าใช้ป่า เช่น ใช้ไม้ก็ทำได้ ยากขึ้นมีปัญหาดินจับเพราะไปบุกรุกที่ป่า ที่สหกรณ์สำหรับผู้ที่ป็นสมาชิกก็สามารถใช้ได้ สำหรับผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกก็ไม่สามารถใช้ได้ ซึ่งมีปัญหาหลายอย่าง อะไรที่มีผลกระทบต่อเรา เราสามารถเรียกร้องได้ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.2540 เรามีสิทธิมีการทักท้วงนโยบายของรัฐบาลที่มาทำให้วิถีชีวิตของเราเปลี่ยนแปลงเราสามารถเรียกร้องได้ กฎหมายรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่เราสามารถนำมาใช้ได้ไม่ว่าจะเป็นมาตรา 26,27,46,56,59,60,62,75,76 และอีกหลายข้อที่เราสามารถใช้ได้ กฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2540 เป็นกฎหมายที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำกฎหมายฉบับนี้ได้เอื้อประโยชน์ให้เราแต่เรายังไม่ได้ใช้สิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญหลายอย่างที่เราปล่อยให้นโยบายของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องโดยที่เราทำอะไรไม่ได้ แต่ปัจจุบันนี้จะไม่เป็นอย่างนั้น เรามีสิทธิทักท้วงได้แต่คนคนเดียวจะทำไม่ได้ เราต้องรวมกลุ่มกันต้องรวมกลุ่มแก้ไขปัญหามีอำนาจต่อรองหลายๆเรื่อง เช่น นายทุนมาบุกรุกที่สาธารณะที่หนองน้ำหรือที่เลี้ยงสัตว์ของเราสามารถออกโฉนดหรือ นส.3 ได้เพราะเคยเป็นที่เลี้ยงวัว ควาย เป็นที่ป่า นายทุนเอาจัดสรรขายพอตรวจสอบกลายเป็นที่สาธารณะ หลายอย่างที่ยังไม่เข้าใจเราสามารถเข้าไปดูและช่วยเหลือได้ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ป่าไม้ เรื่องน้ำ เรื่องการเกษตร จะต้องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

ของเราที่ดินต่อเชื่อมโยงกับปากน้ำ ป่าไม้ก็มีหลายที่มารวมตัวกัน โครงการสิทธิชุมชนก็อยากให้พี่น้องชาวบ้านมาเรียนรู้ได้รู้ว่ามีกฎหมายรองรับ เราสามารถเรียกร้องได้ไม่ใช่ว่าอยู่ จะมารวมตัวกันประท้วงบางที่อาจโดนจับได้ แต่เดี๋ยวนี้มีกฎหมายรองรับ เราก็ได้มาเรียนรู้ร่วมกันมาแลกเปลี่ยนความรู้กันบางคนในที่นี้ก็มีความรู้ที่มีประสบการณ์อะไรก็ตามที่มีผลต่อวิถีชีวิตที่เราไม่ต้องการเป็นเรื่องที่ผลกระทบต่อชาวบ้าน เป็นเรื่องที่ชาวบ้านทุกคนจะต้องช่วยกันแก้ไขหาสาเหตุของปัญหาให้ได้ และมาร่วมกันแก้ไขและศึกษาปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน เราสืบว่าสาเหตุต้นตอเป็นอย่างไร สืบหากันไปไม่ใช่แค่ผิวเผิน นี่คือหลักการของสิทธิชุมชน ไม่เข้าใจอะไรถามได้ที่พูดมาคือ ภาพรวมๆ ไม่เป็นลำดับบางคนอาจยังไม่เข้าใจสามารถถามได้ เพราะโครงการวิจัยตรงนี้อยากให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม เพราะงานวิจัยส่วนมากจะมีแต่ข้อมูลอย่างเดียว นักวิชาการจะเก็บข้อมูลเอง แต่ต่อไปงานวิจัยชิ้นนี้โครงการสิทธิชุมชนศึกษาจะเป็นโครงการที่ให้ชาวบ้านวิจัยเองและเจ้าหน้าที่จะได้ย่นนำเสนอว่า 3 ปีที่วิจัยทำงานชิ้นนี้มาคืออะไรบ้าง และได้อะไรบ้าง มีประโยชน์กับเรามากแค่ไหนเราจะได้รับรู้ด้วยกันทั้งหมด และงานวิจัยในครั้งนี้เราได้จัดเวทีมาหลายเวทีทั้งที่พร้าวและเชียงดาว เราได้แลกเปลี่ยนความรู้กับพี่น้องในอำเภอเชียงดาวและเวียงแหง คือเริ่มต้นตั้งแต่เดือนสิงหาคม 45 เป็นต้นมา สิงหนั้นส่วนมากเป็นการจัดที่เชียงดาวบ้างเวียงใหม่บ้าง ที่กรุงเทพบ้าง ต่อมาก็ให้ผู้ประสานงานแต่ละชุมชนไปประชุมให้ความรู้โครงการสิทธิชุมชน จากนั้นเราก็มาจัดเวทีที่อำเภอ คือพี่น้องชาวบ้านตำบลละ 22 คน จัดเวทีที่อำเภอรวมประมาณ 200 กว่าคน นัดไปนัดมาเหลือประมาณ 100 กว่าคน เพราะบางคนติดงาน มีทั้งกลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ช่วย อบต. ส่วนมากอยู่ในตำบลเดียวกันต่างบ้านมีไม่กี่คน เวทีที่เราจัดกันที่อำเภอพร้าว คือเวทีส่วนมากเป็นเรื่องของสามลุ่มน้ำ ของเราใช้ลุ่มน้ำแม่จัดเป็นเส้นเลือด เป็นเส้นกำหนดว่าลุ่มน้ำแม่จัดจุดผ่านต่างๆ ของน้ำแม่จัด น้ำแม่จัดเป็นแม่น้ำสายใหญ่ของอำเภอพร้าวระยะทางประมาณ 50 กม. แต่เราได้ใช้ประโยชน์จากน้ำแม่จัดน้อยมากส่วนมากเราจะใช้น้ำประปา แบน้ำแม่ลาด แม่โก้น แม่แวน แม่สรวม แม่บอน แม่ปั้งใช้น้ำแม่สุ่น น้ำห้วยอีกหลายสาย ซึ่งเราจะได้พูดคุยกันอีกต่อไป จุดประสงค์ที่เราจัดเวทีครั้งนี้คือ เอาพี่น้องชาวบ้านมารวมตัวกันมาคิดอยู่บนฐานทรัพยากรต่างๆ ที่พูดไว้ข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ หรือป่าการเกษตรเป็นไบบ้าง พี่น้องเป็นอย่างไร คิดอย่างไร ในการจัดองค์กรรวมความคิดเห็น แล้วมาวิเคราะห์ปัญหาว่าเราเจอปัญหาอะไรบ้าง เช่นว่าปัญหาน้ำแห้ง ทำไมน้ำจึงแห้ง ป่าเกี่ยวข้องไหม เราจะมาเกี่ยวข้องวิเคราะห์กันเช่นนี้ เราจะแบ่งกลุ่มเพื่อให้แสดงความคิดเห็นกัน ครั้งก่อนเราก็แบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็นกัน หลังจากนั้นก็คัดเลือกเอาตำบลละ 10 คน เข้าร่วมกับพี่น้อง อ.เชียงดาว และ อ.เวียงแหง ในวันนั้นคนเมืองพร้าวก็ได้ขึ้นมาพูดหลายกลุ่มหลายปัญหา ต่อมาเราก็มาจัดสรุปบทเรียนของพี่น้องที่อ.พร้าว และก็ต่อเนื่องเป็นเวทีตำบล ตอนนี้ 11 ตำบล ต่อไปจะเป็นลักษณะนี้หมด เอาพี่น้องชาวบ้านมาพูดคุยและเปลี่ยนความคิดเห็น ความจริงวันนี้ควรจะมีส่วนร่วมมากกว่านี้พอดีวันนี้ อบต. ที่เราเชิญมาติดประชุม หลายคนติดงานเพราะเป็นช่วงล่อยกระทางและเกี่ยวข้าวก็เลยขาด

ไปบ้าง ที่จริงหลายๆคนเราเคยชวนเข้ามาร่วมแล้วไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเก่าหรือกลุ่มใหม่ เราไม่ได้แยกแยะกลุ่มใครต้องการเรียนรู้ก็เข้ามาได้ เราไม่ได้ปิดกัน เราจะมีกิจกรรมต่อจากนี้คุณโอพาร จะมาชี้แจง เราจะได้แลกเปลี่ยนความรู้กัน อยากจะให้ทุกคนในกลุ่มช่วยกันออกความคิดเห็น ช่วยกันเสนอความคิดไม่มีใครผิด ถูก เราคุยกันได้ทุกเรื่อง เพราะโครงการนี้เราได้เชิญนาย อำเภอมานพุดคุยด้วยแล้วว่าโครงการเราเป็นอย่างไร งานนี้เป็นงานที่ไม่ผิดกฎหมายเป็นโครงการของ สำนักงานส่งเสริมการวิจัย ซึ่งงบประมาณมาจากรัฐบาลมาให้พี่น้องได้คิดได้ทำกัน เอกสารต่างๆ เราแจกหน่วยงานแล้วว่าทำอะไรอยู่บ้าง ในพื้นที่เราได้ติดต่อประสานงานแล้ว เป็นที่รับรู้ รับทราบหมดแล้วที่ปรึกษาโครงการนี้อยู่ในระดับ ดร. ไม่ใช่คิดขึ้นมาแล้วทำเองอยาก ให้พี่น้องชาวบ้านเข้าใจว่างานวิจัยของเราพี่น้องมีส่วนร่วม เจ้าหน้าที่มีบทบาทคือ สนับสนุนจัด เวทีให้ จัดอาหารให้ มีค่าพาหนะให้ เพื่อมาแล้วจะได้ไม่เดือดร้อนทางบ้าน กลับไปอยากให้ผู้เข้าร่วมนำไปพูดคุยต่อไม่อยากให้เก็บเอาไว้คนเดียว ว่าตอนนี้มีโครงการนี้เข้ามา เราจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง ขอเชิญคุณโอพาร

นายโอพาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ขอใช้เวลาพูดคุยกันเล็กน้อยเพราะเดี๋ยวจะมีการแบ่งกลุ่มพูดคุยกันแล้วจะขอขยายความ เล็กน้อยในเรื่องของโครงการและเรื่องของสิทธิ โครงการนี้เรียกกันว่าเป็นงานวิจัย คำว่างาน วิจัยฟังดูแล้วจะเป็นไปทางด้านวิชาการสักหน่อย ที่ผ่านมามีงานวิจัยเป็นงานที่คนกลุ่มหนึ่ง กลุ่มที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย กลุ่มที่เป็นนักวิชาการลงมาพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อเก็บข้อมูลแล้วกลับไป ทำ ข้อมูลจากการวิจัยที่เก็บมาได้ถูกเก็บไว้ในห้องสมุดไม่ได้นำมาใช้ในชุมชนหรือนำมาตอบ สอนกับชาวบ้านที่ให้ข้อมูลไป แต่เดี๋ยวนี้งานวิจัยเปลี่ยนหน้าตาใหม่เรียกว่าเป็นงานวิจัยจาก การเข้าร่วมของชาวบ้าน พูดกันง่ายๆ งานวิจัยคืออะไร งานวิจัยก็คือ ปัญหาคืออะไรแล้วจะแก้ กันอย่างไรบ้าง งานวิจัยก็คืออะไรก็ได้ที่เราจะทำนี่ก็คือเป็นงานวิจัย งานวิจัยมันเกี่ยวข้องกับ 2 - 3 ส่วน คือ เรื่องของสิทธิ ชุมชน และฐานทรัพยากร การจัดการทรัพยากร ซึ่ง 3 ส่วนมัน เชื่อมโยงกันอยู่ หลายๆคนที่เคยเข้าร่วมเวทีที่อำเภอร้าว หรือว่าเชียงดาว เคยได้พูดคุยกัน ศึกษาปัญหาแนวทางกันซึ่งมันก็เหมือนกับกรงล้อที่มีลูกศรออกเหมือนกับสิทธิซึ่งเป็นฐานของ ชุมชน คือว่า"สิทธิ"เป็นคำใหม่ แต่ความจริงแล้วก็คือวิถีชีวิตของชาวบ้านคือสิ่งที่มันเป็นอยู่ทุก วันอย่างกรณีสิทธิเข้าไปหาเห็ด หน่อไม้หรือพิน ในอดีตที่ผ่านมาเราก็ได้กระทำอยู่แล้วและถือ ว่าเป็นสิทธิของเรา และนี่คือสิทธิที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปหาประโยชน์ได้ สิทธิสามารถแบ่งได้ เป็นสองส่วน คือ 1.สิทธิดั้งเดิม คือ ประเพณี วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตประจำวันของเรา การหา เห็ด หาหน่อไม้ การเข้าวัดทำบุญทานก๋วยสลากก็เป็นสิทธิ สิทธิเป็นสิ่งที่บางครั้งเรามองข้ามไป 2. สิทธิตามกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติไว้เมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้มีร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ ไว้ข้อที่ 5 เป็นสิทธิของชุมชนในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ซึ่งเป็นกฎหมาย อยากรู้ว่าในแต่ละ

เรื่องเรามีสิทธิอะไรบ้างที่กฎหมายรองรับไว้ สิทธิมีอยู่สองสิทธิ คือ 1.สิทธิของตนเองหรือสิทธิมนุษยชนสิทธิของบุคคล อีกส่วนหนึ่งเป็นสิทธิชุมชนก็คือเป็นสิทธิของกลุ่ม อย่างเช่น ป่าชุมชน ถือเป็นป่าส่วนรวม สิทธิชุมชนก็คือสิทธิส่วนรวมในการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรต่างๆ การจัดทรัพยากรก็มีดิน น้ำ ป่า ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่กล่าวไว้ข้างต้น ในส่วนของเรื่องสิทธิชุมชนการศึกษาเป็นสิ่งที่ยากในการอธิบายต้องมาร่วมเรียนรู้ด้วยกัน โครงการวิจัยนี้ไม่ใช่โครงการที่มากับข้อมูลไม่ได้มาสอบถามชาวบ้าน แต่เป็นโครงการที่ให้ชาวบ้านเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ผ่านมาก็เคยพูดคุยไว้ว่า ในกรณีเขตอำเภอพร้าวนในสมัยบรรพบุรุษสามารถเข้าไปใช้ป่าทำมาหากินได้ เลี้ยงสัตว์ได้แต่พอมีกฎหมายออกมาแล้วมีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งอุทยานแห่งชาติศรีลานนาประกาศเมื่อปี 2532 ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่า หากเข้าไปหาของป่ามีความผิดทางกฎหมายแน่นอน ซึ่งหมายความว่าหากเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าเป็นการละเมิดสิทธิซึ่งเป็นสิทธิของชุมชนที่เคยใช้ประโยชน์จากป่ามาก่อน ต่อไปจะเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนพูดคุยออกความคิดเห็นกันได้ เพราะเป็นเวทีเปิดและกิจกรรมนี้คงจะไม่ได้มารวมกันแบบนี้ คงจะแบ่งกลุ่มกัน มีอะไรลองแลกเปลี่ยนซักถามกันได้ วันนี้เราจะแบ่งกลุ่มกัน 5 กลุ่ม จะทำอะไรบ้างในภาคเช้านี้ 1.อยากให้ช่วยกันทำแผนที่ของ ด.น้ำแพร่ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ส่วน คือ หมู่บ้านชุมชนตั้งอยู่ตรงไหน 2.แหล่งน้ำแม่สำคัญของหมู่บ้านมีอะไรบ้างไม่ว่าจะเป็นน้ำรูหรือแม่น้ำอื่นๆ มีเหมืองฝายมีฝายมีอ่างที่ไหนบ้าง ป่ามีที่ไหนบ้างและเป็นป่าอะไร และสถานที่สำคัญของตำบลน้ำแพร่ ซึ่งเราจะแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม เราจะใช้เวลาไปเรื่อยๆ จนเสร็จแล้วจะมาสรุปอีกครั้งหนึ่ง และสิ่งที่เราจะได้รับรู้ร่วมกันก็คือว่า แต่ละคนเข้าใจตำบลน้ำแพร่มากแค่ไหน ทำให้เห็นชัดเจน เรื่องมันก็คือ ในตำบลน้ำแพร่นี้ บางครั้งสิ่งที่เรามองเห็นก็เพียงแค่บ้านตนเอง พอเรามองเป็นตำบลแล้วบางกลุ่มไม่ทราบชัดเจน ซึ่งตรงนี้เป็นเวทีที่เรียนรู้ด้วยกันว่าในตำบลของเรามีความสำคัญอย่างไรบ้าง เดียวเราจะได้รู้แล้วว่าแต่ละกลุ่มเขียนพื้นที่ของตำบลอย่างไรบ้าง ซึ่งตรงนี้จะทำให้เราเห็นภาพรวมของตำบลชัดเจนและจะได้นำไปสู่การคิดร่วมกันว่าถ้าในภาพรวมของตำบลเป็นแบบนี้แล้วทิศทางในการแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาประกาศเขตป่าทับที่ทำกินของชาวบ้าน ปัญหาของน้ำ ปัญหาของเหมืองฝายเป็นอย่างไร ที่ผ่านมายกตัวอย่างกรณีบ้านป่าจ้วมีปัญหาเรื่องป่าชุมชนก็จะมองเห็นแค่บ้านป่าจ้ว โดยหมู่บ้านอื่นๆ จะไม่ได้รับรู้ปัญหาเลย ซึ่งเราจะได้แลกเปลี่ยนกัน ทั้งหมด 5 กลุ่ม ขอตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอว่าแผนที่ของตำบลของแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไรบ้าง หลังจากที่ใช้เวลาที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแล้ว หากมีอะไรตกหล่นก็ขอให้ผู้ที่เข้าร่วมเวทีนำเสนอเพื่อจะได้เห็นภาพของตำบลทั้งหมดชัดเจนขึ้นมา นำเสนอทั้งหมด 5 เรื่อง หนึ่งหมู่บ้านชุมชนตั้งที่ไหนบ้าง มีแหล่งน้ำแม่น้ำที่ไหนบ้างและแต่ละสายไหลลงที่ไหนบ้าง รวมไปถึงเรื่องเหมืองฝายและเรื่องของอ่างด้วย

ตัวแทนกลุ่มที่ 1 : นายพรหมมินทร์ อุปมา / ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2

จากหมู่ 1 เข้ามาถึงหมู่ 2 หมู่ 3 จะเห็นวัดหมู่ 3 และตลาดทางทิศตะวันออกเป็น หมู่ 2 เลี้ยวขวาเป็นสถานีอนามัยและหมู่ 4 บ้านน้ำแพร่ หมู่ 5 และป่าช้า อบต. โรงเรียน สหกรณ์ตำหรื และป่าน้ำรูอยู่ข้างบนจะเห็นสายน้ำแม่จัด ป่าและหมู่ 8 อย่างที่สำคัญก็มีอ่างแม่วะที่ ใช้อยู่ทุกวันนี้ พอดีลำน้ำแม่สมพื้นที่กว้างหลายไร่ที่ไ้ยังใหม่อยู่ มีวัดพระเจ้าล้านทอง มีป่าช้า ซึ่งเป็นสุสานรวมของตำบลน้ำแพร่ วัดทั้งหมดก็มี วัดหนองปลามัน วัดสันขวาง และวัดน้ำแพร่ วัดบ้านถ้ำ

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

เราเริ่มจากภาพกว้างๆ ก่อนกลุ่มนี้ค่อนข้างชัดเจนเรื่องของถนนหนทาง แต่สิ่งที่ขาด หายไปคือเรื่องของแม่น้ำ ฝ่าย และพื้นที่ป่าซึ่งอาจจะลืมนไป ตอนนี้เห็นภาพชัดเจนแล้ว

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : นายธีรพงษ์ ฟองรัตน์

เริ่มจากถนนสายเชียงดาว – พร้าวมาก่อนจากปากทางเข้ามาหมู่ 1 เลยมาถึงหมู่ 3 แล้วหมู่ 2 เลยลงมาเป็นหมู่ 4 หมู่ 5 บ้านโล๊ะป่าดอง เข้ามาทางหมู่ 8 และหมู่ 6 สายสีแดงคือ สายน้ำจากอ่างแม่ลาดจะเลยมาผ่านบ้านป่าอ้อและเข้ามาทางหมู่ 4 น้ำแพร่ หมู่ 2 ป่าจั่ว ลงมา โล๊ะป่าดองเป็นฝ่ายของน้ำแม่ลาด และมีน้ำรู น้ำรูจากป่าชุมชนน้ำรูไหลมาทางป่าจั่วเลยไปทาง สันขวาง ออกไปทางน้ำแม่จัดไปบรรจบที่น้ำแม่จัด และที่สำคัญคือเขตป่าที่เป็นป่าก็มีหมู่ 6 หมู่ 8 จะเป็นป่าทั้งหมด และจะมีป่าน้ำรูที่เป็นจุดท่องเที่ยวผ่านมาก็คือ อบต. ที่สำคัญคือสุสาน ซึ่งเป็น สุสานรวมของตำบลน้ำแพร่ มีจุดเดียว มีหมู่ 1,2,3,4,5,7 ใช้สุสานแห่งนี้ส่วนที่กากบาท คือ สถานีอนามัย เส้นที่ลากยาวคือโรงเรียน จุดสีแดงคือชุมชนตั้งอยู่ จุดสีน้ำเงินคือป่า และอีกอัน หนึ่งคือเหมืองฝาย มีลำน้ำแม่ลาดและมีฝายกันอยู่ มีฝายน้ำรู ลงมาเป็นฝายน้ำแพร่ และฝาย บ้านโล๊ะป่าดองและจะไหลลงมาบรรจบที่น้ำแม่จัดทั้งหมด

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

ตอนนี้เริ่มเห็นชัดเจนแล้ว 2 กลุ่มที่ผ่านมามีมืออยู่ 2 ลำห้วยกับ 3 เหมือง 1.แม่ลาด 2. น้ำ 3.เหมือง เหมืองมีเหมืองมีบ้านดง เหมืองน้ำแพร่ และเหมืองโล๊ะป่าดอง เท่าที่จำได้กลุ่ม อื่นจะมีนอกเหนือจากนี้หรือไม่

ตัวแทนกลุ่ม 3. : นายถา อุปละ

เริ่มจากป่าอ้อ ที่เห็นคืออ่างแม่ลาด ถนนไปบ้านแม่ละงองลงมาบ้านป่าอ้อจากถนน มาถึงถ้ำจากบ้านถ้ำมาที่สุสานตำบลน้ำแพร่จะเห็น อบต. หมู่ 5 บ้านโล๊ะ มาทางหมู่ 4 น้ำแพร่ ขึ้นมาทางบ้านดงกาหลงและน้ำรู ออกมาเป็นบ้านสันขวาง ขึ้นมาหนองปลามันไปทางทิศใต้จะ

เห็นบ้านป่าจิวจุดที่เห็นคือบ่อบาดาล น้ำจากอ่างแม่ลาดจะมาแบ่งเป็น 3 แ่ง 3 ฝ่ายด้วยกันคือ ฝ่ายลูกที่ 1 ป่าจิว ลูกที่ 2 น้ำแพร่ ลูกที่ 3 บ้านโล๊ะป่าดอง มีสัญลักษณ์คือ บ่อบาดาล ถนน วัด อ่างเก็บน้ำ หมู่บ้าน อบต.

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำปิงตอนบน

บ้านดงและบ้านป่าจิวเป็นหมู่บ้านเดียวกันจากห้วยแม่ลาดลงมาที่อ่างแม่ลาดก็จะมีอีก 3 จุดของบ้านป่าจิว บ้านน้ำแพร่ บ้านโล๊ะ ขอถามว่าป่าช้าเป็นป่าช้าของตำบลซึ่งมีแห่งเดียว วัดมีทั้งหมดกี่วัด มีทั้งหมด 5 วัด

ตัวแทนกลุ่ม 4 : นายรัตน์ แสนคำหล่อ

เป็นผู้ประสานงานของโครงการสิทธิชุมชนศึกษา และขอแนะนำแผนที่ในตำบล น้ำแพร่ ทางทิศตะวันตกตำบลน้ำแพร่ติดต่อกับอำเภอเชียงดาว ทิศเหนือติดต่อกับเขตตำบล บ้านโป่ง ทิศใต้ติดต่อกับตำบลเขื่อนผาก ทิศตะวันออกติดต่อกับเขตตำบลทุ่งหลวง เริ่มทางทิศ เหนือก่อนก็มีสายน้ำสำคัญ น้ำแม้งัดซึ่งเป็นน้ำสายใหญ่ของอำเภอพร้าว ดังนั้นคนอำเภอพร้าว ส่วนใหญ่ และคนตำบลน้ำแพร่ส่วนใหญ่จะใช้น้ำจากน้ำแม้งัด ซึ่งฝ่ายอยู่ที่บ้านหนองครกตำบล สันทรายผ่านมาสู่หมู่ 1 สู่เขตหมู่ 3 ลำน้ำสำคัญอีกสายก็คือลำน้ำแม่สม ผ่านมาหมู่ 2 แล้วมา บรรจบกับน้ำแม่ลาด และอีกลำน้ำหนึ่งก็คือลำน้ำแม่ลาด ผ่านจากป่าอ้อมมาอ่างแม่ลาดเข้ามาหมู่ 7 และหมู่ 4 น้ำแพร่ และมาหมู่ 5 บ้านโล๊ะป่าดอง น้ำสายนี้ก็ไหลล่อเลี้ยงตำบลน้ำแพร่เหมือน กันแล้วไหลลงสู่แม้งัดเช่นกัน สายที่เห็นเป็นเส้นน้ำเงินคือสายแม่น้ำ เขตที่มีสีแดงคือเขตป่าซึ่งเรา ก็มีปัญหาในเรื่องนี้ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ทางอุทยานอาหลัเขตมาปักทับที่ดินของชาวบ้าน สำหรับฝ่ายแม่ลาดอยู่เขตหมู่ 6

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานกลุ่มน้ำปิงตอนบน

เริ่มเห็นความแตกต่างกันแล้ว หมายถึงว่าก่อนหน้านี้มีอยู่ 2 ลำห้วยคือแม่ลาดและน้ำรู ตอนนี้เพิ่มมาคือมี แม่ะ แม้งัด แม่สม ซึ่งถามว่า 3 ลำน้ำมีผ่านตำบลน้ำแพร่ไหม ดกลงเอาเป็น ว่าได้ใช้ประโยชน์ทั้งหมดและไหลไปลงที่แม้งัดทั้งหมด แต่ได้ใช้บางส่วนเท่านั้น ตอนนี้เริ่มเห็น แล้วว่า สายหนึ่งจะได้กินได้ใช้น้ำแม่ลาดและน้ำรู อีกสายหนึ่งใช้น้ำแม่ะและแม่สม ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ เราเห็นว่าแต่ละกลุ่มที่ผ่านมาก็ไม่ได้คุยเรื่องแม้งัด แม่ะและแม่สม พอกลุ่มนี้ขึ้นมาปุ๊บมีแม่น้ำ เพิ่มขึ้นมา หากว่าเราไม่มองหมู่บ้านอื่นมาแต่หมู่บ้านเรา เราจะลืมสายน้ำแต่ละสายไปเลย เห็น แล้วว่าตอนนี้ตำบลน้ำแพร่มี 1.ห้วยแม่ลาด 2.ห้วยน้ำรู 3.ห้วยแม่ะ 4.น้ำแม้งัด 5.ห้วยแม่สม เหลืออีกหนึ่งกลุ่มสุดท้าย

ตัวแทนกลุ่ม 5. : นายศรีทา ยาวะยีน

ขออธิบายเรื่องน้ำก่อน น้ำสายหลักคือ น้ำแม่จัต จากฝายปู่ปึงหรือฝายหนอง
ปลามันเป็นหลักเข้ามาทางหมู่ 1 แล้วแยกลงไปเป็นแม่จัต แม่วะ เข้ามาหมู่ 3 หมู่ 4 ทั้งสายน้ำ
แม่จัตและแม่วะ ส่วนหมู่ 5 หมู่ 6 จะใช้น้ำจากแม่ลาด แม่สม แม่ละงอง อย่างที่สำคัญคือ อย่างแม่
สม อย่างแม่ลาด ทั้งหมดจะไหลลงสู่แม่จัตเป็นสายน้ำใหญ่ ป่าจะมีทางทิศเหนือ ทิศตะวันตก ทิศ
ใต้ติดอำเภอแม่แตง เขตป่าอำเภอเชียงดาว อย่างที่สำคัญคือน้ำบวอยู่หมู่ 1 อย่างน้ำรู หมู่ 2 อย่าง
แม่สม หมู่ 6 อย่างแม่ลาด

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปึงตอนบน

กำลังจะถามว่าน้ำแต่ละห้วยมีหมู่ไหนบ้างได้ใช้ เช่น น้ำแม่จัต หมู่ที่ 1,2,3,4 น้ำแม่ลาด
หมู่ 5,4,2 น้ำรู 2,1,3,4 ที่ถามเพราะว่าที่ผ่านมาสังเกตดูว่าในการพัฒนาแหล่งชลประทานแหล่ง
น้ำต่าง ๆ ไม่มีการพูดคุยกันว่าน้ำแต่ละสายที่ไหนใช้ประโยชน์บ้าง ซึ่งเหล่านี้เป็นภาพที่เห็นว่า
ตำบลน้ำแพร่มีก็ห้วยก็สายที่ต้องได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งในแผนที่ไม่ได้บอกไว้ว่าแต่ละห้วยชื่ออะไร
บ้าง แต่ละที่ใช้น้ำที่ไหนบ้าง ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานรัฐส่วนใหญ่จะมองจากแผนที่และจะทำจาก
ตรงนี้ ไม่ได้มีการมาพูดคุยกันว่าตรงไหนบ้าง ห้วยอะไรบ้าง ที่ไหนบ้าง ที่ไหนต้องการบ้าง ที่
ไหนไม่ต้องการบ้าง อย่างกรณีในแผนที่นี้ ห้วยแม่สมหาย ห้วยแม่วะหาย มีแต่แม่จัตกับแม่ลาด
น้ำรูหาย เวลาเอาแผนที่นี้ไปใช้ในการวางแผนกิจกรรมตามแผนที่ ถามว่าคนที่ใช้ห้วยที่หายไป
ห้วยน้ำรู ห้วยแม่วะ ห้วยแม่สมอยู่ที่ไหน ในแผนที่ตรงนี้ประเด็นฝากไว้เป็นปัญหา สิ่งที่เรา
คิดจากฐานที่เป็นความคิดของชาวบ้านแต่แผนที่ที่เห็นเป็นการมองจากหน่วยงาน ซึ่งมีความต่าง
กันอยู่ หัวใจสำคัญก็อยู่ที่ภาพรวมของตำบลแต่ละตำบลเหมือนกัน เช่น บางตำบลมี 7 - 8
หมู่บ้านแตกต่างกันออกไป ตอนบ่ายจะพูดคุยปัญหาของตำบลอีกครั้งหนึ่งคงใช้เวลาอีกไม่นาน
สืบเนื่องมาจากในส่วนของกลุ่มน้ำแม่จัตได้มีการพูดคุยเรื่องภาพรวมของปัญหาไปแล้ว ซึ่งต่อไปจะ
ชี้แจงว่าในภาพรวมของปัญหาของกลุ่มน้ำแม่จัตของอำเภอพร้าวทั้งหมดมีอะไรบ้าง แล้วความรู้
สึกของตำบลน้ำแพร่เป็นอย่างไรบ้าง

ภาคบ่าย

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปึงตอนบน

ช่วงบ่ายนี้คงใช้เวลาไม่มากเท่าไร ให้เสร็จประมาณบ่าย 2 โมงกว่าถึงบ่าย 3 โมง มีอยู่ 4
หัวข้อในการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีอยู่ 4 เรื่องที่จะชวนพูดคุยกัน เรื่องที่ 1 ในกลุ่ม
ลองกลับไปพูดคุยกันอีกครั้งหนึ่งว่าปัญหาของตำบลน้ำแพร่มีอะไรบ้าง หลังจากนั้นแล้วอันที่ 2
จัดความสำคัญของปัญหาสรุปว่าที่พูดคุยกันมาทั้งหมด 5 - 6 ปัญหา ลองจัดมา 2 ปัญหาที่เป็น
ประเด็นเร่งด่วนที่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมชีวิตต่อความเป็นอยู่ของชุมชนเราสัก 1 - 2

ปัญหาก็ได้ แต่สำหรับอันที่ 3 ได้ประเด็นปัญหามา 2 – 3 ปัญหาแล้วบอกให้เห็นชี้แจงให้เห็นว่าแต่ละปัญหาสาเหตุมาจากอะไร ใครบ้างที่เป็นคนทำให้เกิดขึ้นมา จากนโยบายของรัฐหรือว่าจากพวกเราชาวบ้านหรือจากใคร อันสุดท้ายมาดูว่าเราจะทำอย่างไรหมายถึงว่าแก้ไขด้วยตนเอง บางที่ปัญหาเรื่องน้ำปัดให้กรมชลประทาน ปัญหาเรื่องป่าปัดให้ป่าไม้ ซึ่งเป็นการแก้ไขที่อยู่ในระดับสูงไป แต่อยากดูว่าเราร่วมกันอย่างไรบ้างร่วมแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเอาตนเองเป็นที่ตั้งก่อน ที่มันอยู่นอกเหนือจากนั้นค่อยมาพูดกันอีกทีว่าจะช่วยกันประสานกันอย่างไรบ้าง มีอยู่ 4 หัวข้อที่เราจะพูดคุยกัน ในภาพรวมของอำเภอพร้าวที่เราได้จัดเวทีพูดคุยกันมาอยู่ประมาณ 6-7 ครั้งจะมีส่วนของเวทีระดับอำเภอ ระดับภาพรวมของสามอำเภอ เวียงแหง เชียงดาว พร้าว ประเด็นปัญหาออกมาอยู่ 2 – 3 ปัญหาที่ชัดเจน 1.ประเด็นนี้คือเป็นปัญหาที่มาจากเวทีของอำเภอพร้าวทั้งหมด 196 คน 1. ปัญหาเรื่องของการประกาศพื้นที่อุทยานทับที่ทำกินของชาวบ้าน อันที่ 2.ปัญหานิคมสหกรณ์ อันที่ 3.เรื่องของน้ำ 3 – 4 เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ผู้ที่เคยร่วมเวทีใหญ่รู้แล้วว่ามียะไรบ้าง

แต่ในที่นี้เป็นปัญหาในระดับตำบล ว่าในตำบลมีปัญหาอะไรบ้าง มีความสำคัญจัดตามลำดับด้วยหรือว่าจะพูดคุยกันสัก 2 ปัญหาก็ได้ถึงสาเหตุของปัญหาและมาดูแนวทางการแก้ไข ม้วนที่ 2

ปัญหาเรื่องป่าชุมชน มีหมู่บ้านไหนสนใจบ้างก็แล้วแต่หมู่บ้านไหนยังไม่อยากทำ แบ่งกันไปพูดคุยเวลาบ่าย 2 โมง เรามาสรุปกัน คงใช้เวลาไม่เกินบ่าย 3 โมง หลังจากนั้นไปแล้วเดี๋ยวจะพูดให้ฟังต่อว่าจะทำอย่างไรต่อเรื่องความสนใจ ถ้าหมู่บ้านไม่สนใจ แต่บุคคลสนใจเราก็จะไปพูดคุยกับคนกลุ่มนั้น เอาตามความถนัดและความสนใจ อยากให้ประเด็นปัญหาของตำบลน้ำแพร่ที่มันชัดเจนข้อเดียวหรือสองข้อก็ได้ และบ่ายสองมาสรุปกัน

ตัวแทนกลุ่ม ที่ 1. : นายดวงดี คำไชย

ปัญหากลุ่มนี้หากว่าพูดไปแล้วไปกระทบกระเทือนหมู่บ้านอื่นๆ ก็ขออนุโลมกันหน่อย คือว่าที่เขียนลงไปมันคือปัญหา ข้อที่ 1 ก็เป็นเรื่องป่าและแนวเขตในหมู่บ้านในตำบลซึ่งไม่มีแนวเขตที่แน่นอนว่าเป็นของหมู่บ้านไหน สมมุติว่าป่าอยู่ระหว่างเขตหมู่ 1 และหมู่ 2 แต่ไม่มีแนวเขตแน่นอน หมู่ 2 มาใช้เขตหมู่ 1 ก็ถูกกล่าวหาว่าบุกรุก พอหมู่ 1 ไปใช้ประโยชน์เขตหมู่ 2 ก็ถูกกล่าวหาว่าบุกรุกเช่นกันก็อยากจะให้มีแนวเขตที่แน่นอน ข้อ 2 อาจจะพูดไปทางภูเขาว่าชาวเขาบุกรุกป่าสงวนยังทำได้แล้วทำไมราษฎรชาวบ้านทำไม่ได้เท่าที่ผ่านมาชาวบ้านไปแผ้วถางป่าก็เป็นเขตป่าสงวนทำไม่ได้ หากบุกรุกเข้าไปก็就会被จับหรือถูกปรับได้ การแก้ไขก็คือทางราษฎรชาวบ้านอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคืนป่าและที่ทำกินคืนให้ชาวบ้านเหมือนเดิม คืออยากให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าและที่ทำกินเหมือนเดิม

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

กลุ่มนี้มีปัญหาอยู่ 2 ประเด็น 1.ประเด็นระหว่างหมู่บ้านซึ่งต้องการความชัดเจน อันที่ 2. ทำไมชาวเขาถึงบุกรุกป่าสงวนได้ ทำไมชาวบ้านทำไมได้ถือว่าเป็นการนำเสนอข้อมูลตอนท้าย จะสรุปให้ฟังอีกครั้งหนึ่ง แนวทางการแก้ไข คือ ให้องค์กรที่เกี่ยวข้องคืบป่าที่ทำกินให้ชาวบ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือใคร อยากให้เขาทำอะไรเพราะที่ผ่านมาเวลาเราเสนอบอกว่าขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไข ปัญหาคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มี ที่มีคือหน่วยงานป่าไม้ หน่วยงานอุทยาน หน่วยงานอนุรักษ์ หลายๆ หน่วยงาน ซึ่งในการแก้ไขปัญหามันต้องระบุให้ชัดเจนว่าคือใคร จะให้เขาทำอะไร อะไรบ้าง อย่างเช่นกรณีคืบป่าและที่ทำกินให้ชาวบ้าน นี่ก็คือเป็นข้อเสนอว่าจะให้แก้ไขโดยว่าต้องคืบที่ทำกินให้ชาวบ้านจัดสรรที่ดินให้ชาวบ้าน สรุปอย่างนี้ก็แล้วกัน

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : นายประทีป อุปละ

ปัญหากลุ่ม 2 มี 2 ปัญหา พรบ.ป่าไม้กับปัญหาราชภูรชาดที่ทำกิน เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐออกมาปักแนวเขตแล้วไปทับที่ทำกินของราษฎร สามารถไปดูกันได้ชาวบ้านไม่สามารถทำกินได้เพราะผิดกฎหมาย ราษฎรไม่มีที่ทำกินและได้รับความเดือดร้อนที่ที่เป็นป่าเสื่อมโทรมก็ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ แนวทางแก้ไขที่อยากแก้ไขด้วยตนเอง คือ อยากทำให้เป็นป่าชุมชนคือดูแลและรักษาป่าด้วยตนเอง ตรงไหนที่เป็นป่าเสื่อมโทรมก็นำมาจัดสรรเป็นที่ทำกิน เวลาเข้าไปหาของป่าใช้ประโยชน์จากป่าทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

ปัญหาเรื่อง พรบ.ป่าไม้ทับที่ทำกินค่อนข้างจะมีปัญหาทั้งที่อำเภอเชียงดาวและอำเภอรัว ปัญหาส่วนหนึ่งที่เชียงดาวและแม่แตงและเวียงแหงเจอ ซึ่งพร้าวจิตติไป เชียงดาวถูกประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรเมื่อปี พ.ศ. 2520 พื้นที่ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้ ทุกอย่างตอนนี้ในส่วนกำนันผู้ใหญ่บ้านกำลังเคลียร์ไวก่อนอยู่ สาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่รัฐปักเขตโดยไม่ได้มีการมาดูพื้นที่จริง การแก้ไขด้วยตนเองคือ ให้มีป่าชุมชนและป่าที่เสื่อมโทรมไม่มีแล้วเป็นที่ทำกินเป็นส่วนมาก

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : สมพล คำไชย

ปัญหาของตำบลน้ำแพร่ ก็คล้าย ๆ กัน มีเหมือนกัน คือ ปัญหาที่ทำกินสาเหตุก็เหมือนกลุ่มที่ผ่านมาคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐออกกฎหมาย พรบ. อุทยานแห่งชาติ ทับที่ทำกินของชาวบ้าน 1.1 ที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ สาเหตุคือที่ดินบางจุดของ ต. น้ำแพร่ สมมุติว่าหมู่ 2 แถววัดพระเจ้าทอง แต่ก่อนนี้ทางราชการกำหนดให้ออกใบจองให้ชาวบ้านมีเอกสารสิทธิหมดหลังจากมีใบจองแล้วสามารถไปออกเอกสารสิทธิเป็น น.ส. 3 ได้ ซึ่งบางส่วนก็ออกไปแล้ว แต่

ต่อมาทางกรมทรัพยากรธรณีได้เวรคืนหมด สำหรับในเขตคูเมืองเก่าไม่ให้มีเอกสารสิทธิ์แล้วจนถึงวันนี้ก็ยังมีปัญหาอยู่ ชาวบ้านยังทำกินเท่าที่ทำได้แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ นี่ก็คือ ปัญหาของที่ทำกิน 1.2 ป่าที่ทำกินเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติประกาศทับที่ทำกินของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้ประโยชน์จากป่ามาดำรงชีวิตได้เหมือนก่อน ซึ่งเราจะสังเกตได้ว่าตอนนี้หากเข้าป่าต้องระวังพอสมควรหากเอาอะไรมาเกินกว่าที่จำเป็น ความจริงแล้วทางอุทยานได้กำหนดแล้วว่าหากจะเอาความผิดกับชาวบ้านที่เข้าป่าแม้แต่ทรายเม็ดเดียวก็สามารถเอาผิดได้ ทุกวันนี้คิดว่าทางเจ้าหน้าที่ยังอนุโลมอยู่แต่เราจะใช้ประโยชน์มากมายเหมือนแต่ก่อนไม่ได้ เราไม่สามารถใช้ป่าได้อย่างเต็มที่ คือ ยังมีขอบเขตอยู่ 1.3 ป่าต้นน้ำถูกทำลายสาเหตุจากการนำไร่หรือที่ทำกินเลื่อนลอย 2. ปัญหาเรื่องน้ำ 2.1 ปัญหาเรื่องน้ำสำหรับการเกษตรยังมีน้ำไม่เพียงพอสาเหตุคือ ป่าต้นน้ำถูกทำลายการแก้ไขในกลุ่มนี้ คือ จัดสรรที่อยู่ในที่ราบให้ชาวเขาและผู้ที่อยู่เหนือน้ำและจัดทำอ่างเก็บน้ำ ประปาภูเขา บ่อบาดาลเพื่อการเกษตรและสร้างเขื่อนหรืออ่างขนาดใหญ่ในลำน้ำแม่จัดตอนบน

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

เพิ่มปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ พอถึงฤดูฝนน้ำก็มากเกินไปเป็นปัญหาโลกแตกเหมือนกัน มีในส่วนที่ทำกิน

ตัวแทนกลุ่มที่ 3. : นายอำพล มังศิริ

ปัญหาข้อ 1 คือ ป่าชุมชนถูกทำลายสาเหตุปัญหา คือ มีคนเข้าไปบุกรุกทำลายป่าทำให้เกิดปัญหาแห้งแล้งทั้งชาวเขาและคนพื้นราบมีหลายกลุ่ม บางครั้งก็จัดอยู่ในกลุ่มชาวบ้านเลยทำให้เกิดปัญหาแห้งแล้งขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก อันที่ 2 ก็คือ ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกเพราะตอนนี้อาศัยน้ำฝนตลอดยี่สิบกว่าปีที่จะระบายน้ำออกมาใช้ การแก้ปัญหาคือร่วมกันอนุรักษ์ป่าลุ่มแม่น้ำทุกสาย ช่วยกันรักษาสิงแวดล้อม ช่วยกันปลูกป่าทดแทนป่าที่เสียไปให้กลับเหมือนเดิม ข้อสอง คือ ใช้ป่าให้เป็นประโยชน์โดยไม่มีการถางป่าเพื่อทำลายสิ่งแวดล้อม ข้อสาม คือ ให้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับชาวบ้านในพื้นที่

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

ปัญหาเดียวแต่แตกออกมาเป็น 2 ปัญหา ปัญหาเรื่องป่ารวมถึงปัญหาเรื่องน้ำด้วย สิ่งที่เป็นแนวทางแก้ไขที่เพิ่มในส่วน 2 - 3 ข้อ ก็คือ 1. จะมีการปลูกป่าอีกส่วนหนึ่งจะเป็นการจัดอบรมเพราะว่ากำลังจะพูดในตอนสุดท้ายว่าสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความตระหนักให้กับกลุ่มชาวบ้านที่มีผลกระทบต่อสิ่งเหล่านี้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของป่า เรื่องของน้ำ เรื่องดิน ก็ก่อให้เกิดประโยชน์ในเรื่องของการปลูกป่า การอบรม

ตัวแทนกลุ่มที่ 4.: นาย รัตน์ แส่นคำหล่อ

ก่อนอื่นก็ขอพูดต่อเนื่องเลย ว่าการที่เราเข้ามาในวันนี้ไม่ใช่การอบรม ความจริง
อ. พร้าว แทบทุกตำบลที่มีปัญหาเรื่องที่ทำกิน ป่า น้ำ เนื่องจากที่เราได้ฟังกันทุกกลุ่มที่มี
ปัญหาแบบเดียวกันเนื่องจาก เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะทำอะไร ความจริงเจ้าหน้าที่ใหญ่ไม่ได้ออกมาดู
เลย นั่งอยู่ในห้องแอร์สี่เหลี่ยม ใช้ให้ลูกน้องออกมา แล้วเวลาลูกน้องออกมา ก็ขับรถมาตาม
ถนน แยกหลักเขตมา พอดีมันหนักเลยเอามามากที่ดินของชาวบ้าน เลยเป็นที่สร้างปัญหาให้
ชาวบ้าน ชาวบ้านเรากลัวมากเกินไป กลัวอำนาจของรัฐมากเกินไป ความจริงเรามีสิทธิ์
เราขึ้นชื่อว่า โครงการสิทธิชุมชนศึกษา เรามาช่วยกันคิดเพื่อลูกหลานต่อไปข้างหน้า ไม่ใช่ทำ
ตามที่เขากำหนด เพราะทุกอย่างเหมือนกันหมด ข้อความเหมือนกันหมด เพราะมันอยู่ใน
ประเด็นที่ทำกินของเรา ทุกวันนี้เรามีปัญหาอย่าง สหกรณ์กับป่า ถกเถียงกันมาตลอด เดียว
ก็ว่าเป็นที่สหกรณ์ เดียวก็ว่าเป็นที่ป่า สุดท้ายพอ กสน. มายกเลิก กสน. มาออกไปจอง
ใหม่ ตำบลน้ำแพร่ มีอยู่หลายที่ ผลสุดท้ายที่ดินอยู่ระหว่าง สหกรณ์และป่า และอยู่ในเขตเดียวกัน
ทำไมไม่ออกให้แน่นอน อันนี้ความผิดอยู่ที่รัฐบาล ความผิดของเจ้าหน้าที่ เพราะว่าเราตกลง
ตามที่กำหนด และขอแสดงความยินดีที่ชาว ต.น้ำแพร่ที่สนใจ ซึ่งตัวกระผมได้เข้าไปร่วมมือกับ
เครือข่าย ตั้งแต่ที่แรกมาเลย เพราะว่าเราอยากให้ชุมชนของเรา มีที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ และ
การกำหนดเขตก็อยากให้ทางรัฐช่วยออกให้แน่นอน กำหนดให้แน่นอน

นายโอฟาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำปิงตอนบน

จะใช้เวลาไม่เกิน 15 นาที ที่จะสรุปให้ฟังในกรณีของที่ดินทำกินหรือเรื่องของป่าเป็น
ปัญหาเรื้อรังมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยสัมปทานปิดป่าแล้ว ในส่วนเรื่องที่ทำกินของชาวบ้านที่ถูก
ประกาศทับ อย่างที่เสนอมาว่าการใช้ พรบ. ป่าไม้ควบคุมอยู่ เสร็จจากนี้แล้วจะลองเสนอให้ดู
นี่คือ รายชื่อของเขียงดาวเกือบทั้งหมด ที่ทำเรื่องของที่ดินทำกินในเขตป่าเหมือนกับบ้านที่เรา
นำเสนอก่อนหน้านี้ ที่ผ่านมาในกรณีของชาวบ้านที่ดินถูกประกาศทับหรือว่าโดน พรบ. ป่าไม้
มีทั้งหมด 5 ฉบับ อีกฉบับจำไม่ได้ อันที่ 1. คือ พรบ. ป่าไม้แห่งชาติ ประกาศใช้เมื่อปี 2485
ผ่านมาประมาณ 80 ปี ตอนนี้อยู่ยังอยู่ อันที่ 2. คือ พรบ. อุทยานแห่งชาติ ประกาศเมื่อปี พ.ศ.

2504 ผ่านมา 42 ปี 3. พรบ. สงวนคุ้มครองสัตว์ป่า ปี 2503 ผ่านมา 43 ปี อันที่ 4. พรบ.
ป่าสงวนแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2516 เมื่อ 30 ปีที่ผ่านมา แต่ละ พรบ. ที่พูดมาอายุไม่ต่ำกว่า 30

ปีมาแล้ว ที่ประกาศใช้ในอดีต กฎหมายเหล่านี้เป็นปัญหาเป็นกฎหมายที่เขียนขึ้นมาจากคนต่างชาติ แต่ก่อนกฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายที่ให้คนทำไม้ และหลังจากนั้นเมื่อป่าหมดไปก็ประกาศปิดป่าก็เลยใช้กฎหมายเหล่านี้ขึ้นมาแทน

กรณีอีกส่วนหนึ่งสมมุติว่านี่คือ ด.น้ำแพร่ ตำบลตั้งขึ้นไม่ต่ำกว่า 150 ปี หรือ 100 ปี หมายความว่า เมื่อ 150 ปีที่ผ่านมาคนเผ่าคนแก่ได้มาใช้ประโยชน์จากป่า กลังจากนั้นมากก็มีบ้านมีที่ทำกินของชาวบ้านและป่า หลังจากนั้นมากก็มีการประกาศใช้ พรบ. อุทยานแห่งชาติ ปี

พ.ศ. 2504แต่อุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่อยู่ข้างหลังเราประกาศเมื่อปี พ.ศ. 2532 ซึ่งปรากฏว่าในการประกาศที่อุทยานประกาศทับที่บางส่วนของชาวบ้าน 1. ทับที่ทำกิน ทำป่าชุมชน 2. ทับที่ทำกิน จากการประกาศเขตตามที่ให้ดูแผนที่ คือ ทางกรมไม่ได้ลงมาสำรวจไม่ได้มาทำแบบที่เราทำกันเจ้าหน้าที่นั่งในห้องแล้วใช้ปากกาวงไว้ว่าตรงนี้คือเขตป่า ซึ่งผลสุดท้ายทำให้มีปัญหาพื้นที่อุทยานไปทับที่ทำกินของชาวบ้านที่ทำกินมาก่อนการประกาศอุทยานแห่งชาติ ตามหลักในการประกาศเขตอุทยานก่อนจะประกาศได้ต้องกันพื้นที่ทำกินออกให้หมด อย่างกรณีที่เกิดไปเป็นสิ่งที่ชาวบ้าน อ. เชียงดาวทำ นี่คือการกันพื้นที่ทำกินออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ ของ อ. เชียงดาว ที่เป็นของราชการทำ กรณีบ้านห้วยล้าน นาย บุญยวง นันตะ ที่ 10 ไร่ กันออกเรื่อย ๆ ต้องทำแบบนี้ แต่ที่ผ่านมาในการประกาศเขตทั้งหมด ไม่ได้มีการกันที่ทำกิน ออกจากการอ้างที่ว่าท่อน้อย เจ้าหน้าที่ที่รังวัดน้อย ประกาศไปก่อนแล้วค่อยไปพิสูจน์สิทธิ หมายถึงว่าไปกันเขตแล้วประกาศทีหลัง ปรากฏว่าพอทำแล้ว ทำไม่ได้ เลยทำให้ที่ทำกินของชาวบ้านอยู่ในเขตป่าโดยปริยาย นี่คือนโยบายที่ผ่านมา แล้วยังไปทับที่ทำกินของชาวบ้านอีก ในส่วนของพื้นที่ใน อ. พร้าจะเล่าสู่กันฟังในเรื่องของการแก้ไขปัญหาที่ดิน เชียงดาว ที่มีอยู่ทั้งหมด 3- 4 อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ 1. อุทยานแห่งชาติศรีล้านนา ประกาศ ปี พ.ศ. 2532 2. อุทยานแห่งชาติเชียงดาว ประกาศเมื่อ ปี พ. ศ. 2543 บ้านแม่ก้อน และบ้านโป่งอาง เป็นเขต

อุทยานแห่งชาติทั้งหมด ทั้ง ๆ ที่ตั้งอยู่มาแล้วไม่ต่ำกว่า 200 ปี เรื่องเอกสาร เรื่องไฟฟ้า เรื่อง
 ประปาถูกตัดขาดหมด 3. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ประกาศเมื่อ 2522 ทางบ้านทุ่งละคร
 อำเภอเชียงดาวอยู่ในพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กฎหมายแต่ละตัวมีความแข็งต่างกัน
 กฎหมายหนักที่สุด คือ กฎหมายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า รองลงมา คือ กฎหมายเขตอุทยานแห่ง
 ชาติ เหมือนที่กล่าวมาแล้วว่าทรายเม็ดเดียวหรือหินเม็ดเดียวก็ผิดแล้วแต่ที่ไม่ทำไม่จับเพราะว่า
 มันหนักไป ป่าชั้น 1A เป็นป่าต้นน้ำเป็นป่าเขตหวงห้าม เป็นเขตที่ห้ามแตะต้องทั้งหมดมีหมู่
 บ้าน 78 หมู่บ้าน มีปัญหาเช่นเดียวกันประมาณ 60 หมู่บ้าน แต่ที่จะมาร่วมกันเรื่องที่ดินในเขต
 ป่าคือ เรื่องการประกาศเขตทับมีเยอะมาก มีอยู่แค่ 30 หมู่บ้านที่ร่วมกันพูดคุยในเรื่องนี้ สิ่ง
 ที่เราทำคือ 1. รวบรวมรายชื่อหมู่บ้านที่สนใจในการแก้ไขปัญหาารวมกันไว้เป็นชุดชุด คือ มีราย
 ชื่อบุคคล รายชื่อที่ทำกิน สิ่งที่เราเรียกร้อง คือว่า 1. ให้อุทยานแห่งชาติกันพื้นที่ทำกินออก ยก
 เลิกเขตป่าในที่ทำกินของชาวบ้านแล้วเรื่องเอกสารสิทธิ์จัดการด้วยตนเอง หมายถึงว่า พอ
 ประกาศออกมาแล้วจะเป็นที่ว่างเปล่า

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
 ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดบ้านทุ่งน้อย หมู่ที่ 6 ต.บ้านโป่ง อ.พริ้ว จ.เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัด

ขอแนะนำตัวก่อน ชื่อ บุญมา บัวแก้ว เป็นผู้ประสานงานระดับอำเภอของโครงการสิทธิชุมชนศึกษาที่เราทำกันในวันนี้ และในทีมงานก็มี คุณโอพาร อ่องพะ เป็นผู้ประสานงานอำเภอเชียงดาวและคุณจ่อม (คมกฤษณ์) มาช่วยงาน ในวันนี้เราจะมาคุยกันซึ่งงานนี้เป็นงานวิจัยชื่อก็คือ โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือตอนบน กรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบน และแม่จัด ซึ่งพริ้วเราใช้แม่จัดมีระยะยาวประมาณ 50 กม. แม่ปิงตอนบนคืออำเภอเชียงดาว แม่แตงตอนบนคืออำเภอเวียงแหง ซึ่งรวมกัน 3 อำเภอ พริ้วมีจำนวนมากที่สุดคือ 11 ตำบล 108 หมู่บ้านซึ่งจะต้องไปทั้งหมด 11 ตำบล เวียงแหงมี 4 ตำบล เชียงดาวมี 6 ตำบล ต้องหมุนเวียนกันไป ตอนนี้เวียงแหงจัดเสร็จแล้ว จึงเข้ามาทำที่พริ้วต่อเหลือเชียงดาวอีก 1 อำเภอ พอตีมีเหตุการณ์ที่ไม่ได้วางแผนไว้ก่อน พอตีพ่อหลวงดิบซึ่งเป็นผู้ประสานงานของอำเภอเชียงดาวได้เสียชีวิตไป เลยต้องปรับแผนกันใหม่เลยต้องเข้ามาพริ้วก่อน เดี่ยวคุณโอพารจะมาแนะนำเรื่องโครงการให้ฟังว่าโครงการนี้เป็นอย่างไร เราจะเริ่มต้นกันอย่างไร ร่วมกันเรียนรู้กับงานนี้ไม่ใช่เวทีสัมมนาที่เรามานั่งฟังกัน เราจะมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน เสนอความคิดเห็นกันไม่มีใครผิดใครถูก ต้องช่วยกันพูดเพราะเป็นผลประโยชน์ของเรา งานวิจัยชิ้นนี้พี่น้องชาวบ้านจะร่วมวิจัยด้วยมีส่วนร่วมวิจัยกับเจ้าหน้าที่ด้วย ข้อมูลที่เก็บไปก็จะส่งกลับมาให้พี่น้องชาวบ้านได้อ่านว่าเป็นอย่างไรบ้าง เราจะได้ใช้ประโยชน์อย่างไร ซึ่งเราจะได้รับรู้โดยทั่วกัน การวิจัยครั้งนี้วิจัยแบบแผนพัฒนา โดยการร่วมของประชาชนทุกระดับ เดี่ยวคุณโอพารจะได้มาพูดเรื่องโครงการให้ฟังว่าเป็นอย่างไร ซึ่งจริงๆ แล้วได้ย่อใส่ลงไปในเอกสารเล่มสีเขียวแล้ว จดหมายข่าวเราไม่มีเวลาพอที่จะอ่านกัน ฟังคุณโอพารสรุปกัน

นายโอพาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

สวัสดีครับ ผมชื่อโอพาร อยู่เชียงดาวเป็นคนตัวเมืองเชียงใหม่แต่มาทำงานอยู่ที่เชียงดาวได้ 6 - 7 ปี มาทำเกี่ยวกับป่าชุมชนได้ 6 ปี และมีอีกคนหนึ่งชื่อ จ่อม คมกฤษณ์ ชั่นกลิ่น เป็นนักศึกษาศรีวิชัยโทเป็นคนเมืองน่าน จะพูดถึงภาพรวมของโครงการนิดหนึ่งก่อนที่จะมีการพูดคุยกัน โครงการนี้เป็นโครงการสิทธิชุมชนศึกษาเป็นงานวิจัย คำว่างานวิจัยฟังดูแล้วเป็นทางการเป็นงานวิชาการนิดหนึ่ง แปลออกมาว่าเป็นงานที่เราอยากรู้ อยากเห็น อยากรู้เรื่องป่า

ชุมชนก็ศึกษาเรื่องป่าชุมชน อยากรู้เรื่องน้ำ เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ปลาไปฟังเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ปลา เป็นงานวิจัยที่มีการปฏิบัติการได้ด้วย ที่ผ่านมานોดิตงานวิจัยส่วนมากจะเป็นงานวิจัยจากส่วนกลางมาสัมภาษณ์ข้อมูลจากชาวบ้านแล้วกลับไป ข้อมูลพวกนี้อยู่ในมหาวิทยาลัย ถูกเก็บไว้ในมหาวิทยาลัย ชาวบ้านที่ให้ข้อมูลก็ไม่ได้รู้ว่าข้อมูลที่เก็บไปใช้ทำอะไรบ้าง ซึ่งงานวิจัยตรงนี้เป็นงานที่เรียนรู้ร่วมกันกับชาวบ้าน ชาวบ้านเป็นตัวหลักในการทำวิจัยครั้งนี้ จะเป็นผู้ที่เรียนรู้ข้อมูลด้วยกันแล้วเอาข้อมูลที่ได้มาทำงานแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาของการจัดทรัพยากรเป็นที่ทราบกันดีว่าทรัพยากรตอนนี้มันเริ่มมีปัญหารุนแรง หมายถึง ว่ามีการแย่งทรัพยากร มีการบุกรุก มีการตัดไม้ทำลายป่า มีการกระทำต่อทรัพยากรมากมายหลายอย่าง ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ความร่วมมือของชาวบ้านที่จะปกป้องดูแลสิ่งเหล่านี้ เพราะว่าที่ผ่านมาทรัพยากรตัวนี้เป็นสิ่งที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ตลอด ถ้าพูดถึงเรื่องป่าแต่ก่อนชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ในการหาของป่าในการใช้ไม้มาทำบ้านเรือน แต่หลังจากมีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนา ชาวบ้านบางส่วนก็ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้เพราะผิดกฎหมาย โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือ เป็นอีกหนึ่งโครงการในโครงการสิทธิชุมชน โครงการสิทธิชุมชนเป็นโครงการใหญ่อยู่ที่กรุงเทพฯ กระจายออกไปอยู่ 4 ภาคของประเทศไทย 1.อยู่ที่ภาคใต้อยู่ที่สงขลา ปัตตานี นราธิวาส 2.อยู่ภาคอีสาน อุบลราชธานี อุบลราชธานี 3.อยู่ทางภาคตะวันตก และสุดท้ายอยู่ทางภาคเหนือ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ภาคเหนือตอนบนคือส่วนของเรา ซึ่งมีลุ่มน้ำแม่ปิง ลุ่มน้ำแม่แตง และลุ่มน้ำแม่จิด 3 ลุ่มน้ำนี้เป็นหัวใจหลักที่จะไหลลงไปหล่อเลี้ยงคนเชียงใหม่ คนลุ่มน้ำเจ้าพระยา ส่วนที่ 2 จะเป็นลุ่มน้ำแม่ปิงตอนล่าง คือ ตั้งแต่มูลน้ำแม่กว้งที่ดอยสะเก็ด ลุ่มน้ำแม่แตงที่อำเภอแม่แตง ซึ่งเป็นเรื่องของน้ำชลประทาน ก็ จะขอวางแผนที่ให้ดูเพื่อความชัดเจน ส่วนของจังหวัดเชียงใหม่ต้นน้ำแม่ปิงอยู่ที่อำเภอเชียงดาว ไหลมาจากหลายๆ ลำห้วย ลุ่มน้ำแม่แตงมาจากอำเภอเวียงแหง อีกลุ่มน้ำก็คือแม่จิดอำเภอพร้าว ซึ่งก็จะมีเขื่อนแม่จิดและคนในอำเภอพร้าวไม่ได้ใช้ประโยชน์น้ำจากเขื่อนแม่จิดจะไหลไปหล่อเลี้ยงนิคมอุตสาหกรรม จากเขื่อนแม่จิดมาสู่เขื่อนแม่กว้งและนิคมอุตสาหกรรมลำพูน เขื่อนแม่จิด เขื่อนแม่กว้งใช้น้ำแม่จิดที่อำเภอพร้าว เขื่อนแม่จิดกักน้ำไปให้บ้านจัดสรรและมาที่แม่กว้งดอยสะเก็ด ตอนน้ำมาที่นิคมอุตสาหกรรมลำพูนซึ่งนั่นก็หมายความว่า ชาวบ้านที่อยู่ต้นน้ำแม่จิด ชาวบ้านในอำเภอพร้าวดูแลน้ำให้นิคมอุตสาหกรรมนำไปใช้ในการล้างสารเคมี แล้วปล่อยลงน้ำไป ทั้ง 3 อำเภอ ทั้ง 3 แห่ง มีความสำคัญมากเพราะเป็นต้นน้ำ ต้นน้ำที่มีความสมบูรณ์ของน้ำค่อนข้างมากของภาคเหนือเลยก็ว่าได้ ในกรณีของแม่แตงตอนต้นเป็นเขตพม่า เชียงดาวก็เป็นเขตพม่าน้ำก็มาก ส่วนของน้ำแม่จิดจะมีเขตติดต่อกับฝางและไชยปราการ ในส่วนของทีมงานดูแลและดำเนินงานอยู่ 3 เรื่อง คือ เรื่องของดิน เรื่องของชุมชน และเรื่องของทรัพยากร ถ้าพูดถึงเรื่องของสิทธิเป็นศัพท์ใหม่ ซึ่งก็เป็นคำที่ชาวบ้านเคยได้ยิน แต่คำว่าสิทธิหมายความว่า วิถีชีวิตของเราหรือกระหนาบต่อสิทธิของเรา สิทธิมีอะไรบ้าง 1. มีสิทธิที่เป็นสิทธิเป็นวัฒนธรรม ประเพณี สิทธิของวัฒนธรรมมีอะไรบ้าง 1. การदानก๋วยสลากก็เป็นสิทธิ ลอยกระทงก็ถือว่าเป็นสิทธิ การรับประทานอาหารก็ถือว่าเป็นสิทธิ สิทธิทางวัฒนธรรม คือ สิทธิที่

ผ่านมามาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว สิทธิอีกตัวหนึ่งเป็นสิทธิใหม่เรียกว่าเป็นสิทธิตามกฎหมาย ดูได้จากเอกสารเล่มสี่เขียวหน้ากลาง สิทธิของชาวบ้านเดี๋ยวนี้นี้ถูกระบุไว้ในกฎหมายเรียบร้อยแล้ว เมื่อปี พ.ศ.2540 อย่างเช่นมาตรา 46 สิทธิชุมชน ชุมชนย่อมมีสิทธิในการเข้าไปบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร สิทธิที่จะได้รับข้อมูล ข่าวสารจากรัฐ สิทธิที่จะได้รับการดูแลเรื่องการเกษตร และอีกหลายๆ อย่าง ก็คุยกันไปคร่าวๆ ว่าสิทธิตามกฎหมายมีอะไรบ้าง สิทธิวัฒนธรรมประเพณีก็เป็นสิทธิดั้งเดิมของชาวบ้าน สิทธิจะเกี่ยวข้องอยู่ 2 ส่วน คือ สิทธิของบุคคล สิทธิของบุคคลคืออะไร สมมุติว่าเราไปทำร้ายร่างกายผู้อื่นเท่ากับว่าเราจะเมิดสิทธิของผู้อื่น นี่ก็หมายความว่าถึงสิทธิของบุคคล สิทธิของชุมชนถ้าพูดแล้วมองดูอาจจะกว้างไปหน่อย แต่เรียกกันง่ายๆ ว่าสิทธิส่วนรวม ชุมชนก็คือส่วนรวม เช่น ป่าชุมชนก็คือป่าส่วนรวมที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์เก็บเกี่ยวประโยชน์ร่วมกันได้ สิทธิชุมชนนี้ก่อนมีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ หรือว่าการประกาศทับที่ทำกินของชาวบ้าน ทับป่าที่ชาวบ้านเข้าไปทำมาหากิน ก็ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิชุมชนของชาวบ้าน เพราะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่มีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างเช่นป่าที่เราเคยเข้าไปเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ถูกประกาศเป็นเขตอุทยานแล้วเรายังเข้าไปเก็บเกี่ยวก็จะโดนจับเพราะซึ่งเราถือว่าการประกาศเขตอุทยานเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิชุมชนด้วย เพราะว่าแต่ละคนก็ไม่สามารถไปใช้ประโยชน์ได้อีกเลย สิทธิเข้าไปเกี่ยวข้องกับชุมชนและทรัพยากร อย่างที่เราพูดไว้ข้างต้น ทรัพยากรก็จะมี เรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องป่า เรื่องการเกษตร และอีกหลายๆ ก็เกี่ยวกับทรัพยากร อย่างกรณีสิทธิที่เกี่ยวกับป่าก็มีการใช้ประโยชน์จากป่าเป็นสิทธิของเรา คำว่าสิทธิดูเหมือนมันจะห่างไกล แต่ว่าถ้าพูดว่าการใช้ประโยชน์จากป่าเป็นสิ่งที่เราเคยกระทำ สิ่งที่เราเคยทำถือว่าเป็นสิทธิ เรื่องน้ำก็เช่นกับการที่กำหนดว่าจะสร้างเขื่อนที่ไหน สร้างฝายที่ไหน เรามีสิทธิกำหนดได้ เรื่องของดินการที่ที่ดินของชาวบ้านถูกประกาศเขตทับอย่างกรณีที่บ้านตำบลน้ำแพร่ บ้านแม่ละงอง บ้านป่าจั่ว ถูกประกาศทับหมู่บ้านและที่ทำกินทั้งหมด ซึ่งก็ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของชาวบ้าน 3 ส่วน สิทธิทรัพยากร และชุมชน ก็พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ฟังอาจไม่เข้าใจทำงานมา 5 - 6 ปีพอจะเข้าใจบ้างแต่การมาอธิบายทำได้ยาก สิ่งเหล่านี้จะเกิดคุณประโยชน์ต่อเมื่อเราร่วมมือกันก่อนหน้านี้ได้นั่งคุยกันถึงเรื่องป่าชุมชน เรามีสิทธิที่จะเข้าไปใช้ป่าและอนุรักษ์ไปด้วย ดูแลรักษาไปด้วย จะเห็นภาพก็ต่อเมื่อเราวมกลุ่มกัน หมู่บ้านไหนจะทำป่าชุมชนในตำบลบ้านโป่งกำหนดจะเอาบริเวณไหนบ้าง ที่ทำมาก็เพียงทำในกระดาด วันนี้เราจะเปิดให้มีการแลกเปลี่ยนกัน ถ้ายังไม่มื่ออะไรจะถามก็ไม่ใช่ไรก็ค่อยๆ พูดคุยกันไปเรื่อยๆ เดียวจะมีการแบ่งกลุ่มประมาณ 4 กลุ่ม ในกรณีของป่าชุมชน ถ้าสนใจเสร็จจากนี้แล้วสามารถปรึกษาได้

ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : นายเจริญ เครืออ่อนเรือน : ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3

กล่าวสวัสดิสมาชิกทุกท่านที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ เป็นตัวแทนกลุ่ม 1 ซึ่งได้ทำแผนที่มาแล้ว แผนที่นี้เป็นแผนที่พอสั่งเขปในตำบลบ้านโป่ง มีอยู่ 8 หมู่บ้าน ถนนสายหลักของตำบลบ้านโป่งจากอำเภอพรวัวไปอำเภอเชียงดาว หมู่บ้านที่อยู่ติดแนวเขตป่าก็มี ป่าอิน และ ปาลัน เป็นเขตต้นน้ำของน้ำวะและน้ำแม่เปียน ซึ่งเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์อยู่ มีป่าที่ไม่ใหญ่มากเท่าไรที่หมู่ 8 สายน้ำหลักๆ ของตำบลก็มีแม้งัดไหลผ่านตำบลบ้านโป่ง ซึ่งชาวบ้านก็ได้ใช้ประโยชน์กันมากพอสมควร ช่วงฤดูฝนจะไม่มีปัญหา จะมีปัญหาก็ในฤดูแล้งเนื่องจากว่าเรายังไม่มีย่างที่รองรับน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งให้พอเพียงได้ สำหรับทางป่าอินก็มีอ่างแม่วะซึ่งยังมีขนาดเป็นอ่างขนาดเล็กอยู่ สำหรับหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ยังมีสายน้ำอยู่อีกสายหนึ่ง คือ หมู่ 2 มีน้ำแม่โก่น ซึ่งเป็นลำน้ำที่มีขนาดเล็กพอประมาณส่วนมากใช้กันได้เล็กน้อย ปัญหาโดยรวมของตำบลบ้านโป่ง ปัญหาหลักเกี่ยวกับน้ำในการเกษตรในหน้าแล้งบางปีก็พอเพียงบางปีก็ขาดแคลน ปัญหาเรื่องที่ดินก็มีอยู่บ้างที่เขตป่าทับที่ทำกินของชาวบ้านและปัญหาการเกษตรก็คือราคาพืชผลตกต่ำ เช่นทุกปีที่ผ่านมายกตัวอย่าง เช่น ข้าว มะม่วง ลำไย และอื่นๆ และป่าก็ยังเป็นเขตของอุทยานแห่งชาติศรีลานนาอยู่ ยังไม่ได้เป็นป่าชุมชนต่อไปข้างหน้าหากเป็นป่าชุมชนแล้ว ชาวบ้านอาจจะได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนได้

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

เห็นจำนวนหมู่บ้านชัดเจนว่ามีที่ไหนบ้าง เห็นลำน้ำโดยหลักตำบลบ้านโป่งใช้น้ำแม้งัดเป็นหลัก ซึ่งน้ำแพร่ได้ใช้น้ำแม่ลาดและน้ำแม่สมเป็นหลัก ซึ่งก็มีความแตกต่างกันอยู่ กลุ่มนี้อาจจะลืมเรื่องของฝ่ายไปว่าอยู่ที่ไหนบ้าง เดี่ยวดูอีกกลุ่มอาจจะมีเหมืองฝายไหลมาบ้าง เชิญอีกกลุ่มหนึ่ง

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : นายถวิล เกิงเพื่อง

เริ่มแรกจากทิศเหนือตามลูกศร ถนนเส้นทางหลัก คือ ถนนสายเชียงดาว - พรวัว ลงมาจากภูเขาเขตติดต่อเชียงดาวเป็นภูเขาสูงมาประมาณ 50 เมตร จะเจออ่างน้ำแม่วะที่บ้านป่าอิน ลงมาอีกประมาณ 200 เมตร จะเจอทางแยกพรวัวไชยปราการ ถึงบ้านป่าอินไปเรื่อยๆ ถึงบ้านหนองไฮจะมีลำน้ำหนองปลามัน บริเวณบ้านป่าอินก็จะได้น้ำสายนี้บ้าง สายน้ำนี้ไหลผ่านบ้านป่าหวายที่บ้านป่าอินก็มีอ่างแม่เปียนอยู่ติดภูเขาจะมีป่าเขาลงมาถึงบ้านโป่งก็จะเจอน้ำแม้งัด ขึ้นไปทางทิศเหนือถึงดงป่าแดงจะมีฝายทุ่งโป่งที่ทางแถวๆ บ้านโป่งก็จะได้น้ำจากฝายนี้ แถวบ้านสันตันม่วงและบ้านหัวขัวก็จะได้น้ำจากน้ำแม่โก่น ในแผนที่ไม่ได้ทำอย่างละเอียดก็จะทำเฉพาะแม่น้ำสายหลัก จะมีฝายสันตันม่วงอยู่ที่บ้านสันตันม่วง ลักษณะการใช้งานก็เหมือนที่กลุ่ม 1 เสนอมา

นายโอฟาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

เห็นแล้วว่าเมื่อกลุ่มแรกไม่มีเหมืองฝายตอนนี้เริ่มมีฝายโผล่ขึ้นมา เรื่องของลำน้ำหนอง มันก็จะมีฝายทุ่งโป่ง ฝายบ้านดง และฝายสันตันม่วง มีน้ำแม่จิด และอ่างแม่เนียน อ่างแม่จะ เริ่มเห็นมาบ้างแล้ว

ตัวแทนกลุ่มที่ 3 : นายจำเริญ ตาปิน

นี่เป็นแผนที่จำลองของตำบลบ้านโป่ง จะมีสัญลักษณ์ของถนนหลวง อบต. วัด บ้าน เคาบ่ม ป้อมยาม ฝาย ลำน้ำ ส่วนของลำน้ำจะเป็นสีเขียวจะมีห้วยแม่วะอ้อมลงมา อ่างแม่วะจะมีสัญลักษณ์เป็นจุด ส่วนจุดสีแดงแสดงว่าเป็นบริเวณวัด ลำน้ำแม่จิดเป็นสีเขียว ฝายบ้านดงลงมาเรื่อยๆ จะเป็นฝายบ้านโป่ง มาเรื่อยๆ จะมาถึงบ้านโป่ง และสะพาน ถนนสายนี้เป็นถนนขุบเปอร์ พรว - เชียงดาว มาที่ป่าอินจะเป็นถนนไป ผาง - ไชยปราการเส้นเล็กๆ จะเป็นถนนซอยในตำบลบ้านโป่ง จะมีจุด วัด บ้าน โรงเรียน และ อบต. ฝาย ป้อมยาม จากการคำนวณดูในตำบลบ้านโป่งและสันทรายจะมีจำนวนอยู่ประมาณ 17 ลูก คร่าวๆ ในตำบลบ้านโป่งจะมีอยู่ 2 ฝาย เรื่องของลำน้ำที่ใช้ประโยชน์ในการทำกินจะมีอยู่ คือ แม่วะ และแม่จิด เพราะจะมีหมู่บ้านที่ได้ใช้ คือ หมู่ 1,3,6,8 เรื่องของน้ำในการเกษตรในส่วนที่ใช้มาจากแม่จิดจะขาดแคลนในบางปี เพราะจะได้ใช้ในบางฝายเท่านั้น ฝายหนองป่ามันจะดีกว่าฝายของบ้านดง เพราะกรมชลประทานมาช่วยขุดลอกเหมืองฝาย ถ้ากรมชลประทานมาช่วยขุดลอกให้ฝายของบ้านดงคงจะได้ใช้น้ำมากกว่านี้ ส่วนของป่าไม้ก็มีเขตติดต่อกับป่าห้วยและหมู่ 8 คือ หมู่ 7,8,6 ก็จะเป็นภูเขาเตี้ยๆ ไม่มีต้นน้ำ ต้นน้ำจะอยู่บริเวณแม่วะ

นายโอฟาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

คงจะเห็นแล้วว่าตอนนี้ในส่วนของตำบลบ้านโป่งเท่าที่จับความได้คือ ต.บ้านโป่งจะใช้น้ำ 2 สาย คือ น้ำแม่จิดและน้ำแม่วะ ในส่วนของน้ำแม่จิดก็จะมีแตกออกไปเป็นเหมืองย่อยๆอีก ก็ มีดงป่าแดง ทุ่งโป่ง สันตันม่วงใช้แม่โก้น และแม่เนียนบางส่วน

ตัวแทนกลุ่มที่ 4 : นายบุญยืน กัณหะรัตน์

ขอบรรยายแผนที่พอสั่งเขปของ ต.บ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่งจะมีป่าที่ป่าอิน ป่า หวายและหนองไฮ ลำน้ำที่สำคัญก็มีอ่างแม่วะ จะได้ใช้อยู่ 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 7 และหมู่ 4 ย้อน มาที่ป่าอินและป่าสันก็จะได้น้ำจากแม่วะเช่นกัน เอาคร่าวๆ ก็แล้วกันลำน้ำของ ต.บ้านโป่งที่ สำคัญก็คือ แม่จิด และแม่วะ สรุปแล้ว ต.บ้านโป่ง มีลำน้ำสายหลักคือ แม่จิดที่ใช้ในการเกษตร ปัจจุบันนี้ฝายที่สำคัญก็จะมีฝายบ้านดงอยู่เหนือสุดของ ต.บ้านโป่ง ถัดมา คือ ฝายทุ่งโป่ง ฝาย ลูกเหนือคือฝายบ้านดง ลูกล่างคือฝายบ้านโป่ง สรุปลำน้ำที่ใช้ในการเกษตรของ ต.บ้านโป่ง ก็มี ฝายบ้านดงเป็นหลัก

นายโอสถ อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

จากการที่ไม่เคยเห็น ด.บ้านโป่งมาก่อน จะขอเขียนแผนที่ ด.บ้านโป่งให้ดู เหมือนกัน กับทั้ง 4 กลุ่ม จะขอจุดแผนที่น้อยหนึ่งเพื่อที่จะนำไปพูดคุยในช่วงบ่ายในเรื่องของป่าชุมชนจะมี ถนน เชียงดาว - พร้าวกา ทางเขตเชียงดาวก็จะเป็นป่าอิน ป่าลัน บ้านโป่ง ท่งน้อย เท่าที่ ฟังมาจะมีป่าอยู่ 2 - 3 ลูก ภูเขาลูกแรกและลูกที่ 2 อยู่ติดถนนและภูเขาเดี่ยวๆ ซึ่งจะเป็นเขตป่า ของ ด.บ้านโป่ง จะมีอยู่อีกลูกหนึ่งระหว่างน้ำแม่จิด คือ ดอยเหือ จากแผนที่ที่พูดคุยกันในช่วง เช้าจะเห็นภูเขาที่ว่าทั้งหมด 4 ลูก ที่ผ่านมามีได้คุยกับหลายคน เรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าบ้าน ป่าลันและบ้านป่าอิน 2 หมู่บ้านตามที่ผู้ใหญ่บ้านว่าไว้ว่าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ป่าที่สุด และหมู่ บ้านอื่นๆ ก็ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าเหล่านี้เหมือนกัน จะมีเขาหนึ่งลูกที่เป็นเขตอนุรักษ์ ส่วนลูกที่ 3 จะเป็นที่สาธารณะ และอีกลูกหนึ่งเป็นป่าใช้สอย จะมาพูดคุยกันเรื่องของป่าชุมชน ตำบล เพราะว่าเส้นทางออกทางหนึ่งในการจัดการป่า ที่ผ่านมาก็เชียงดาวนำกันมาแล้ว 54 หมู่บ้าน ปรากฏว่าเกิดการขัดแย้งกัน เพราะที่ผ่านมาก็ไม่มีประสบการณ์พอถึงเวลานำหมู่บ้าน ใครบ้านมัน พอทำกันแบบนี้แล้วปรากฏว่าแบ่งแยกเขตกันแล้วมีปัญหาทะเลาะกันมาตลอด ก็ เลยว่าได้ยินว่าลักษณะออกมาเป็นป่าชุมชนตำบลบ้านโป่ง โดยที่ร่วมกันดูแลรักษาและใช้ ประโยชน์ ซึ่งจะไปพูดคุยกันในตอนบ่าย ก่อนที่จะไปพูดคุยในตอนบ่ายขอใช้เวลาพูดคุยกัน เรื่องของป่าชุมชนให้ฟังก่อนว่าเป็นอย่างไรและเรื่องของตัวบทกฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ตอน นี้ก็คงชัดเจนกันในเรื่องของป่าชุมชน ด.บ้านโป่ง ป่าชุมชนก็คือป่าส่วนรวมของชาวบ้าน ป่าชุมชนเป็นป่าส่วนรวมก็มีการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์ ที่ผ่านมาก็ส่วนมากเป็นป่าที่ชาวบ้านแต่ก่อน ใช้ประโยชน์กัน พอมาถึงปี พ.ศ. 2532 มีการประกาศเขตป่าอนุรักษ์ คำว่าป่าอนุรักษ์ของรัฐบาล อนุรักษ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ อนุรักษ์ของชาวบ้าน และอนุรักษ์ของราชการ อนุรักษ์ ของราชการหมายความว่า รักษาไว้ ห้ามใช้ประโยชน์ สังเกตว่าในกฎหมายอุทยานแล้ว คำว่า อนุรักษ์ แบ่งออกเป็น 4 อย่าง 1.เป็นอุทยาน 2.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 3.ป่าต้นน้ำ 4.ป่ามด คณะรัฐมนตรี คำว่าป่าอนุรักษ์ของราชการมี 4 ประเภท 1.คืออุทยานแห่งชาติซึ่งเราก็ตูอยู่ใน หนึ่ง ใน 4 ประเภท 1.คือ อุทยานแห่งชาติศรีลานนา 2.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอยู่ที่เชียงดาว 3. ป่าต้นน้ำ ชั้น 1A ซึ่งในแผนที่ระบุไว้ชัดเจนว่าพื้นที่เป็นป่า ชั้น 1A 4.ป่าตามมติ ครม. ซึ่งเป็น ป่าที่ใช้กฎหมายคุ้มครองอยู่ในเขตภาคเหนือไม่มี จะมีในเขตภาคอีสานและภาคใต้ ที่ผ่านมาก็ อุทยานแห่งชาติศรีลานนาประกาศ ปี พ.ศ. 2532 ก่อนที่จะมาเป็นอุทยานแห่งชาติ ประกาศ เป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่จิด ปี พ.ศ. 2520 ซึ่งหมายความว่าหมู่บ้านที่พูดมาทั้งหมด 7 - 8 หมู่ บ้านเป็นหมู่บ้านที่อยู่มาก่อนการประกาศเขตป่าทั้งหมดเลย เช่น บ้านป่าอิน อยู่มาก่อน ปี พ.ศ. 2520 แน่นนอน ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ บอกว่าในมาตรา 46 บอกว่า ชุมชนบุคคลรวม กันเป็นกลุ่มท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าชาวบ้านจะเข้าไปดูแล 1.ต้อง เป็นท้องถิ่นดั้งเดิม ความหมายของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม คือว่าอยู่มาก่อนการประกาศเขตป่า อนุรักษ์อยู่มาก่อนการประกาศเขตอุทยาน อยู่มาก่อนการประกาศเขตป่าสงวน โดยสิทธิแล้ว เรามีสิทธิที่จะเข้าไปจัดการได้ แต่ที่ผ่านมาก็สิทธิเหล่านี้ไม่ได้ยกขึ้นมาพูดคุยกัน อย่างที่พูดไว้ว่า

ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์แล้วโดนจับเป็นการหลอกลวงของการใช้สิทธิชาวบ้าน ป่าชุมชนมี 2 อย่าง 1.ป่าอนุรักษ์ ซึ่งเป็นป่าอนุรักษ์ คือ เป็นชุมชนน้ำหรือต้นน้ำ ชาวบ้านจะรู้เองว่าตรงไหนเป็นป่าต้นน้ำ ตรงไหนจะไม่ตัดไม้ 2.คือป่าใช้ประโยชน์ ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน อย่างรู้คุณค่า ทั้งหมดคือความหมายของป่าชุมชน ป่าชุมชนจะไม่เกี่ยวกับที่ทำกินของชาวบ้าน กรณีที่เวียงแหงถามว่าที่ทำกินอยู่ในเขตป่าชุมชน เมื่ออยู่ในเขตชุมชนแล้วที่ทำกินจะถูกยึดไปหรือไม่ คือจะไม่เกี่ยวกับป่าชุมชนคือเฉพาะบริเวณป่าที่กันไว้ให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์เท่านั้น ซึ่งในขณะนี้หน่วยงานป่าไม้เองก็ได้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ปรับปรุงความคิดกันใหม่แล้วที่จะให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ เพราะลำพังเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดูแลรักษาไม่ได้ พื้นที่อุทยานกว่า 800,000 กว่าไร่ ครอบคลุม อ.เชียงดาว อ.ภูปอพร้าว และแม่แตงทั้งหมด 3 ที่ เจ้าหน้าที่มีอยู่ 60 กว่าคน ไม่สามารถดูแลได้ ส่วนหนึ่งต้องอาศัยพลังจากชาวบ้านในการดูแล แต่ดูแลอย่างเดียวไม่ได้ใช้ประโยชน์ ก็ไม่รู้ว่าดูแลไปทำไม การดูแลก็ต้องรวมไปถึงการใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย ตามกฎหมายที่ชาวบ้านตั้งไว้ เป็นกฎหมายของประชาคม กฎสัญญาของหมู่บ้านอะไรก็แล้วแต่ที่เราจะเรียกร้องกันนี้คือ ภาพโดยรวมของป่าชุมชน จะกำหนดเขตขนาดไหน ก็ไว้ก็แล้วแต่ชาวบ้านที่จะดูแลได้ จะร่วมกันกำหนดเป็นรายตำบล แบ่งกัน บ้านละ 10 คน มาดูแล มีกิจกรรมการเดินทางไปทำการทำแนวกันไฟก็แล้วแต่ ซึ่งก็เป็นกิจกรรมที่เราจะทำได้

ช่วงบ่าย : การนำเสนอปัญหาภาพรวมของชาวบ้าน

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : นายถวิล เถิงเพื่อง

ป่าชุมชนที่เราจะทำในอันดับแรกก็คือ จัดให้มีการประชุมทั้ง 8 หมู่บ้าน เมื่อประชุมเสร็จจะมีการตั้งคณะกรรมการและเปิดรับสมาชิกภายในหมู่บ้านและตำบล และมีการจัดอบรมถึงระเบียบการต่างๆ ว่าจะทำกันอย่างไร การใช้งบประมาณจากไหนพอที่จะช่วยกันได้ไหม กำหนดเขตป่าชุมชนจะมีการกำหนดว่าหมู่บ้านนี้จะใช้ป่าส่วนไหน ป่าชุมชนของเรามีบริเวณไหนบ้าง สมมติว่ามีอยู่ 3 แห่ง 2 หมู่บ้านนี้ใช้ป่าแห่งที่ 1 จะมีการใช้ในลักษณะนี้ ดังกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ร่วมกัน เมื่อมีคณะกรรมการแล้วเราก็ต้องมาประชุมกันว่ากฎเกณฑ์ที่เราจะใช้ร่วมกัน เราจะทำอย่างไร เราจะทำอะไรบ้าง สมมติว่า 1 ห้ามตัดไม้ทำลายป่า เราจะทำเมื่อคณะกรรมการทั้งหมดมีการประชุมตกลงกันเรียบร้อยแล้วจะต้องกำหนดวัน เวลาที่แน่นอนกับสมาชิก เราจะเริ่มทำเมื่อไร เรื่องทำคิดว่าจะคงจะไม่ยากถ้าเรามีงบประมาณมาช่วยเหลือ วันนี้พรุ่งนี้ ก็ทำได้แล้ว

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : นายจำเริญ ตาปิน

เราจะทำอย่างไรต่อไปในป่าชุมชน ต.บ้านโป่ง ชุนน้ำแม่จะติดต่อกับเขต อ.เชียงดาว

1.1 ต้องช่วยกันรักษาป่าชุมชน ห้ามตัดไม้ทำลายป่า ในเขตที่เราคุ้มครอง ตามที่เราปักป้ายไว้ในเขต เขตที่เราจะทำป่าชุมชน คือ เขตที่ติดต่อกับ อ.พร้าว ทั้งตำบล ข้อสรุปที่เรายังไม่ได้คือ ข้อ

2 เราจะทำเมื่อไหร่ เราจะทำเวทีชาวบ้านทั้ง ต.บ้านโป่ง และจะรอกการประชุมเช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

จะใช้เวลาสรุปอีกสักเล็กน้อย 2 กลุ่มออกมาค่อนข้างชัดเจนว่าต้องรอกการประชุมก่อน เคยพูดกันว่า 1 จะรวมป่าชุมชนตำบลจะไล่ลำดับเอาแล้วกันว่า 1.จะทำอะไรก่อน 2.ประชุมถามว่าจะประชุมอย่างไร มีอยู่ 2 อย่าง คือ 1.ประชุมเป็นรายหมู่บ้านก่อนหลังจากประชุมสร้างความเข้าใจภายในหมู่บ้านแล้ว เรียกตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านมารวมกันประชุม หรือว่าอันดับ 2 เรียกตัวแทนในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมารวมประชุมกัน แล้วจะไปประชุมในหมู่บ้าน เอาเป็นว่าประชุม 1.เรียกผู้นำมาก่อน คือ ผู้ใหญ่บ้าน อบต. กำนันของ ต.บ้านโป่ง มาประชุมครั้งที่ 1 ก่อน สร้างความเข้าใจว่าป่าชุมชนเป็นอย่างไร หลังจากนั้นให้ผู้นำแต่ละหมู่บ้านลงไป 8 หมู่บ้านเองไปพูดคุยกับสมาชิกภายในหมู่บ้านเองแล้วให้ทั้ง 8 หมู่บ้านคัดตัวแทนมาหมู่บ้านละกี่คน เพื่อมาประชุมรวมตำบล ทำหนังสือเรียก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาประชุมประจำเดือน แล้วนำเรื่องเข้าที่ประชุมดูว่าชาวบ้านสนใจมากน้อยแค่ไหน หากชาวบ้านสนใจรีบตัวแทนมาแล้วนัดหมายนัดหมายกัน 8 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 5 - 6 คน มาพูดคุยร่วมประชุมกัน เอาเป็นว่าอันดับแรกจากนี้ต่อไปคือจะประชุมผู้ใหญ่บ้าน ประชุมกรรมการที่สำคัญก่อน แล้วลงไปประชุมหมู่บ้านของตนเอง แล้วก็นัดหมายกันอีกที่มาประชุมระดับตำบลละ 10 คน 8 หมู่บ้าน 80 คน 80 คนนัดกันมาวันใดวันหนึ่งอาจจะไม่ถึงก็ได้ หมู่บ้านหนึ่งอาจจะ 6 - 7 คนก็ได้ ในส่วนของงบประมาณเรื่องอาหารโครงการสิทธิชุมชนจะจัดการให้ตามแผนงาน เพราะว่าหากมีแผนงานแล้วสามารถทำได้ เรื่องของงบประมาณที่จะไปติดป้ายปักหลักเขต ในส่วนของเครือข่ายป่าเชียงดาวมีอยู่บ้างต้องพูดคุยกับเครือข่ายป่าเชียงดาวด้วย ปัญหาตอนนี้ คือ จะทำอย่างไรจะประชุมหมู่บ้านละ 10 คนนี้ได้ ตามกฎหมายโดยจริงแล้วสิ่งที่เป็นความจริงแล้วเป็นการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการรักษาป่า 1.ในการกำหนดขอบเขตต้องเอาเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไปเดินป่าด้วย 2.กฎระเบียบของชาวบ้านต้องชัดเจน 3.ในการตัดไม้ถ้าเป็นไม้ไผ่ไม่มีปัญหา แต่หากจะตัดไม้มาทำบ้านต้องทำหนังสือถึงกรมป่าไม้อยู่แล้ว เชียงดาวก็ทำกันในลักษณะนี้ ตอนนี้อยู่กฎหมายยังไม่ออกมารับรอง แต่กฎหมายจะออกมาดันปีหน้าแน่นอน กฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องทำก่อนการประกาศกฎหมายหมายความว่าหมู่บ้านไหนทำหลังการประกาศกฎหมายป่าชุมชนก็ทำได้ยาก สมมติว่าจะประกาศเดือนเมษายน 2546 ถ้า ต.บ้านโป่ง ทำหลัง เมษายน 2546 ก็ทำได้แต่จะต้องไปสู้กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้อีก เพราะกฎหมายบังคับอย่างนี้ในเมื่อตอนนี้อยู่กฎหมายบอกว่าต้องทำก่อนการประกาศกฎหมาย ถ้าเราเริ่มทำก่อนพอกฎหมายออกมาปั๊บสามารถนำกฎหมายนั้นมาใช้ได้ ขณะนี้กฎหมายกำลังเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรรอบสอง โดยเนื้อหาของกฎหมายมีอยู่ 2 มาตรา 1.ในกฎหมายที่เราเขียนไว้ 1.1สามารถทำป่าชุมชนได้ในเขตป่าอนุรักษ์ หมายความว่าทำได้ในเขตอุทยาน 2.การใช้ประโยชน์จะต้องใช้ประโยชน์ตามกฎหมายเกณฑ์ของชาวบ้านที่ตั้งไว้ และสอดคล้องตามกฎหมาย หมายความว่าชาวบ้านสามารถกำหนดขอบเขตป่าอนุรักษ์และป่า

ใช้สอยได้ ในการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของชาวบ้าน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความจำเป็น ป่าอนุรักษ์ก็ต้องรักษาไว้ ป่าใช้ประโยชน์คือป่าใช้ประโยชน์และที่สำคัญคือต้องดูแลและรักษาร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ แต่เราสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ถูกต้องตามกฎหมาย ที่ผ่านมาเวลาสู้กันตามกฎหมายก็ไม่ได้ราบรื่นเท่าไร อย่างคราวที่แล้ว สว. ก็ไม่เห็นด้วยในเรื่องของป่าชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ ซึ่งเป็นรายละเอียดปลีกย่อยที่ต้องใช้เวลาพูดคุยกันอีกครั้งหนึ่ง ป่าชุมชนไม่ได้ใช้ทำอะไร ทำสวน แต่สามารถใช้ประโยชน์ในการหาของป่าหรือใช้ทรัพยากรจากป่าได้เท่านั้น ป่าชุมชนไม่เกี่ยวข้องกับที่ทำกิน โดยกฎหมายในขณะนี้ยังไม่ออกมาตามกฎหมายเมื่ออยู่ตัวหนึ่ง มาตราที่ 46 ที่เปิดดูเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายทั่วประเทศทั้งหมด ซึ่งให้สิทธิกับชุมชนดั้งเดิมในการดูแลและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร นี่คือ กฎหมายแม่แต่กฎหมายลูกที่เป็น พรบ. ป่าชุมชนยังไม่ออก แต่กำลังอยู่ในขั้นการพิจารณา ขณะนี้กำลังเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรรอบสองแล้ว ถ้าเสร็จแล้วก็คงจะจบแต่ตอนนี้ยังไม่ได้เข้า ซึ่งรายละเอียดกฎหมายก็ต้องพูดคุยกันอีกที เพราะว่าต้องพูดคุยกันอีกหลายอย่าง แต่โดยพื้นฐานถ้าชาวบ้านจะสามารถทำได้ ที่ผ่านมาชาวบ้านก็เข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าอยู่แล้วเพียงแต่ว่ามันไม่มีกฎเกณฑ์ที่จะมาบังคับเท่านั้น การทำป่าชุมชนจะมีแกนนำตำบลละ 10 คน ให้อำเภอเรียกมาแล้วจะได้เลยก็ต้องมีการขัดแย้งกันบ้าง จากที่พูดคุยกันมากก็มีคำถามเข้ามาเหมือนกัน เข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง ค่อยๆ เข้าใจกันไป ยิ่งประชุม 7 - 8 หมู่บ้านปัญหาจะเพิ่มขึ้นซึ่งจะต้องค่อยๆ สร้างความเข้าใจกันไปเรื่อยๆ แต่ถามว่าเริ่มลงมือเริ่มได้ไหมตอบว่าเริ่มได้แต่เริ่มไปที่ละขั้นทีละตอน ในส่วนของการประชุมผู้นำคงต้องอาศัยผู้ประสานงานช่วยประสานนัดหมายประชุมผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ต.บ้านโป่ง ในส่วนของเจ้าหน้าที่โครงการจะเข้าไปพูดคุยด้วยจะกำหนดวันและนัดหมายกัน หมู่บ้านละ 10 คนมาพูดคุยกันได้ หรือว่าเพื่อความชัดเจนลงไปพูดเป็นรายหมู่บ้านก็ได้ เพียงแต่หมู่บ้านไหนพร้อมก่อนก็บอกมา จะใช้เวลาตอนกลางคืนก็ได้ เวลาประมาณ 1 - 2 ทุ่ม แต่ห้ามดื่มเหล้า ค่อยๆ เรียนรู้ไปที่ละเล็กละน้อย จะทำเมื่อไหร่คำตอบคงไม่ใช่ตอนนี้ หากจะประชุมเมื่อไหร่ให้คุณบุญมาเป็นผู้ประสานหลังจากประสานผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เสร็จแล้วจะนัดหมายวันประชุมลงไปประชุม แล้วถ้าพร้อมที่จะเดินตรวจป่าติดป้ายก็มาเชิญแล้วค่อยมาอบรมสร้างความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง ถ้าทำเป็นรายหมู่บ้านจะง่ายเอาเป็นว่าให้คุณบุญมานัดประชุมผู้ใหญ่บ้านเดือนหน้า หลังจากประชุมเสร็จแล้วจะลงมาประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการด้วย แล้วจะให้แต่ละหมู่บ้านนัดหมายสมาชิกชาวบ้าน กรรมการประชุมถ้าหาก ต.บ้านโป่ง จะทำจริงจะมานอนที่นี่ประมาณ 8 - 9 คืนก็ได้จะไล่ประชุมทีละบ้านก็ได้ เพราะตอนอยู่เชียงดาวก็ทำแบบนี้พูดกันแล้วเข้าใจกันแล้วก็หาวันใดวันหนึ่งมาพบปะแล้วพูดคุยภาพรวมกันดูว่าดีเป็นอย่างไร ถ้าจะทำก็ทำถ้าไม่ทำค่อยว่ากันใหม่จากประสานงานกันแล้วประชุมตกลงกันแล้วก็จะได้ว่าว่าจะติดปากกันตรงไหน ใครเป็นกรรมการบ้าง เตี่ยวค่อยว่ากันหลังจากประชุมแต่ละบ้านเสร็จอีกทีหนึ่ง เรื่องกฎหมายจะเอาตัว กรม.มาให้ดูอีกทีหนึ่ง

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จัต

เรื่องตำบลฝากประสานงานกับผู้ประสานตำบล ไปหาพ่อหลวงจันทร์เพราะประธานบริหารสามารถเชิญผู้ใหญ่บ้านมาประชุมกันได้ พร้อมวันไหนก็บอก วันนี้ขาดไป 3 หมู่บ้านที่ไม่ได้เข้ามาร่วม 3 หมู่บ้านที่ไม่ได้มาลองไปประสานดู และที่มาในวันนี้บางที่ผู้ใหญ่บ้านไม่ได้มาก็ลองไปคุยดูและมาประสานงานกันอีกที คืออาศัยพ่อหลวงจันทร์เป็นผู้ประสานงานเพราะท่านมาคุยเข้าใจหมดแล้ว ถ้าพร้อมนัดประชุมที่ อบต. ก็ได้อาศัยเวลาซักครึ่งวัน ลองพูดกันอีกทีว่าสนใจกันมากน้อยเพียงใด ไม่ใช่เราอยู่ห่างป่าแล้วไม่ทำ เพราะถ้าตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาแล้วเราต้องไม่ใช้ประโยชน์ร่วม อย่าลืมว่าวันข้างหน้าลูกหลานอาจจะมีความจำเป็นต้องใช้ก็ได้

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

ถึงแม้ว่าบทบาทในการดูแลของเราจะไม่มาก แต่อย่างน้อยก็ยังได้เข้าร่วมดูแลรักษาในการเดินตรวจป่าหรือในการดูความเรียบร้อยของป่าโดยหลักๆแล้วป่าอื่นกับป่าลันจะมีบทบาทมากกว่าเพื่อนเพราะอยู่ใกล้ป่า แต่เราต้องช่วยเหลือกัน
บุญมา

บ้านที่อยู่ไกลอาจไม่ได้ไปเดินตรวจป่าด้วย ก็ขอบริจาคเป็นค่ากับข้าวก็ต้องร่วมมือบางครั้งคนในหมู่บ้านเราก็ต้องไปเดินป่าร่วมกับหมู่บ้านอื่นเราก็ต้องบริจาคค่ากับข้าว เพราะเราไม่ได้ไปรวมหากถ้าไปติดป้ายก็ต้องแบ่งกันไป

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

อาจจะแบ่งกันไปอันนี้มันอยู่ที่การจัดการ ซึ่งถ้า 8 หมู่บ้านตกลงกันได้เราก็อยมาร่วมกันอีกที เช่นว่ากรรมการจะมีบทบาทอย่างไรบ้าง ไม่ได้หมายความว่าให้คนใดคนหนึ่งทำเราก็ต้องไปร่วมด้วย ถ้าหากเข้าที่เข้าทางกฎหมายออกมาบีบมันจะเป็นสิทธิที่เราทำได้ตามกฎหมายในสิทธิกรรมการชาวบ้านต้องเข้มแข็งก่อน เจ้าหน้าที่ป่าไม้พอใจอยู่แล้วที่มีคนมาช่วยดูแลป่าถามว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้เอาไม้จากไหนมาทำบ้าน เจ้าหน้าที่ก็เอาไม้มาจากป่าทั้งนั้น เราอยู่ในพื้นที่เราต้องมีสิทธิเช่นกันแต่ต้องใช้แบบถูกวิธี

นายโอฬาร อ่องพะ : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน

เรื่องน้ำ เมื่อ 3 - 4 ปีที่ผ่านมา 2541 ประเทศไทยเข้าสู่ภาวะวิกฤตช่วงฟองสบู่แตก ช่วงนั้นรัฐบาลไทยมีความจำเป็นที่จะต้องกู้เงินจากต่างชาติมาก่อนหนึ่งเพื่อ เพื่อเอามาให้ธนาคาร 56 ธนาคารไทย ปรากฏว่าเงื่อนไขในการกู้เงินประเทศไทยไปกู้เงินมา 2 - 3 ที่ 1. กู้มาจาก IMF 2. กู้มาจาก WORLD BANK ธนาคารโลกปรากฏว่ากู้ไม่ได้เพราะใช้หนี้ไม่หมดเลยไปกู้เงินจากอีกธนาคารหนึ่งเรียกว่าธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือ APB ในการกู้เงินทั้งหมดกู้มา 600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นเงินไทยประมาณ 2,000 กว่าล้านบาท เงื่อนไขที่อนุมัติให้กู้บอกว่าที่ผ่านมาภาคอุตสาหกรรมเกษตรใช้น้ำมากเกินไปจนความจำเป็น คนไทยใช้น้ำไม่เป็น ไม่มีการ

ไตร่ตรอง ถ้าหากไทยจะกู้เงินไปลงทุนพัฒนาประเทศไทยจะต้องยอม 2 – 3 เรื่อง 1.จะต้องมีการปรับโครงสร้างทางการเกษตรใหม่ทั้งหมด 2.จะต้องเปลี่ยนระบบธนาคาร ธกส. ซึ่งตอนนี้ไม่ใช่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแล้ว แต่ยังใช้ตัวย่อเดิมแต่จริงๆแล้วได้เปลี่ยนชื่อและโครงสร้างบอร์ดใหม่แล้ว นี่คือการเงื่อนไขการกู้ อันที่ 2 บอกว่าอุตสาหกรรมน้ำเมื่อมีการใช้น้ำมากต้องมีการออกกฎหมายขึ้นมาฉบับหนึ่งเพื่อควบคุมการใช้น้ำปรากฏว่าพอเอาขึ้นมาจริงๆเราต้องมาร่างกฎหมายฉบับหนึ่งเพราะไม่มีกฎหมายน้ำเลย กฎหมายน้ำจะออกขึ้นมาได้ต้องมีหน่วยงานขึ้นมาหน่วยงานหนึ่งชื่อว่าสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ในส่วนของสำนักงานทรัพยากรแห่งชาติเป็นองค์กร เป็นหน่วยงานของราชการที่ตั้งขึ้นมาเพื่อจะร่างกฎหมายเหล่านี้โดย สทช. ได้ไปจ้างบริษัทที่ปรึกษาขึ้นมาบริษัทหนึ่งชื่อบริษัท ปัญญาคอนสตรัคชั่น ขึ้นมาเพื่อเก็บข้อมูลลุ่มน้ำทั้งหมดเพื่อเป็นข้อมูลในการเก็บค่าน้ำทั่วประเทศ สังเกตว่า 2 ปีที่ผ่านมาจะมีคณะกรรมการลุ่มน้ำปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่แตง ลุ่มน้ำแม่จิด ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนตามเงื่อนไขเงินกู้ของ APB นับมาจากเขื่อนภูมิพลขึ้นมาเรียกว่าน้ำแม่ปิงตอนบนทั้งหมด 15 ลูกน้ำประกอบด้วย 1. น้ำแม่ปิง 2. เชียงดาว 3. น้ำแม่จิด 4. อ.พร้าว 5. น้ำแม่แตง 6. อ.เวียงแหง 7. น้ำแม่ริม 8. น้ำแม่กวง 9. น้ำแม่ลี 10. น้ำแม่ตีบ 11. น้ำแม่แจ่ม ว่ากันไปจนถึงเขื่อนภูมิพลนับขึ้นมาจากส่วนที่ 1 คือแม่ปิงตอนบนจากเขื่อนภูมิพลลงไปจังหวัดกรุงเทพฯ เป็นปิงตอนล่าง ในเงื่อนไขกำหนดไว้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่นำร่องในการจัดเก็บค่าน้ำ คือ พื้นที่น้ำแม่ปิงตอนบนไล่จากเขื่อนภูมิพลขึ้นมาถึง อ.เชียงดาว อ.พร้าว ปรากฏว่าในการจัดทำแผนในการยกร่างการจัดเก็บค่าน้ำที่ผ่านมาชาวบ้านไม่พอใจ เพราะว่าบอกว่าจัดเก็บค่าน้ำแต่ตอนนี้เปลี่ยนมาเป็นการคืนทุนการใช้น้ำ และได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาในส่วนของพร้าวก็มีเช่นกัน ช่วงที่ผ่านมาเดือนก่อนก็ได้มีการประชุมคณะกรรมการลุ่มน้ำแม่ปิงส่วนที่อยู่พร้าวไปแล้ว ที่ผ่านมาโครงสร้างขององค์กรชาวบ้านที่เข้าไปกำหนดนโยบายน้ำไม่มี ผู้ดูแลหรือคณะกรรมการและราชการหมด ปัญหาก็คือว่าผู้ที่ดูแลระบบชลประทานไม่ได้เข้าถึงคณะกรรมการและโครงสร้างของราชการมักจะเป็นพวกกลุ่มและบริษัทที่ปรึกษามีการยกร่างขึ้นมา สำคัญของ พรบ.น้ำบอกว่าเป็นของรัฐ นิยามของคำว่าน้ำ คือ น้ำฝน น้ำใต้ดิน น้ำเือง น้ำป่อ น้ำทุกอย่างป็นของรัฐ ที่ผ่านมากกรมชลประทานมีอยู่แล้วซึ่งดูแลเรื่องการใช้น้ำชลประทานอย่างเดียว กรมชลประทานถูกแยกออกมาเป็นกระทรวงเกษตร กรมน้ำทรัพยากรน้ำแยกออกมาเป็นกระทรวงทรัพยากรแห่งชาติและสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่ในการดูแลการใช้น้ำและการควบคุมนโยบายของการใช้น้ำทั่วประเทศทั้งหมด กรมชลจะดูแลระบบชลประทาน แต่กรมน้ำจะดูแลเรื่องน้ำที่ไม่เกี่ยวกับชลประทาน ง่ายๆคือว่าถ้าสมมติว่ามีการสร้างเขื่อนขึ้นมาเขื่อนหนึ่งหรือฝายขึ้นมาฝายหนึ่งตามเงื่อนไขเงินกู้ของ APB 1. ถ้าสร้างฝายทั้งหมดอยู่ 200 บาท สร้างฝายขึ้นมาที่บ้าน ก.ไก่ มีบ้านที่ใช้คือบ้าน ข. ค. ง. 4 หมู่บ้านที่ใช้น้ำจากอ่างนี้เหมือนกันใน 200 บาท บ้าน ก – ง จะต้องชดใช้เงินให้กับรัฐบาลหมายถึงว่า นี่คือการคืนทุนค่าน้ำ แล้วอย่างที่ผ่านมาที่กรมชลประทานทำป็นของรัฐถ้าข้าราชการจะซ่อมแซมให้ จากนั้นไปจะโอนอำนาจให้กับบริษัทเอกชนที่เข้ามาดูแลน้ำ สมมติว่าอ่างแม่ไก่ก่อสร้างไปแล้วกรมชลฯ จะไม่ดูแลแล้วจะโอนให้บริษัท ก.ไก่ มาเป็นผู้ควบคุมดูแลและ

ตั้งกติกาการใช้น้ำขึ้นมาใหม่ และจะลดปริมาณลงตามปริมาณที่ใช้ในการเกษตรจะคำนวณตามปริมาณทั้งหมดคือหลักการที่วางไว้ ขณะนี้กฎหมายน้ำยังไม่ออกมา กำลังอยู่ในช่วงของการร่างกฎหมาย แต่กรรมน้ำเกิดขึ้นแล้วเรียกว่ากรรมทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สังกัดกระทรวงทรัพยากรแห่งชาติและสิ่งแวดล้อม ดูเหมือนว่าจะใกล้ตัวเพียงแต่ว่าตอนนี้กำลังอยู่ในขั้นของการศึกษาอยู่ จะเก็บหรือไม่เก็บก็ยังไม่ทราบแต่นิยามของน้ำกลายเป็นของรัฐไปแล้วทันทีที่กฎหมายออกมาที่ผ่านมาน้ำเป็นของส่วนรวมเป็นของประชาชน ป้าแต่ก่อนเป็นของส่วนรวม หากกฎหมายประกาศน้ำเป็นของรัฐแล้วก็ขายให้กับเอกชน เอกชนก็จะมาจัดการน้ำต่อทั้งหมดคือการที่ผ่านมา 4 - 5 ปี ที่เราซื้อคือโดยองค์กรของเราตามโครงสร้างของแม่ฮ่องสอน แม่ฮ่องสอน แต่ส่วนน้ำเป็นธุรกิจ ที่เชียงดาวลงทุนไป 180 ล้าน ใช้ประโยชน์ 3 หมู่บ้านปรากฏว่าการสร้างตัวฝ่ายออกให้ฟรีเป็นงบของกรมชลประทานปี 2545 คิดไปคิดมาการวางแผนท่อตามหมู่บ้านเป็นงบประมาณของ APB งบในการสร้างเขื่อน สร้างฝายต่างๆถ้าทำหลัง 2546 เป็นงบประมาณของ APB คืองบประมาณตามเงื่อนไข ซึ่งก็หมายความว่าเงิน 180 ล้าน 3 หมู่บ้านต้องใช้เงินตอนนี้ก็เดือดร้อนกันมากแต่ที่ผ่านมาชาวบ้านได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยมาก เพราะว่าถึงเวลาการตั้งคณะกรรมการกลุ่มน้ำขึ้นมาไม่มีชาวบ้านส่วนมากจะเป็นข้าราชการทั้งหมด ซึ่งคนเหล่านี้ไม่รู้เกี่ยวกับระบบการใช้น้ำของชาวบ้านเลย พอเป็นแบบนี้แล้วก็ร่างหนังสือออกมาพอร่างผิดก็เป็นข้อผูกมัด ที่ชาวบ้าน อ.เชียงดาวไปทักท้วงไม่ได้เป็นการคัดค้านกฎหมายแต่ให้คนของเราเข้าไปร่วมคิดร่วมวางแผนด้วยว่าเหมาะสมสมควรหรือไม่อย่างไร เราไม่ได้คัดค้านเพราะที่ผ่านมามีไม่ได้มีส่วนของชาวบ้านเข้าไปจัดการสิ่งเหล่านี้เลย ระบบของผู้ดูแลเหมืองฝาย (แม่ฮ่องสอน แม่ฮ่องสอน) ก็เริ่มหายไป ในส่วนของน้ำแม่จันระบบของแม่จันมีเยอะมาก ดูจากที่ให้ทำแผนที่แต่ละตำบลมีฝายประมาณ 5 - 6 ฝาย ที่เชียงดาว มีก้านันพรมา นำเอาสิ่งที่เป็นปัญหาของชาวบ้านไปเสนอไม่ได้เอารัฐเป็นหลัก ซึ่งก้านันพรมาเป็นประธานกรรมการลุ่มน้ำแม่ปิง อ.เชียงดาว ก้านันพรมาและก้านันเสนะ ทั้งสองเป็นชาวบ้านและเคยเป็นแม่จันมาก่อน ซึ่งก็เข้าใจในเรื่องนี้ดี แต่ในส่วนของผู้ที่ไม่รู้เรื่องเหมืองฝายแล้วไปเป็นประธานลุ่มน้ำจะทำให้ข้อมูลไม่ต่อเนื่องกัน ตอนนี้อยู่ที่โครงสร้างกรรมการจะออกมาพอสมควรแล้วครบทั้ง 15 ลุ่มน้ำแล้ว พอครบแล้วทั้ง 15 ลุ่มน้ำจะมาพูดคุยประชุมกันแล้วร่างแผน ปัญหาที่ว่าแผนจะยกร่างขึ้นมาเป็นกฎหมายทำได้แล้ว เพียงแค่เอาคนทั้ง 15 คนมาเซ็นรับรองเท่านั้น ตอนนี้กฎหมายมีแล้วรอการเซ็นรับรองที่ถูกต้องเท่านั้น และตัวร่างกฎหมายน้ำยังไม่มีโอกาสได้เห็น เห็นเพียงแค่ฉบับร่างหากมีโอกาสจะนำมาให้ดู ซึ่งเขียนว่าร่าง พรบ.น้ำ ปี พ.ศ. 2546 นิยามของน้ำ คือเป็นของรัฐไม่ว่าจะเป็นน้ำใต้ดิน น้ำผิวดิน น้ำที่ตกจากฟ้า เล่าสู่กันฟังเรื่องป่าชุมชนและเรื่องน้ำอีกเรื่องคือเรื่องการเกษตร ซึ่งตอนนี้กระทรวงเกษตรจะมีการโซนนิ่ง ซึ่งหมายถึงการกำหนดเวลา โซนนิ่งพื้นที่ทำกิน พื้นที่เพาะปลูก เช่น อ.พร้าวปลูกกระเทียมได้ผลดีก็ให้ปลูกกระเทียม อ.เชียงดาวปลูกข้าวได้ผลดีก็ให้ปลูกข้าวอย่างเดียว อันนี้คือนโยบายที่จะมีกัน แต่ก็มีปัญหาเพราะว่าบางที่ปลูกพืชบางอย่างได้ผลดีแต่ก็ปลูกพืชชนิดอื่นด้วย เช่นพื้นที่ อ.เชียงดาวปลูกข้าวด้วยปลูกถั่วด้วย แต่ถ้าหากกำหนดโซนนิ่งปลูกพืชชนิดเดียวเท่านั้นห้ามไม่ให้ปลูก

พืชชนิดอื่น สันป่าตองปลูกหัวหอมใหญ่ก็ให้ปลูกหอมหัวใหญ่อีกอย่างเดียว ข้าวต้องซื้อจาก อ. เชียงดาวไป นี่คือนโยบายของการกำหนดเขตที่เห็นชัดเจนตอนนี้ คือ ธกส. ชื่อย่อคือ ธกส.อยู่ แต่ชื่อจริงๆ คือ ธนาคารเพื่อพัฒนาชนบท การแปรรูปเหมือนกับว่าแต่ก่อน ธกส. เป็นแบบกึ่งรัฐ กึ่งชาวบ้านแต่ตอนนี้ ธกส. เป็นรัฐวิสาหกิจ คือ เป็นธุรกิจเต็มตัวแล้ว และจะเป็นเหมือนธนาคาร พาณิชย์ เช่น ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย เป็นต้น ดอกเบี้ยจะถูกปรับ การกู้เงินจะง่ายขึ้นแต่ดอกเบี้ยสูง ที่จะได้ชัดเจนตอนนี้ คือ ธกส. ซึ่งตอนนี้เปลี่ยนไปแล้วเคยพูดกับชาวบ้านใน อ.เชียงดาวเมื่อ 3 ปีที่แล้วแต่ไม่มีใครเชื่อจนผ่านมาเมื่ออาทิตย์ที่แล้ว ธกส. ประกาศเปลี่ยนชื่อและปรับโครงสร้างใหม่ ตอนนี้ของที่เป็นชาวบ้านทุกอย่างจะถูกถ่ายออก ธนาคารที่เป็นของราชการและเอกชนตอนนี้เหลือเพียงธนาคารกรุงไทยแห่งเดียว นอกนั้นจะเป็นของเอกชนเต็มตัวหมดเลยอย่างธนาคารออกสิน ขณะนี้คิดว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด คือ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันก็รับรู้ด้วยกันแล้วนำไปคิดตรองดูเอง ฟังอะไรทุกอย่างไม่ควรที่จะเชื่อทันทีจะต้องไปดูข้อมูลจริงๆก่อนว่าเป็นอย่างไร มีข่าวใหม่เรื่องลำไยประเทศจีนผลิตลำไยออกมาได้ 2 ปีมาแล้ว ตอนนี้เข้าสู่ปีที่ 3 เผอิญว่าลำไยของประเทศจีนคุณภาพดีกว่าของไทย กระเทียมในขณะนี้เปิดเป็นการค้าเสรี ผู้ที่ปลูกกระเทียมจากแต่ก่อนก็โลกร้อนละ 30 -40 บาท ขณะนี้กระเทียมเป็นพืชควบคุมปลูกในประเทศไทยไม่กี่ที่เท่านั้น ซึ่งเป็นพื้นที่ภาคเหนือตอนใต้เปิดให้เป็นการค้าเสรีแล้วที่ไหนจากปลูกกระเทียมได้ แล้วนำมาแข่งขันกันในตลาดหากคุณภาพไม่ดีราคาก็จะตกไปเลย เช่นเดียวกับลำไยหากคุณภาพไม่ดีราคาก็จะตกเช่นกัน สิ่งนี้ที่ราคาคง เพราะประเทศจีนผลิตได้ ซึ่งเมื่อปีที่แล้วชาวบ้าน จ.เชียงราย และ อ.ไชยปราการ ก็ทำการประท้วงปิดถนนครั้งหนึ่ง ซึ่งทั้งหมดเป็นนโยบายฝั่งประเทศ

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน
 เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล
 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2545
 ณ ศาลาวัดสันปง หมู่ที่ 5 ต.สันทราย อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

อ.บุญมา บัวแก้ว

แนะนำชื่อบุญมา นามสกุลบัวแก้ว บ้านโป่งก็มีน้ำแพร่ก็มีนามสกุลนี้มีอยู่หลายที่ ไม่ใช้คนเมืองพร้าวโดยกำเนิด พ่อแม่อยู่พร้าวย้ายไปอยู่ฝางแล้วก็กลับมาอยู่ที่พร้าวเหมือนเดิม ญาติพี่น้องก็มีบ้านม่วงถ้อย สันกลาง ดินธาตุ ป่าโหนด บ้านเหล่า มีหลายหมู่บ้าน พอคิดว่าวันนี้มาร่วมโครงการสิทธิที่เราจะมาพูดกันวันนี้ เมื่อก่อนไม่ได้มาทำงานนี้ เมื่อก่อนจะเจอกันที่สำนักงานที่ดินทำงานมาเป็นเวลา 8 ปี แต่งงานไม่ราบรื่นออกมาทำงานที่สหกรณ์นิคมที่แม่พวกแผนกสินเชื่อก่อน 1 ปี แล้วมาทำงานที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ 4 ปีแล้วธนาคารล้มเลิกกิจการ แต่ได้งานใหม่มาเรื่อยๆ และได้งานที่ กศน. พักหนึ่งแล้วไปทำบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและได้ตำแหน่งประธานบัณฑิตกองทุน อ.พร้าว และได้มาร่วมงานกับโครงการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนที่เชียงดาว ช่วงที่เป็นครู กศน. ได้ไปร่วมงานกับประชาธิรัฐของ จ.เชียงใหม่ ซึ่งจัดเวทีต่างๆและเคยได้ไปพูดมาแล้วที่สันทราย และได้มาร่วมกับอาจารย์มังกร ชัยชนะดารา ซึ่งเป็นนักวิชาการมาก่อนเคยสอน ม.จุฬา ธรรมศาสตร์มาและได้ลาออก ขณะนี้เป็นประธานสภา อบต. อยู่ที่เชียงดาวเป็นคนที่นี่ แต่ได้มาเป็นประธานที่เชียงดาวไม่เคยร่วมงานกับชาวบ้านเลย แต่ชาวบ้านยังไว้วางใจเลือกเป็น อบต. เพราะเป็นคนมีความรู้ งานของเราที่จะมาพูดกันในวันนี้ คือเรื่องโครงการสิทธิชุมชนศึกษาซึ่งเป็นงานวิจัยภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่จิดและลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน 3 ลุ่มน้ำด้วยกันทั้งหมด 3 อำเภอที่เรามารวมกัน มี อ.เวียงแหง อ.เชียงดาว อ.พร้าว แต่ก่อนทำเฉพาะที่เชียงดาว ตอนนี้อยายมาที่พร้าวและเวียงแหง งานนี้เป็นงานของอาจารย์มังกร ซึ่งเป็นผู้อาวุโส เข้าไปในสภาสามารถคุยได้อย่างสะดวก ที่ทำโครงการนี้ขึ้นมาเพราะอยากให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ร่วมกันมีอะไรก็คุยกัน จุดประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม คือให้พี่น้องชาวบ้านมาช่วยกันทำ และงานนี้ก็จะประโยชน์กับชาวบ้านด้วย ถ้าหากงานวิจัยชิ้นนี้เสร็จแล้วเจ้าหน้าที่ก็จะนำมาให้พี่น้องชาวบ้านได้อ่านกันว่าเราได้ช่วยกันทำอะไรลงไปบ้าง โครงการสิทธิชุมชน ความจริงสิทธิทั้งหลายเรามีอยู่แล้ว เพียงแต่เราใช้บ้างไม่ใช้บ้าง สิทธิมีอยู่ 2 อย่าง คือสิทธิดั้งเดิมของเราและสิทธิตามกฎหมาย สิทธิดั้งเดิม คือ สิทธิที่ติดตัวเรามาอยู่แล้ว คือสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ เช่น มาตรา 46 เรามีสิทธิทำอะไรบ้าง จัดการทรัพยากรได้ไหม มีกฎหมายรัฐธรรมนูญใหม่ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการร่าง การที่เราในวันนี้อยากให้พี่น้องที่มาร่วมเวทีแสดง

ความคิดเห็นร่วมกัน ช่วยกันพูด ช่วยกันเสริม ช่วยกันแนะนำ ความรู้บางอย่างเราหาได้ แต่
 ประสพการณ์บางอย่างเราหาไม่ได้ บางคนเก่งระดับดอกเตอร์ยังพูดสู้ไม่ได้ เช่น พ่อหลวงดิบ
 เคยไปพูดในทำเนียบรัฐบาลให้รัฐมนตรีฟังกัน พูดในเวทีระดับชาติให้ชาวต่างชาติฟัง เช่น ออส
 เตร์เลีย - เยอรมัน ซึ่งมาดูงานที่ลุ่มแม่น้ำปิง ทำไมที่เชียงดาวมีผู้มาดูงานมาก เพราะเชียง
 ดาวมีป่าและได้ทำป่าชุมชนเป็นอันดับแรก มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลา อนุรักษ์ต้นน้ำ และมีผาย
 ดั้งเดิมมาก ชาวต่างประเทศมาดูผายดั้งเดิมแล้วบอกว่าภูมิปัญญาของคนแต่ก่อนเก่ง มีการผัน
 น้ำเข้าไปใช้ในสวน ไนไร ไนนาได้ แต่คนเราในปัจจุบันกรมชลประทานเป็นผู้จัดการให้ทั้งหมด
 ตอนนี้ที่เชียงดาวมีปัญหาคือผายยาง ซึ่งของงบประมาณไปไม่กี่ล้านแต่ได้มาทั้งหมด 180 ล้าน
 บาท เพื่อกันลำนํ้าปิงเลย แต่ชาวบ้านไม่เอา ต้องการ โครงการวิจัยต่างๆที่เราได้มาร่วมกันใน
 ตอนนี้ เราลงมาในระดับเวทีตำบล ซึ่งเราผ่านเวทีต่าง ๆ มาแล้ว 14 เวที ซึ่งหลาย ๆ คนก็ได้
 เข้าไปร่วมและเคยได้ไปร่วมเวทีที่เชียงดาวด้วย มีการแลกเปลี่ยนความรู้กัน งานวิจัยชิ้นนี้อยู่
 บนฐานทรัพยากร คือ ดิน น้ำ ป่า การเกษตรองค์กร แต่ อ. พร้าว เราจะขอเน้นเรื่องป่า - น้ำ
 เป็นปัจจัยหลัก เพราะเราอยู่ต้นน้ำแม่จัด และความจริงส่วนมากเราได้ใช้น้ำแม่จัดน้อยมาก เรา
 จะใช้แม่น้ำสาขาเป็นส่วนมาก คนใน อ. สันทราย ส่วนมากจะใช้น้ำแม่จัด อ. สันทราย อ. แม่
 แดง ได้ใช้ประโยชน์มากกว่าเราด้วยซ้ำ ส่วนลำนํ้าแม่แดงตอนบนซึ่งอยู่เขต อ. เวียงแหง อ. เวี
 ยงแหงก็ได้ใช้เป็นส่วนน้อย ซึ่งลำนํ้าแม่แดงจะไหลลงสู่ อ. เมือง และ อ. เมือง จ.สุเทพ อ.
 หางดงจะได้ใช้แม่แดงเพราะได้นำไปทำนํ้าประปาของ จ.เชียงใหม่ นํ้าแม่ปิงก็เช่นกัน คนที่อยู่
 เชียงดาวยกเรื่องป่าไม้เป็นอันดับที่ 1 เพราะเวทีต่างๆจะลงที่นั่นหมด ของงบประมาณครึ่งหนึ่ง 3
 - 4 ล้านบาทจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องป่า ทำโครงการระดับใหญ่ ระดับรัฐมนตรีมาดู
 งาน และตอนนี้ รมด.ประพักษ์ จะได้มาใช้ศูนย์เชียงดาวเป็นที่ปรึกษาตามที่นายกฯสั่งมา และ
 พร้าวก็น่าจะได้เข้าร่วมด้วย ซึ่งเราอาจจะได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณต่างๆบ้าง ของ อ.
 เวียงแหงก็เช่นกัน ขณะนี้จะทำทั้ง 3 อำเภอนี้เป็นกรณีปรึกษาและเราจะทำอย่างไรกัน ลงมา
 พูดคุยปรึกษาหารือกันสนใจไหมเรื่องของป่าชุมชน เรื่องการอนุรักษ์ต้นน้ำ หากสนใจตอนบ่าย
 เราจะได้พูดคุยกัน หากสนใจต่อไปอีกว่าจะทำเวทีป่าโดยตรงหรือเวทีลุ่มน้ำโดยตรงก็จะทำกัน
 เลยเพราะคุยกับอาจารย์นิคมท่านบอกว่าถ้าหาก จ.สันทรายพร้อมก็สามารถจัดเวทีต่อเนื่องได้
 เลย มีงบประมาณให้ แต่ก่อนที่จะจัดเวทีต่างๆควรจะต้องดูก่อนว่าหมู่บ้านเราพร้อมหรือยัง เรา
 ปรึกษาหารือกันในหมู่บ้านและมาตกลงกันในรูปตำบลหรือเปล่าฝากให้คิดดู ในช่วงเข้านี้กิจ
 กรรมที่เราจะทำการก็คือ เราจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม แล้วจะให้แต่ละกลุ่มทำแผนที่ในเงื่อนไข
 แผนที่เรามีรูปแบบให้วาดแผนที่ วาดหมู่บ้าน สถานที่สำคัญ เรื่องป่าเรากำลังคุยกันใน
 ช่วงบ่าย เรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องที่น่าสนใจทั้งนั้น หากสนใจเดี่ยวเราจะมาคุยกันอีกที สิทธิที่ว่า
 ทั้งหมดอยู่ในนี้คือ สิทธิแล้วมาหาชุมชนรวมทั้งทรัพยากรด้วยซึ่งเราจะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน
 เราจะทำแผนที่กันก่อนเอาแบบที่เข้าใจกัน พยายามแบ่งหมู่บ้านให้กระจายออกไปแยกไปอยู่แต่
 ละกลุ่ม เพราะหมู่บ้านอื่นๆจะได้รู้ว่าแต่ละหมู่บ้านมีอะไรบ้าง และหมู่บ้านใกล้เคียงมีอะไรบ้าง

ในแผนที่ก็จะมีสถานที่สำคัญก่อน แล้วก็หมู่บ้าน ลำห้วย อ่างเก็บน้ำมีไหม มีลำเหมืองที่สาย มีฝายที่ลูก แล้วป่าไม้อยู่บริเวณไหน หลังจากทำแผนที่เสร็จก็จะมีการนำเสนอ

ช่วงนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : นายวินัส เบ็งด้วง

จะได้มาชี้แจงว่าแผนที่ ด.สันทราย จะถูกต้องหรือไม่หากไม่ถูกต้องก็ขอให้ช่วยแนะนำด้วย ถนนเส้นนี้เป็นถนนจาก อ.พร้าวผ่านสันโป่ง ผ่านหนองปัด ไปสิ้นสุดที่ไชยปราการ ลำดับจากไชยปราการมาก็จะเป็นบ้านหนองผา มาปางเปาะ แม่ป่าคี่ โรงเรียนแม่ป่าคี่ ผาแดง บ้านล่อม หมู่ 1บ้านโป่งเย็น หมู่2บ้านดงป่าช้า ตรงข้ามน้ำแม่จัดเป็นลูกศรชี้ไปทางหนองครก เส้นสีแดงทำผิดไปนิดหนึ่งแทนน้ำแม่จัด มาทางห้วยป่าไล่ไปทางหมู่ 10 จะมีฝายอยู่ชื่อฝายหนองครก ฝายหนองปัดอยู่ที่บ้านห้วยล้าน ฝายห้วยล้านอยู่ที่ก๊วนก ส่วนข้างบนจะเป็นป่าไม้ทั้งหมดเลยไปก็จะเป็นป่าไม้ 2 ข้างน้ำแม่จัดก็จะเป็นป่าไม้ บ้านหมู่ที่ 11 จะอยู่ทางน้ำแม่โก้น ซึ่งจะได้ใช้ทาง หมู่ 9,11,15 ซึ่งมีวัดและโรงเรียนด้วย หมู่ 4 ลงมา หมู่ 5 หมู่ 7 ฝั่งทางน้ำแม่โก้นก็มีบ้านบ่อเต่า หมู่ 3,6,8,9

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : ไกรศรี หน่อปัน

จะได้มาบรรยายแผนที่ของ ด.สันทราย ซึ่งแผนที่ใน ด.สันทราย ก็มีหมู่บ้านรวมกันทั้งหมด 15 หมู่บ้าน อาจจะดูไม่สวยงามเท่าไรแต่มีความหมายของสัญลักษณ์อยู่ จะมีที่ตั้งของ อบต. น้ำแม่จัด รูปสามเหลี่ยมสีน้ำเงิน คือ วัด เส้นทางแบบนี้คือเขตป่าไม้ เส้นที่ควบคือฝาย เส้นทางเป็นถนน กลมๆคือหมู่บ้าน รูปสีแดงและสีน้ำเงินรวมกันคือโรงเรียนใน ด.สันทราย ซึ่งเป็นรายละเอียดในแผนที่ส่วนใหญ่ แผนที่ป่าไม้ใน ด.สันทราย ก็จะมี หมู่ 7,หมู่ 5 เชื่อมกับ หมู่ 12,หมู่ 3,หมู่ 10 แล้วจะเป็นดอยนางแลช่วงหมู่ 7 มาถึงหมู่ 5 เลยไปถึงหมู่ 11 และหมู่ 1 เป็นปากของหมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 13 หมู่ 1 เป็นเขตป่าไม้ช่วงของหมู่ 8,9 ช่วงนี้ส่วนมากจะเป็นสวนและไร่นา ช่วงที่มีป่ามากที่สุดก็คือหมู่ 10 บ้านหนองครกมาถึงหมู่ 2 บ้านหนองปัด,ดงป่าช้า ซึ่งมีน้ำแม่จัดกันอยู่ ไปทางหมู่ 13 ขึ้นมาทางหมู่ 1 บ้านห้วยล้าน ขึ้นไปทางทิศเหนือจะเป็นหมู่ 4 บ้านล่อม,ผาแดง ไปถึงโป่งเปาะ แม่ป่าคี่ ปางเปาะ และจะมีเส้นทางที่ไปไชยปราการ ช่วงนี้ก็เป็นป่าไม้ส่วนใหญ่แล้วทางหมู่ 10 หมู่ 12 และหมู่ 1 ก็จะเป็นป่าไม้เช่นกันจากรายการในแผนที่ส่วนใหญ่ทางหมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 13 หมู่ 1 หมู่ 14 หมู่ 12 เป็นป่าไม้มากที่สุด หมู่ 7 หมู่ 3 หมู่ 2 เป็นป่าไม้และจะมีวัดใน ด.สันทรายมีทั้งหมดประมาณ 10 วัด คือ หมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 1 หมู่ 14 หมู่ 15 หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 13 หมู่ 8 และหมู่ 9 ใช้วัดเดียวกันคือวัดพระธาตุกลางใจเมือง ลำน้ำที่สำคัญที่ใช้กันส่วนใหญ่เหมือนฝายก็จะมีหมู่ 2 มีอยู่ 2 ฝาย ส่วนมากจะใช้ น้ำจากห้วย ฝายโป่งเย็น 2 ฝายและฝายจากน้ำแม่จัด คือ ฝายหมู่เอคือ ฝายหนองครก ฝายผาตั้งหมู่ 1 ห้วยล้านหมู่บ้านที่ได้ใช้ประโยชน์คือ หมู่ 1,3,2,10 และมีฝายวังไฮ วังจา ผาปู่ ผา

หมอน ยานาง จอมหัว ดันเคื่อและวังฮู และฝ่ายตงป่าเล่า สายที่ใช้แม่โก้นก็มีปูเหล็ก ดันเคื่อ ดันคู้ ปูมิ่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 และฝ่ายลุดตี้ที่อยู่ในเขตของหมู่ 5 และหมู่ 6

ตัวแทนกลุ่มที่ 3. : นายจา ปานคำ

สำหรับหมู่ 3 หมู่ 11 หมู่ 4 และหมู่ 15 ฟังคร่าวๆเรื่องฝ่ายแม้งัด จากตัวอำเภอ ก็เข้ามาขามสุม สันปงและหนองปิต หัวย้าน และไปทางถนนไปไชยปราการ จะมาทางหัวย้านและมาทางคอยนางแลและจะมีถนนไปทางกัวเขาควยอ้อมมาทางบ้านสันฮักฟ้าผ่านมาทางท่ามะเกี๋ยง ส่วนอีกสายมาทางนางแลแล้วลงมาสันปงจะมีลำน้ำแม้งัด อ่างน้ำแม้งัดไปทางหนองครก ฝ่ายทางโน้นจะไม่จำเพราะไม่เคยได้ไปสำรวจ และมีแม่โก้นจะมีฝ่ายน้ำลันที่มีชื่อ ว่าฝ่ายปูเหล็ก ฝ่ายดันเคื่อ ฝ่ายขามสุมและฝ่ายน้ำลันไปสันปงหมู่ 7 แม้งัดจะมีฝ่ายแม้งัดอยู่ที่ป่าตอง กิวนก และลงมาหนองปิต

นายชูชาติ ทะกิจ อบต.หมู่ 10

ก่อนจะบรรยายแผนที่ของ ด.สันทรายก็จะแนะนำสัญลักษณ์ก่อนว่าอยู่จุดใดเป็นฝ่าย ถนน วัด โรงเรียน อ่างเก็บน้ำ ลำน้ำ อบต. และป่าไม้ จะอธิบายที่สำคัญๆเท่านั้นสำหรับ ถนน ด.สันทรายจะมีเป็นหมู่ๆตามช่องตั้งแต่หมู่ 1 – หมู่ 15 เราจะพูดถึงลำน้ำก่อนคือลำน้ำแม่โก้นอยู่ในตำบลป่าไผ่จากอ่างน้ำแม่โก้นจะไหลลงมาหล่อเลี้ยง ด.สันทราย เป็นอ่างที่อยู่ใน ด.ป่าไผ่ แต่ ด.สันทรายได้ใช้ประโยชน์ด้วย ผ่านมาหลายฝ่ายย่อยๆฝ่ายที่สำคัญก็มีฝ่ายปูเหล็กอยู่ที่หมู่ 11 ลำเหมืองจะเป็นของหมู่ 4 และหมู่ 15 หมู่ 5 และลงมาจะมีฝ่ายอีกหนึ่งฝ่ายชื่อ ฝ่ายสันปง ลงมาฝ่ายล่องห้า ทางน้ำแม้งัดจะมีฝ่ายกัวเขาควยลงมาหล่อเลี้ยงทั้ง ด.สันทราย และ ด.ป่าไผ่ด้วยลงมาเรื่อยๆจะมีฝ่ายหัวย้าน ฝ่ายหนองครก และเข้าเขต ด.บ้านโป่งไปถนน จาก ด.เวียง ผ่านมาหมู่ 5,4,11 ไป ด.ป่าไผ่โค้งไปหมู่ 15 ออกไปและถนนอีกสายหนึ่งก็จะมา หมู่ 5 หมู่ 2 หมู่ 13 และจะมีอ่างเก็บน้ำที่ร้องบอกไปอีกที่หนึ่ง

คุณบุญมา ผู้ประสานงานโครงการสิทธิชุมชนลุ่มน้ำแม้งัด อำเภอพร้าว กล่าวสรุปที่ชาวบ้านนำเสนอ

ตอนนี้ ด.สันทรายมีการใช้น้ำอยู่ 2 สาย คือ แม้งัดและแม่โก้น แม้งัดมีฝ่ายทั้งหมด 13 ฝ่าย แม่โก้น 7 ฝ่าย ป่าไผ่อยู่ที่หมู่ 4 หมู่ 12 หมู่ 14 หมู่ 7 หมู่ 5 หมู่ 3 หมู่ 1 เราจะทำป่าชุมชนที่หมู่ 14 หมู่ 12 หมู่ 11 หมู่ 4 หมู่ 5 หัวหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ป่าหากหมู่อื่นจะมาใช้ป่าไผ่รวมก็ขอให้มาร่วมด้วย การทำป่าชุมชนจะทำให้ทั้งในเขตอุทยานและเขตป่าอนุรักษ์ ถ้าพูดว่าผิดกฎหมาย ผิดแน่นอนเพราะตอนนี้ พรบ. ยังไม่ออก แต่ถ้าเราจะทำป่าชุมชนต้องทำก่อนกฎหมายออก เพราะใน พรบ. ระบุว่าป่าชุมชนจะทำได้ต้องก่อนกฎหมายออก ถ้าหลังกฎหมายใช้ไม่ได้แล้ว ขณะนี้กฎหมายเข้าสภาฯ รอบ 2 แล้ว ครั้งแรกติดอยู่กับ สว.ไม่อนุมัติ เพราะคิดว่าหากเป็นป่าชุมชนแล้วชาวบ้านจะเข้าไปตัดไม้หมดแน่นอน เพราะเข้าใจผิดการดูแลรักษาป่าของเราจะแตกต่างจากของเจ้าหน้าที่ ถ้าเราทำป่าชุมชนเราจะทำเป็น 2 ระบบ คือเราจะทำเป็นรอบนอกและรอบใน รอบนอกคือป่าใช้สอย ข้างในคือป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอยจะเข้าไปใช้ประโยชน์ ป่า

อนุรักษ์จะเป็นป่าต้นน้ำ หากจะใช้พื้นที่หรืออื่นๆจะใช้ในป่ารอบนอกหรือป่าไผ่สอย ส่วนป่าต้นน้ำหรือป่าอนุรักษ์จะเก็บรักษาไว้จะไม่ตัดทำลาย และในป่าชุมชนของเราก็มีกฎระเบียบที่ชาวบ้านทั้งหมดช่วยกันทำ เราจะคุยรายละเอียดในช่วงบ่ายอีกทีหนึ่งเราจะทำเรื่องป่าชุมชนเลยหรือเปล่า จะทำเมื่อไหร่ จะทำอย่างไรกัน เราจะมาพูดคุยกันในตอนบ่าย หลังจากทานอาหารกลางวันเสร็จ ในตำบลสันทรายหมู่บ้านจะเชื่อมโยงกันหมดและจะมีหมู่บ้านใหม่คือหมู่บ้าน 15 แดงมาจากหมู่บ้าน 4 แดงออกมาเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งและประชากรของ ต.สันทรายมีเยอะเหมือนกัน ดูจากแผนที่ทั้งหมดป่าจะอยู่ทางทิศตะวันตกและทิศเหนือ หากจะทำป่าชุมชนทางทิศตะวันตกก็ติดกับเชียงดาว และทางทิศเหนือก็ติดกับไชยปราการเลยหรือหมู่บ้าน 5 อาจจะคาบเกี่ยวกับหนองครกและห้วยसानเลย ในช่วงบ่ายอยากให้เราช่วยกันทำกลุ่มออกมาเป็น 2 กลุ่ม ทำเรื่องป่าและเรื่องน้ำเพราะเราอยู่ในแหล่งต้นน้ำ ที่พูดให้ฟังว่า นายกฯทักษิณ สนใจลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนอยากให้เป็นกรณีศึกษาให้จังหวัดอื่นๆภาคอื่นดูเป็นตัวอย่าง และ อ.พร้าวเราจะได้ประโยชน์ด้วย หากมีงบประมาณก็จะจัดสรรแบ่งมาพร้าวและเวียงแหงด้วย หากเราทำเรื่องป่าชุมชนอย่างเป็นทางการหลักเป็นฐานเป็นจริงเป็นจังต่อไปเราก็จะไปเชื่อมต่อกับ อ.เชียงดาว และ อ.เวียงแหง ที่ อ.เชียงดาวได้งบประมาณมาหลายล้านบาทจากการทำเรื่องป่า ในช่วงบ่ายเราจะคุยรายละเอียดอีกที

ภาคบ่าย

ตัวแทนกลุ่มที่ 4 : นายวินัส เป็งด้วง

ป่าชุมชน ต.สันทรายเป็นสิ่งที่คิดกันมาหลายเดือนแล้วแต่ยังไม่คืบหน้าวันนี้โอกาสดีที่จะได้มาพูดคุยชี้แจงผู้ที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ให้เข้าใจซึ่งคิดว่าเราจะเริ่มประชุมชาวบ้านก่อน พูดให้ชาวบ้านเข้าใจว่าเราจะทำป่าชุมชนร่วมกับหมู่บ้าน 4 หมู่ 5 หมู่ 6 ซึ่งวันนี้หมู่บ้าน 6 ไม่ได้มาร่วมเวทีวันหลังจะเชิญให้มาร่วมประชุมด้วย พูดคุยให้เข้าใจถ้าเข้าใจแล้วก็จะได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานโครงการป่าชุมชนที่คิดจะทำกันขึ้นมาและต่อไปก็จะไปสำรวจกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะดำเนินการที่วางไว้ขอบเขตของเราคิดว่าคงจะเป็นแบบนี้ คือ เอาถนนสายสันโป่ง - หนองปืด เป็นหลัก ทางทิศใต้ ทางตะวันตกคิดว่าเอาเขตป่าที่ติดน้ำแม่จืดเป็นหลัก จากทิศตะวันตกแล้วจะติดต่อหนองปืด ห้วยมะหิน หมู่ 13 ห้วยसान หมู่ 1 วันก่อนก็ได้คุยกับสารวัตรแล้วว่าปิกลายมีชาวบ้านห้วยसानมาล้อมไม้ไปจำนวนมาก และก็มีคนมาลอบตัดไม้พอดีเข้าไปพบเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ทุ่งห้าได้รับรู้และไปดูปรากฏว่าต้นไม้ถูกตัดไป 10 กว่าต้น ทางหมู่บ้านไปขอแต่เจ้าหน้าที่ไม่ให้ แล้วเดินตามทางมาเห็นคนลอบตัดไม้พยายามไล่จับแต่ไม่ทัน ทางหมู่บ้านเลยไปนำไม้ที่ถูกลอบตัดมาใช้ประโยชน์ในหมู่บ้านโดยนำมาให้ชมรมผู้สูงอายุใช้ทำครกตำข้าวเสียค่าใช้จ่ายไปประมาณ 3,000 บาท ทางเขตทิศเหนือจะเอาน้ำแม่จืดเป็นหลัก อีกทางหนึ่งจะติดกับป่าสหกรณ์จากบ้านสันโป่งไปถึงป่าสหกรณ์ประมาณ 1.5 กม. คิดเป็นเป็นไร่ประมาณ 700 กว่าไร่ คิดว่าอยู่ในระดับนี้ ข้อที่ 4 จะรวบรวมสมาชิกในชุมชนจากที่ได้อ่านในพรบ. ป่าชุมชนว่าอย่างน้อยให้มีสมาชิก 50 คนขึ้นไปเป็นสมาชิกของป่านั้นๆ ให้พัฒนากลุ่มให้

แข็งแรงโดยเฉพาะผู้นำชุมชน ข้อ 5 ตั้งกฎข้อบังคับในการทำป่าชุมชนตลอดจนใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าทางหมู่บ้านสันป่าไร่รักษาป่ามา 128 ไร่ เมื่อปี พ.ศ. 2510 ก่อนนั้นชาวบ้านได้แข่งขันกันเก็บพืชมานำมาไว้ในบ้านแต่มีคนในหมู่บ้านซื้อพืชมานำมาคิดว่าหากเป็นแบบนี้ต่อไปป่าก็จะหมดไปเลยรักษาไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้ตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาว่าหากใครตัดไม้ต้นหนึ่งจะถูกปรับ 50 บาท ล้มโค่นก็ต้นละ 50 บาทแต่ไม่ได้จับเพราะมีส่วนน้อยที่ฝ่าฝืน ข้อที่ 6 จัดทำแผนโครงการเพื่อดำเนินการตามเป้าหมายที่วางไว้เราจะทำกันเมื่อไหร่ ตกลงกันว่าจะเริ่มดำเนินการในเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2545 จะสำเร็จหรือไม่ถึงเวลานั้นค่อยว่ากันอีกที จากความตั้งใจคือจะรักษาป่าผืนนี้ไว้เพราะรักษามานานแล้ว และจะไม่มีแค่นี้เราคิดว่าน่าจะทำเป็นที่ท่องเที่ยวด้วย ซึ่งเรายังรองบประมาณที่เราได้ขอไปประมาณ 2 - 3 ที่ และได้ปรึกษาหารือกันว่าถ้าเป็นไปได้วันข้างหน้าไม่ว่าจะเป็นปีหน้าหรือปีต่อไป เราคงจะได้เห็นว่าป่าแห่งนี้คงจะมีผู้คนเข้ามาท่องเที่ยว ด.สันทราย เพราะไม่มีที่ท่องเที่ยวพอถึงฤดูแล้งสงกรานต์จะมีคนท่องเที่ยวอยากให้มีจักรยานน้ำ มีร้านอาหารหากเป็นไปได้คงจะไปได้อีกไกลหากมีคนมาเที่ยวตามที่เราคิดไว้ทางชาวเขาอาจจะนำลงมาต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ เพราะเราเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว เช่น ถ้ำผาแดง โป่งน้ำร้อน น้ำตกห้วยป่าปู คิดว่าตรงนี้เป็นจุดศูนย์กลางเท่าที่คิดได้ทางดอยนางแลก็มีชื่อเสียงเพราะว่าหากอาจารย์นิกร ฟันตัวขึ้นมาได้ตำบลเราคงจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นถ้าทำป่าชุมชนได้อาจจะมีคนเข้ามาอยู่อาศัยกันเรื่อยๆ แต่ตอนนี้ปัญหาคือ ผู้ที่จะขึ้นมาอยู่อาศัยไม่กล้าขึ้นมาเพราะทางป่าไม้ไม่มีงบประมาณจะขึ้นมาอยู่เช่นกัน และอาจารย์นิกรก็ไม่ให้ขึ้นไปอยู่ ถ้าหากว่าชาวบ้านขึ้นไปอยู่ได้คงจะเจริญขึ้นเรื่อยๆ ขอฝากให้ตำบลสันทรายช่วยส่งเสริมด้วยหากทำได้ก็จะเป็นประโยชน์ ด.สันทรายก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นเหมือนแต่ก่อน ซึ่งจะเห็นว่าทางหน้าวัดเต็มไปด้วยรถแท็กซี่ไม่มีที่จอดมีผู้คนมาท่องเที่ยวมาก ร้านค้าเต็มไปหมดอยากให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม

อาจารย์สนั่น วิชัยรัตน์

ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในเรื่องของป่าชุมชน ถามว่าเราจะทำกันอย่างไรต่อไปในเรื่องการจัดการป่าชุมชนสมาชิกในกลุ่มบอกว่าเราจะกำหนดเนื้อที่ที่รับผิดชอบที่จะทำเป็นป่าชุมชน จะมีการประชุมชี้แจงประชาชนทุกหมู่บ้านเกี่ยวกับเรื่องป่าชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน ในเรื่องของการจัดการเรื่องของการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเข้าร่วมอย่างน้อยหมู่บ้านละ 5 คน เข้ามาเป็นแกนนำของตำบลซึ่งจะต้องมีประธานกรรมการของตำบลด้วย ซึ่งก็รวมไปถึงเลขานุการ เภรัญญิก ในส่วนปลัดย่อยอาจจะมีการรวมกันในหมู่บ้าน 10 - 20 คนแต่จะเข้ามาเป็นกรรมการตำบล 5 คน คณะกรรมการจะต้องวางแผนเพื่อดำเนินการที่จะดำเนินการในการจัดการเรื่องของป่าชุมชน ในเมื่อจัดตั้งกรรมการดำเนินการเรียบร้อยแล้วให้คณะกรรมการไปสำรวจพื้นที่ที่จะทำป่าชุมชนว่ามีพื้นที่กี่ไร่ เมื่อสำรวจมาแล้วว่าเราจะทำกี่ไร่ ก็ตารางกิโลเมตร หรือว่าเมื่อได้พื้นที่กำหนดแล้วให้คณะกรรมการแจ้งประชาชนแต่ละหมู่บ้านทราบเราจะทำเมื่อไหร่ได้ฟังทางอาจารย์บุญมาว่าเราน่าจะตัวอย่างเร่งด่วน คิดว่าจะเริ่มเดือน

ธันวาคม ปี พ.ศ. 2545 ช่วงต้นเดือนก็จะขอผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่มาร่วมเวทีวันนี้ช่วยประชาสัมพันธ์ว่าเราจะทำประชุมชนและเราจะดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคมเป็นต้นไป

อาจารย์บุญมา

ตอนนี้เรารู้แล้วว่าเราจะทำกันเมื่อไหร่เริ่มกำหนดกันเดือนธันวาคม แต่ก่อนถึงธันวาคม ผู้ที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ควรจะไปประชาสัมพันธ์ต่อในหมู่บ้านและชี้แจงว่าเริ่มทำได้แล้วได้กรรมการขึ้นมาแล้ว ตรงนี้ต้องอาศัยในส่วนของ อบต.ด้วย ในเรื่องของพิกัด เช่น หมู่ 5 จะทำป่าตรงดอยนางแลมีพิกัดประมาณกี่ไร่ และในการจัดการในหมู่บ้านก็ทำได้เลยไม่ต้องรอเจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชน ทำเสร็จแล้วได้มาแล้วกำหนดว่าจะประชุมระดับตำบลเมื่อไหร่ อยากให้เจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชนมาร่วมแจ้งผู้ประสานงานของ ด.สันทราย ซึ่งมี 2 คน พ่อหลวงวินัส และผู้ช่วยสมชาย แจ้งมาและพ่อหลวงจะประสานงานไปหาเจ้าหน้าที่โครงการและนัดกันมาเลยในเรื่องของงบประมาณต่างๆ มีให้ ไปหามาบ้าง ทำไม้ถึงกันงบประมาณไว้เผื่อไว้ว่าจะจัดเวทีซ่อม ถ้าพร้อมก็ทำเลยเหมือนที่เวียงแหง เวียงแหงก็ทำแบบนี้ประชุมกัน 4 วันเพราะมี 4 ตำบล วันที่ 5 ลงมือปฏิบัติการได้เลย ในส่วนของพร้าว สันทราย และป่าไผ่ จะทำเป็นตำบลนาร่องเลย เพราะอยู่ต้นน้ำรวมทั้งบ้านโป่งด้วย อาจจะเลยไปถึงป่าดุ่มและแม่แวนด้วย เพราะเป็นต้นน้ำทั้งหมด สาขาของน้ำแม่จิดอย่างแม่แวนก็น้ำแม่แวนน้อยที่ไหลลงไป ป่าดุ่มก็น้ำสะสมทั้งหมดเราจะทำเป็นพื้นที่อย่างน้อย คือ ทำก่อนตำบลอื่นๆ อย่างโหล่งขอดก็จะทำป่าชุมชนเช่นกัน กำหนดได้ลงมือปักป้ายเขตป่าชุมชนหมดแล้วจนถึงเขตติดต่อแม่แตงแถวโรงไม้หิน หากเราจะดำเนินการธันวาคม 2545 เราควรจะมีพร้อมแล้ว หากพร้อมเจ้าหน้าที่โครงการจะเข้ามาเลยในช่วงนี้คือเดี๋ยวนี้จนถึงก่อนธันวาคมถ้าต้องการให้ลงไปคุยในแต่ละหมู่บ้านก็โทรศัพท์ไปบอก จะส่งคนเข้ามาคุณโอพารก็จะเข้ามาให้คำแนะนำได้อย่างบางบ้านไม่เข้าใจสามารถนำเอาทีมงานโครงการ เข้ามาพูดคุยเสริมได้แต่ในเดือนธันวาคมควรจะทำในรูปตำบลแล้วมีความชัดเจนแล้วว่าจะทำป่าชุมชนที่ไหน จะทำอย่างไรกันและโครงการต่อจากนี้จะต้องทำโครงการเข้าไปที่ลุ่มน้ำปิง บางส่วนต้องใช้งบประมาณ เช่น การปักป้ายเขตจะเองงบประมาณจากไหน มาทำป้าย บางอย่างอาจจะระดมเงินจากชาวบ้านมาก่อน สมาชิกที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ควรจะรวบรวมเงินกันก่อนอาจจะคนละ 10 - 20 บาท ก็แล้วแต่ เราต้องช่วยตัวเองก่อน และหากได้มาจากที่อื่นอีกก็จะได้เพิ่มขึ้นในตอนนี้เราต้องมองประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่มองประโยชน์ส่วนตัว กรรมการที่เข้ามาต้องเสียสละ หากไปไม่ได้ต้องส่งตัวแทนไป ในหมู่บ้านแน่นอนต้องมีหลายคน ในการประชุมควรจะมีเข้าร่วมอย่างน้อย 4-5 คน และควรจะมีคนที่มีความรู้ในหมู่บ้านมาเสริมบ้าง เช่น คนที่มีประสบการณ์เข้ามาเสริมทีมงานด้วย เพราะบางอย่างต้องใช้วิชาการบ้าง เช่น การของบประมาณ ต้องมีการพิมพ์งาน งานบางงานอาจจะขอความช่วยเหลือจาก อบต.ช่วย เพราะตอนนี้แหล่งทุนไม่ใช่มีที่เดียว พอข. ก็มีงบประมาณในการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า อยู่ ถ้าเรารวมตัวกันเป็นกลุ่ม จากกลุ่มก็ทำเป็นเครือข่ายระดับอำเภอ ก็จะมีการจัดเวทีเรียนรู้ วงเงิน 200,000 กว่าบาท

งานวิจัยที่เข้ามาก็เป็นการเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ให้รู้ตัวตนเองเป็นผู้ทรงสิทธิ สิทธิชุมชนก็มีกฎหมายรองรับ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 46 ตามจดหมายข่าว ที่แจกให้ทุกท่านในวันนี้ มาตรา 46 ก็ระบุว่าชุมชนมีสิทธิที่จะเข้าไปจัดการกับทรัพยากรได้ และก็เป็นการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน ซึ่งเราตั้งถิ่นฐานอยู่มาหลายชั่วอายุคน ตามที่ท่านทั้งหลายนำเสนอความต้องการในการจัดการป่าชุมชนอันเป็นแหล่งต้นน้ำ ก็เป็นสิ่งที่ดี โครงการสิทธิก็จะเสริมกระบวนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง ก็จะมีเวทีนำเสนอให้กับท่านทั้งหลายในโอกาสต่อไป วันนี้จึงขอปิดเวทีไว้เพียงนี้

การประชุมกลุ่มย่อย ก็มีข้อตกลงร่วมกันว่าผู้นำที่มาประชุมวันนี้ก็จะนำข้อสรุปไปชี้แจงให้คนในหมู่บ้านของตนเองได้รับทราบ และยินดีเป็นอย่างยิ่งที่โครงการสิทธิเปิดเวทีที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมเสนอความต้องการของชุมชน ตลอดถึงกระบวนการเรียนรู้ที่นำเสนอในวันนี้ เป็นประโยชน์แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก

อ.สนั่น วิชัยรัตน์

การตัดไม้ทำลายป่า ไม่ใช่เป็นชาวเขาอย่างเดียว เจ้าหน้าที่ของรัฐก็เป็นพ่อค้าไม้เสียเอง มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวบ้านเพียงลำพังไม่สามารถจัดการได้ ถ้าหากมีการรวมตัวก็พร้อมที่จะเสนอข้อมูล และนำกำลังชาวบ้านนำจับ

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 24 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดตันรูง หมู่ที่ 3. ต. ป่าดุ่ม อ. พรวัว จ. เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

นายดวงคำ ขันมอญ : แพทย์ประจำตำบลป่าดุ่ม

กล่าวสวัสดิ์ผู้เข้าร่วมเวทีทุกคน วันนี้เป็นโอกาสอันดีที่เราได้ร่วมเวทีพูดคุยเกี่ยวกับส่วนต่างๆ ของโครงการสิทธิชุมชน ภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบนและลุ่มน้ำแม่จิดเราจะมาเรียนรู้กันเพราะแต่ละคนก็เป็นผู้ในระดับตำบลและระดับหมู่บ้านเราจะมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติของเราว่าเราจะทำอย่างไร เราอยู่ในชุมชนนี้เรามีสิทธิอะไรบ้างที่เราจะมีความสามารถดำเนินการให้ความรู้แก่ชุมชนระดับ อบต. ก็เป็นผู้ปกครองดูแลความเป็นอยู่ของ ตำบล ดังนั้นสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งเราจะมาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกัน เราจะต้องมาร่วมกันทำหน้าที่เหล่านี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและเกษตรกรผู้รักษาดิน น้ำ ป่า อันเป็นสิทธิของชุมชนของเราที่เราจะได้รับผลประโยชน์ เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาต่างๆ และกระจายข่าวให้คนในชุมชนของเราได้รับรู้ เมื่อเราได้รับเอกสารไปแล้วก็ลองเอาไปศึกษาดูให้เข้าใจแล้วนำไปชี้แนะในหมู่บ้านของตนเองด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. ที่มาร่วมเวทีในวันนี้ก็สามารถพูดคุย ปรีกษาหรือกับทางชาวบ้านได้ง่ายเพื่อประสานงานซึ่งกันและกัน ว่าเราจะรักษาป่าของเราในรูปแบบไหน รักษาหน้าเราอย่างไร ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า เราจะรักษาอย่างไร ก็เป็นสิทธิของเราที่เราจะดำเนินการต่อไป ก็ขอเปิดเวทีและขอเชิญทาง อ.บุญมา มาพูดคุย

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำแม่จิด

ก่อนอื่นก็ขอแนะนำโครงการก่อน โครงการของเราเป็นงานวิจัย โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือตอนบน กรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน อ.เชียงดาว แม่แตงตอนบน อ.เวียงแหง แม่จิด ของ อ.พรวัว ทำไมเราต้องชื่อลุ่มน้ำแม่จิด คือระยะทางของแม่จิดยาวประมาณ 50 กิโลเมตร ซึ่งมีแม่น้ำสาขาย่อยอยู่หลายสายไม่ว่าจะเป็นน้ำแม่สรวม และอีกหลายๆสาย โครงการงานวิจัยนี้ใช้ร่วมกันทั้ง 3 อำเภอ ในส่วนของ อ.เวียงแหงมีอยู่ 3 ตำบลที่เกี่ยวข้องส่วน ด เมืองครองก็ไปรวมกับ อ.เชียงดาว ของ อ.พรวัว มี 11ตำบล กว้างกว่า อำเภออื่น และงบประมาณการจัดเวทีก็มากกว่าอำเภออื่นด้วย โครงการสิทธิชุมชนเป็นการแนะนำให้ชาวบ้านรู้ว่าเรามีสิทธิอะไรบ้าง และสิทธิของเราก็แบ่งออกเป็น 2 อย่าง สิทธิดั้งเดิมหรือสิทธิหน้าหมู่บ้านที่เราใช้ประโยชน์ร่วมกัน และอีกอันหนึ่งก็คือสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 อย่างมาตรา 46 ชุมชนท้องถิ่นมีโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จิด

อำนาจเข้าไปจัดการทรัพยากรได้ไม่ว่า จะเป็น ดิน น้ำ ป่า หรือชีวภาพที่อยู่ร่วมกับเรา ก็
สามารถเข้าไปจัดการแต่กระบวนการต่างๆเดี๋ยวนีเราถูกรัฐเข้าครอบงำไป ไม่ว่าจะเป็น พรบ.
ป่าไม้ ชาวบ้านในอำเภอพร้าวที่เดือดร้อนมากที่สุดคือ ต.แม่บึง และ ต. โหล่งขุด เพราะโดน
ประกาศเขตอุทยานทับพื้นที่ของชาวบ้าน ซึ่งหมายความว่าพื้นที่นั้นเป็นหมู่บ้านหรือชาวบ้าน
เข้ามาครอบครองก่อนแล้ว อย่างบ้านแม่สายป่าเมี่ยงของ ต.โหล่งขุด ทั้งหมดอยู่ในเขตป่า
อุทยาน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นชาวกระเหรี่ยงเคยถวายฎีกาถึงในหลวงด้วยซ้ำ ว่าทำไมไม่กันพื้นที่
หมู่บ้านออกจากป่าเสียขอไฟฟ้าเข้าหมู่บ้านก็ไม่ได้ทำถนนก็ไม่ได้ เพราะทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะ
เข้าไปจับ ถือว่าตัดไม้ทำลายป่า นี่คือน้ำที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ และเราจะเจออีกประการหนึ่งคือ พรบ.
น้ำ ซึ่งหลายๆคนเคยไปประชุมที่อำเภอ พรบ.น้ำที่จะออกมาก็คือ น้ำเป็นของรัฐทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น
เป็นน้ำใต้ดิน บนดิน น้ำที่ตกจากฟ้า เป็นของรัฐทั้งหมด เราจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวอะไรไม่ได้ต่อไปน้ำ
จะเป็นสินค้า ก็เอามาพูดให้ฟังเฉยๆ แล้วลองไปคิดว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ พรบ. น้ำมีร่างมา
แล้ว เคยเห็นมาแล้ว แม่น้ำที่ไหลมาแล้วเราจะนำมาใช้ในนาเราไม่ได้ และหากเราเอาเครื่องสูบน้ำ
น้ำมาตั้งสูบน้ำเข้าที่นาเราก็จะถูกปรับ 200,000 บาท ต่อไปจะมีการจัดการคืออีกหน่อยหัวหน้า
เหมืองฝายก็อาจจะหายไปและก็จะจ้างเพียงคนเดียวเพื่อเก็บค่าจ่ายต่างๆ ในพรบ. ป่าไม้ไม่ว่า
สัตว์หรือปลาต่างๆ ที่อยู่ในน้ำเป็นของรัฐทั้งหมด อีกหน่อยถ้ามีการเก็บค่าน้ำขึ้นมากคงเหมือน
มิเตอร์ประป่านำมาติดตั้งไว้ใช้น้ำเท่าไรก็คิดไปเท่านั้น ที่คิดกันก็ไร่ประมาณ 30 บาท แต่ก็ยัง
ปิดข้าวไว้ และจะใช้คำว่า การคืนทุนการใช้ น้ำ ไม่ว่าจะเป็นอ่างเก็บน้ำ หรือฝายคอนกรีต ที่รัฐ
บาลสร้างให้เรา ถ้าเป็นไปตามเงินกู้ของธนาคารพัฒนาเอเชีย หรือ ADB. คือรัฐบาลของไทยแต่
ก่อนมาไม่มีงบประมาณก็ไปกู้มาไม่ว่าจาก word bank ธนาคารโลก เมื่อไปกู้มาก็ต้องมีเงื่อนไข
อยู่เพราะกลัวว่าเราไม่มีเงินกลับไปใช้หนี้ เหมือนกับที่เราไปกู้จากธนาคารต่างๆ จะเอาไปทำ
อะไรบ้าง เอาไปลงทุนอะไร แล้วจะนำเงินมาคืนเมื่อใด ทางประเทศไทยได้ไปกู้เงินมาแล้ว
หลายๆ สถาบันการเงินและสุดท้ายก็มาอยู่ที่ ADB. หรือ ธนาคารพัฒนาเอเชีย ก็จะมีประเทศ
ญี่ปุ่น ประเทศจีน และอีกหลายๆประเทศ นำเงินมารวมกันไว้ เพื่อประเทศต่างๆที่มีความ
ต้องการกู้ ซึ่งถามประเทศไทยว่าเมื่อกู้เงินไปแล้วจะเอาจากที่ไหนมาคืน รัฐบาลไทยก็มาคิดว่า
โครงการสร้างเขื่อนต่างๆ คิดเป็นพันล้านบาทใช้เงินมากเหมือนกัน เขื่อนแม่ลาวที่ จ.เชียงราย
ตอนนี ซึ่งจะมีการคืนทุนการใช้เป็นอันดับแรก ชาวบ้านที่นั่นจะเดือดร้อนกันหมด ซึ่งจริงๆ
แล้วชาวบ้านไม่ได้ต้องการเขื่อนแม่ลาวหรอก ทางรัฐบาลไทยก็ดูจากต่างประเทศที่มีการเก็บค่า
น้ำกันและทำไมต้องเก็บค่าน้ำ นายทุนบอกว่าชาวบ้าน ชาวไร่ ชาวนา เราใช้น้ำเปลือง เวลาไม่
ใช้ก็ทิ้งเปล่า ไม่มีการประหยัด ไม่มีระบบการจัดการที่ดี ก็เลยเห็นว่าควรจะมีการเก็บค่าน้ำ ไม่
ว่าจะมีการสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างเขื่อนที่ไหนถ้าเป็นงบประมาณจากเงินกู้ adb ต้องมีการเก็บค่า
น้ำ ที่ อ. เชียงดาวฝายยางที่กั้นน้ำปิงชาวบ้านของบประมาณไปแค่ 3 ล้านบาท แต่จัดสรรมาให้
180 ล้านบาท ซึ่งไม่รู้ว่าจะนำไปใช้ตรงไหนบ้าง คนที่มาสร้างก็บอกว่าสร้างไปตามแบบ แค
รับเหมาก่อสร้าง เจ้าของโครงการก็ไม่มาซึ่งเป็นของกรมชลประทาน ในข่าวประชุมภาคเหนือจะ

เห็นว่าชาวบ้านต่อต้านไม่ต้องการ และ อ. เชียงดาวเวลาดูงานที่ อ. เชียงดาวจะมีฝ่ายไม้อยู่มาก หรือฝ่ายดั้งเดิม คนต่างประเทศมาดูงานจะดูกันที่ อ. เชียงดาวเพราะมีการจัดการป่าชุมชน เป็นอำเภอแรกที่มีการดูแลและจัดการป่าได้ดี เพราะโครงการของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าตั้งอยู่ที่ อ. เชียงดาว พอถึงงบประมาณต่างๆ ก็เข้ามาและบางทีก็มีการทำโครงการของงบประมาณหลาย ล้านบาท เพื่อมาพัฒนา อ. เชียงดาว ป่าชุมชนก็เลยมีผลตอบรับที่ดีทั้งผู้นำไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ร่วมด้วยทั้งหมด กำนันพรมมาไปต่างประเทศบ่อยมาก และยังมีเงินเดือนให้ ผู้ใหญ่บ้าน ทุกคนให้ความร่วมมือดี เคยพูดกับหลายคนว่าที่ อ. เชียงดาว ตามหมู่บ้านต่างๆจะมีผู้รับบริจาค อยู่ เวลาเราไปดูงานป่าหรือคนอื่นๆที่เข้าไปดูงานก็จะร่วมบริจาค ไม่ว่าจะเป็นคนไทย หรือคนต่างประเทศที่มาดูงาน และทางหมู่บ้านก็จะได้ขายของอีกทางหนึ่งไม่ว่าจะเป็นอาหาร หรือของที่ระลึก อันนี้คือผลพลอยได้ที่ได้รับมา และพอดีช่วงที่เข้าไปทางสถาบันพระปกเกล้า ได้เข้ามาดูงานพอดีที่แม่น้ำปิง ได้นำเงินมาให้ 10,000 บาท เป็นค่าอาหาร ค่าที่พัก และค่าเบี้ยเลี้ยงที่ไปดูสถานที่ต่างๆ นี่คือผลพลอยได้ที่ตามมา และสิทธิของเราที่เรามีอยู่ทั้งหมด บางทีเราก็ลืมไป เป็นหน้าที่ของรัฐหรือไม่ที่เข้ามาจัดการไม่ว่าเรื่องป่าไม้ เรื่องพรบ. น้ำและพรบ. ที่ดิน ซึ่งตอนนี้ที่ดินกลายเป็นสินค้าไปแล้ว มีการซื้อขายกันแล้ว ป่าไม้ก็เหมือนกัน แต่ก่อนพรบ. ป่าไม้ ออกมา มีการอำนวยความสะดวกให้มีการตัดไม้ทำลายป่าเพราะมีการให้สัมปทานป่าไม้ เป็นเวลากว่า 100 ปีที่ผ่านมา พอดีทาง พลตรีสนั่น ได้มายกเลิก และต้นไม้เก่าแก่ก็มีไม่มากถูกตัดไปขายหมด อ. เชียงดาวเป็นอันดับแรกที่ถูกตัดมากที่สุดเพราะเป็นป่าไม้สักมาก แล้วนำส่งตามน้ำปิงไปขาย ออกไปทางน้ำเจ้าพระยานี้คือสมัยก่อนซึ่งก็ไม่ทันได้เห็นแต่ปัจจุบันนี้เหตุการณ์เปลี่ยนไปแล้ว สิทธิที่เรามีอยู่ชาวบ้านเราควรจะดูแลเอาใจใส่อย่างเรื่องของป่าเราปล่อยให้ทางรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดูแลมานานแล้วและเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนน้อยการดูแลก็ไม่ทั่วถึงถ้าเราทำป่าชุมชนกันมากขึ้นสามารถเข้าไปอยู่ในเขตป่าอุทยานได้ โดยที่เราไม่ได้ไปแย่งมา คือเราต้องให้ความร่วมมือกัน หลายๆคนถามว่าป่าชุมชนเข้าไปทำในป่าสงวนแห่งชาติ หรือป่าอุทยานได้ไหมตอบว่าทำได้แต่เวลามีการเดินเขตเราต้องเชิญทาง เจ้าหน้าที่มาร่วมด้วยเราต้องร่วมมือกัน หลายๆฝ่าย ถือว่าเราดูแลร่วมกัน กฎกติกาต่างๆ ชาวบ้านเป็นผู้ร่างออกมาเอง นี่คือแนวทางไปสู่ส่วนข้างหน้า ถ้าเราทำได้และตัดไม้ต้องมีการยกเว้นบ้างเช่นเกิดมีการไฟไหม้บ้านเราก็สามารถนำไม้มาสร้างที่อยู่อาศัย ชั่วคราวก่อน เผื่อว่าหน่วยงานราชการที่จะมาช่วยเหลือซ้ำ สำหรับพื้นที่ที่ไม่มีป่าเช่น ด.ทุ่งหลวง ก็ต้องไปคิดว่าเราจะเข้าร่วมหรือใช้ป่าที่ไหน ก็สามารถไปเข้าร่วมจัดการป่าชุมชนแห่งนั้นได้ เป็นกระบวนการอย่างนี้ ชาวบ้านที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ป่าจะเป็นผู้ที่ดูแลโดยตรง ผู้ที่อยู่ไกลจะร่วมได้เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ เป็นค่าอาหาร ค่าเบี้ยเลี้ยง ผู้เดินป่าที่เน้นป่าไม้เพราะในป่าชุมชนเราป่าไม้เป็นสิ่งสำคัญถ้ามีป่าแล้วก็มีน้ำ ดินเราก็จะดี การเกษตรก็จะดีตามมา เมื่อมีครบแล้วก็จะเกิดการเกื้อกูลและสัมพันธ์กัน ทำไมโครงการเราถึงเน้น เรื่องทรัพยากรเป็นอันดับแรก เพราะว่าสิ่งเหล่านี้ มีส่วนที่สำคัญต่อเราไม่ใช่ปล่อยให้ทางรัฐบาลเข้ามาจัดการเอง แล้วทำไมเราไม่ลองมาจัดการดูบ้าง พี่น้องชาวเขาที่อยู่บนดอย ชวนเข้าร่วมได้ไหม เพื่อมาเป็น

ส่วนร่วม ของเราเป็นแนวร่วมในการดูแลรักษาต้นน้ำ เหมือนกับที่ ด.ป่าไหนด ทำอยู่ ทางหัวหน้า หมู่บ้านชาวเขาร่างกฎกติกา การดูแลรักษาป่าแต่ละที่มาให้ทาง อบต. ดูเลยว่าทำอย่างไร และเวลาเมื่อมีการอบรมต่างๆ ก็ดึงผู้นำ และชาวบ้านชาวเขามาร่วมด้วยและการทำอะไรต่างๆ ก็ร่วมกันทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ อบต.ป่าไหนด ซึ่ง อ.พร้าวของเราส่วนมากเป็นส่วน ของอุทยานแห่งชาติศรีล้านนา เข้ามาประกาศเขตป่าอุทยานทางทิศตะวันตกติดเขตเชียงดาว สิทธิเรามีอะไรบ้าง ก็คือสิทธิดั้งเดิมเป็นสิทธิที่เราใช้กันมาแต่ก่อนเป็นสิทธิพื้นฐานของเราซึ่งแต่ ก่อน ตัวอย่างเช่น เราเข้าไปในป่าสามารถตัดไม้ได้ หาเห็ด หาหน่อไม้ อาหารและยาจากป่าได้ แต่ปัจจุบันการเข้าไปหาของป่า การใช้ประโยชน์จากป่าเป็นไปด้วยความยากลำบาก และสิทธิ ชุมชนอีกอย่างก็คือสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 เมื่อมีกฎหมายรัฐธรรมนูญรองรับ สิทธิชุมชนของเราก็สามารถใช้ประโยชน์โดยยึดกฎหมายเป็นทางปฏิบัติ อย่างมาตรา 46 ว่าชุม ชนสามารถเข้าไปจัดการกับทรัพยากรได้ กฎหมายปี 2540 เป็นกฎหมายที่ประชาชนได้เข้าไปมี ส่วนในการร่างกฎหมาย ตามที่ไปจัดเวทีตามตำบลต่างๆ ทุกตำบลก็มีปัญหาคล้ายกับตำบลป่า ดุ่ม เช่นตำบลสันทราย ป่าไหนด แม่แวน คือมีการตัดไม้ทำลายป่าจากนายทุน ชาวเขาที่ทำไร่ ชาวบ้าน ซึ่งแนวทางแก้ไขที่เห็นชัดเจน ก็คือ ตำบลป่าไหนด ได้มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน บริหารอบต. อบต. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็เข้าร่วมกันจับกุม และห้ามปราม อีกทั้งยังมีมาตรการเข้า ไปแก้ไขอื่นๆอีกมาก สำหรับตำบลป่าดุ่มเราตามที่ทราบในเวทีวันนี้ก็เคยมีการขึ้นไปสำรวจและ จับกุมชาวเขา โดยการร่วมมือกันหลายฝ่าย แต่นานๆครั้ง ซึ่งไม่ต่อเนื่อง แล้วพวกเราจะทำกัน อย่่างไรในการรักษาป่าต้นน้ำ ที่ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตั้งหลายตำบล คือ ตำบลเวียง ตำบลทุ่งหลวง ตำบลเขื่อนผาก และตำบลป่าดุ่ม

นายอินสม ดวงแก้ว : สมาชิก อบต.หมู่ที่ 1

ที่ตำบลสันทรายและตำบลป่าไหนดมีโครงการรักษาป่ารักษาต้นน้ำ มีการร่วมมือกันทั้ง ฝ่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายสภา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และครูดอย ซึ่งทางครูดอยเป็นผู้ที่ตัดไฟแต่ต้นลมและต้นลมคือใคร ซึ่งแต่ก่อนพ่อแม่เป็นผู้ที่บุกรุกถางป่าไป เรื่อยๆ และมีหน่อแซมขึ้นมาคือลูกและได้ลงมาเรียนหนังสือตามพื้นราบและได้มาเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าและก็กลับไปพูดคุยกับทางพ่อแม่พี่น้องเพื่อไม่ให้พ่อแม่ทำการตัดไม้ทำลายป่า หรือทำอะไรเลือนลอยต่อไป และไปทำการเกษตรในที่ทำกินที่เราทำกันแต่ก่อนมา และในส่วน ของ ด.สันทราย ก็จะมีบ้านห้วยป่าปู ห้วยป่าไล่ ทางนายอำเภอได้ให้การสนับสนุนและได้เข้าไป ชี้แจงแล้วซึ่งขณะนี้หน้าดกห้วยป่าปู ชาวบ้านห้วยป่าไล่ได้มีการจัดเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว มี ที่จอดรถ มีอะไรต่างๆ และนับถือศาสนาคริสต์มีการอบรม และได้มีการสนับสนุนทั้งทางฝ่าย ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. เจ้าหน้าที่อนามัย แพทย์ประจำตำบล ตำรวจ ซึ่งทางตำบลสันทราย ก็ปรับปรุงได้แล้ว แต่ในตำบลป่าดุ่มยังแก้ไขไม่ได้ที่เราขึ้นไปบนดอยทุกวันนี้ยังมีการขัดแย้งกัน อยู่ ซึ่งจริงๆแล้วเราก็เป็นคนไทยด้วยกัน วันก่อนที่ขึ้นไปได้ไปเจอมีการปลูกฝิ่นกันมาก

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้สาขานานลุ่มน้ำแม่จิด

ที่ตำบลป่าไผ่หลังวันที่ 5 ธันวาคม ก็จะมีการเรียกประชุมกันทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อบต. ทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิก อบต. ไปพูดในที่ประชุมหมู่บ้านเลยและก็จัดตั้ง คณะกรรมการภายในหมู่บ้านขึ้นมาและเวียนกันไป เวลาที่มีการประชุมก็ส่งตัวแทนเข้ามาประชุม ในระดับตำบลโครงการสิทธิจะเข้าไปช่วยเหลือได้คือ เรื่องค่าอาหาร เรื่องป้ายประชุมชนต่างๆ เราจะต้องทำแผนและส่งไปโครงการสิทธิหรือบางส่วนก็ส่งไปหาแหล่งทุนอื่นๆ อย่างเช่น พอช. ซึ่งตอนนี้ได้เข้าไปร่วมและเป็นผู้ประสานงานระดับจังหวัด พอช.จะมีงบประมาณคือ เงินเสริมสร้างความเข้มแข็ง 18 ล้านบาท สื่อ 3 ล้านบาท โครงการวิจัย 7 ล้านบาท และมีอีกส่วนหนึ่ง 2 ล้านบาท ทั้งหมดรวมกัน 30 ล้านบาท ใช้ใน 15 จังหวัดภาคเหนือ ตอนนี้นางวิจัยโดนมีได้ขอ งบประมาณไป 3 ล้านบาท ซึ่งชาวบ้านได้รวมตัวกันนำสหกรณ์โคนม งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องน้ำ นมมีปัญหาไม่ว่าจะเป็นโรคหรืออะไรต่างๆที่เกี่ยวข้องจะมีส่งทีมงานวิจัยเข้ามาดูแล ป่าไม้เสริม ความเข้มแข็งของเชียงใหม่จะมีเงินวิจัยประมาณ 2 - 3 ล้านบาท คาดว่าจะขอประมาณ สันับสนุน 2 ล้านบาท ซึ่งจะได้หรือไม่ก็ไม่ทราบเพราะต้องแย่งกับจังหวัดอื่นด้วยทั้ง 15 จังหวัด และงบประมาณนี้หากจะเข้าไปทำกันเองก็ไม่ทันแล้ว พอดีอำเภอได้ส่งตัวแทนไป 2 คนและได้ มีการยกเลิกและเลือกใหม่อีก 2 คน งาน พอช.งานเสริมสร้างทั้งหมดเป็นเงินให้ฟรีที่คุณพิษณุ เอมมาได้จัดเวทีทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องป่าหรืออะไรก็ได้แล้วแต่มีอยู่ 200,000 บาท ที่ให้ฟรี และอีก 5 ล้านบาทเป็นเงินกู้ ซึ่งเงินกู้ทุกวันนี้ชาวบ้านเรามีความต้องการกันแต่ลืมคิดไปว่ากลุ่ม ของตนเองมีความเข้มแข็งหรือยังทำกันไปหรือยัง ซึ่งกลุ่มพี่น้องชาวบ้านที่มีความต้องการกัน จริงๆจะรวบรวมและขึ้นบัญชีไว้ต่อไปถ้ากลุ่มของเราเสริมสร้างความเข้มแข็งดีแล้วจะพัฒนาทำ โครงการเงินกู้กันก็ทำที่หลัง ในปีหนึ่งจะต้องใช้เงินกู้ 5 ร้อยล้านบาทปล่อยกู้ทุกเดือน ใน ส่วนของเงินกู้อำเภอเชียงดาวไม่เอาเงินกู้ทำแค่เพียงเสริมสร้างความเข้มแข็งเพราะเงินกู้ยุ่งยาก ที่พูดมาเป็นนอกประเด็นของโครงการสิทธิแต่ก็เป็นความรู้ที่เราต้องรู้เพราะว่าแหล่งทุนต่างๆที่มี ชาวบ้านขาดความรู้ที่จะเข้าไปขอสนับสนุนที่เข้าไปเพราะต้องการทราบว่าเวลาต่อไปโครงการ ของเราอยากได้งบประมาณมาจัดการเรื่องของทรัพยากรจะทำได้หรือไม่อย่างไร การตรวจป่า เป็นอย่างไรบ้าง เราทำเวทีเชิญชาวเขาเข้ามาร่มด้วยพูดคุยกันเราจะใช้งบประมาณจากตรงนี้ เข้าไปเสริม แทนที่จะใช้งบประมาณจาก อบต.ซึ่งมีอยู่น้อย ใน อบต. ได้ตั้งข้อกำหนดไว้อยู่แล้ว ว่ามีเงินโครงการพระราชเสาวนีย์อยู่เกี่ยวกับทรัพยากรการปลูกป่าทั้งหลาย เราใช้เงินจาก ส่วนนี้แทนที่เราจะไปหาจากที่อื่นถ้าไม่ทันก็ใช้ส่วนของปีต่อไป และโครงการสิทธิก็จะมีส่วน ร่วมเข้ามาอีกซึ่งอาจจะไม่มากนัก ไม่ใช่ปล่อยให้ อบต. จัดการแต่ฝ่ายเดียวชาวบ้านก็มีส่วนร่วม ด้วยเหมือนกัน เพราะถ้าชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของจะดูแลได้ดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องป่า เรื่องดิน เรื่องน้ำ อะไรที่เป็นของเราเราจะดูแลได้ดี

นายวิจิตร ศรีลิมปนนท์

โครงการของกรมป่าไม้ที่เวียงผา ซึ่งทางผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ทราบกันดีว่าโครงการนี้มาจากไหน และขณะนี้โครงการนี้ได้ยกเลิกไปแล้วทั้งๆที่ทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ทำงานและประสานงานมาก่อน แล้วอยู่ๆก็มีการยุบโครงการนี้ก็เลยเกิดไม่ยอมกัน ถ้ามีการจัดการปักหลักเขตก็อาจมีการตกลงยินยอมกันได้

นายบุญมา ก้อนแก้ว

จริงๆแล้วมีหลักเขตชัดเจนแต่ถ้าชาวบ้านได้ขยายพื้นที่ออกไป เช่น บ้านปางฟาน และเคยนำชาวบ้านขึ้นไปขอร้องแต่ไม่ได้ผลทำอยู่หลายครั้ง มีการเดินป่ากันด้วยแต่เราก็กังขาว่าการร่วมไม้ร่วมมือหรือหลายๆฝ่ายของเรายังไม่เข้มแข็งไม่ว่าจะเป็นฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนา และอีกหลายๆฝ่าย เรื่องเงินสนับสนุนก็ยังขาดและอาจจะมีบางส่วนบางกลุ่มที่ไปให้ข้อคิดกับชาวบ้านว่า เรื่องนี้ต้องเป็นเรื่องของทางการ ทางราชการมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเป็นเหตุให้เราไม่มีความเข้มแข็งและใส่ใจกันน้อย ปัจจุบันนี้ชาวบ้านแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายสนับสนุนจะมีมากกว่าฝ่ายค้านนิดหน่อย ฝ่ายที่สำคัญคือ ฝ่ายปกครองและฝ่ายพัฒนา ซึ่งยังไม่เข้มแข็งพอ ก็เลยเกิดปัญหาเช่นทุกวันนี้

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้สาขานกลุ่มน้ำแม่จัด

ต่อไปเราจะไม่รอที่จะให้หน่วยงานราชการมาจัดการให้แล้ว เพราะเรารอมาหลายปีแล้ว เราชาวบ้านทำกันเองได้ไหม ในส่วนของโครงการสิทธิต่อไปจะเป็นในภาคปฏิบัติ จะไม่มานั่งพูดนั่งฟังกันแบบนี้แล้ว เคยไปพูดในที่ประชุมว่าเวลามาจัดเวทีชาวบ้านมีชาวบ้านมาฟังแล้วกลับไปก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร ไม่มีอะไรคืบหน้าเลยก็เลยปรับแผนว่าจะมีการมาจัดเวทีแล้วจะให้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งต่อไปอาจจะมีการไปพูดในรูปของหมู่บ้านหากว่าหมู่บ้านนั้นต้องการให้เจ้าหน้าที่โครงการสิทธิไปพูดคุยแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจ การจะทำป่าชุมชนเราจะต้องทำแผนกันก่อน 1.เราจะต้องสำรวจเขตป่าตำบลป่าดุ่มจะทำป่าชุมชนบริเวณไหน มีจำนวนกี่ไร่ บริเวณหรืออาณาเขตจรดกับที่ไหนบ้าง เวลาเราจะขึ้นไปดำเนินการใดๆก็สมควรที่จะดึงเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้าไปด้วย ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ของป่าไม้ก็จะได้ผลงานและทั้งนี้ทั้งนั้นทางป่าไม้ต้องยอมรับกติกาที่ชาวบ้านกำหนดขึ้น การที่เราจะทำอะไรต่างๆต้องขอความร่วมมือจากหลายๆฝ่ายจะต้องมีการประสานกันไม่ว่าจะเป็นองค์กรท้องถิ่นหรือ อบต. กรรมการหมู่บ้าน เราจะต้องมีการพัฒนาก่อนที่จะทำเพราะเราจะได้มีความรู้ความเข้าใจเราจะต้องมีความรู้และได้แลกเปลี่ยนกันก่อนต่อไปจะเชิญคนจากอำเภอเชียงดาวเข้ามาร่วมด้วย เอา พรบ. ป่าไม้มาให้ศึกษาดูจะได้รู้ว่าเวลาจะทำอะไรจะได้ไม่เป็นเบี้ยล่างใคร พูดกันถึงเรื่องเหมืองฝายพอดีได้ไปร่วมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งก็ยังไม่มีความรู้เรื่องน้ำดี เวลาไปพูดในเวทีพูดได้ไม่มากนักเพราะไม่มีข้อมูล

ในมือ อยากได้ข้อมูล เช่น ตำบลป่าดุ่มมีกี่ฝ่ายชื่ออะไรบ้าง มีฝ่ายคอนกรีตและฝ่ายไม้กี่ฝ่าย มีลำน้ำใดบ้างที่เราใช้ประโยชน์ ป่าอยู่บริเวณไหน

นายแสง สิทธิฤกษ์

พูดถึงถึงเรื่องของลำน้ำเริ่มจากต้นน้ำแม่สรวมลงมาเรื่อยๆจะเจอฝายต้นลาน ลงมาอีกจะเจอสะพานดอนกอกไหลไปทางบ้านดอยใต้ไปถึงบ้านหนองอ้อตำบลเวียง แม่ น้ำอีกสาย คือ น้ำแม่ธาตุ มาพูดถึงถึงเรื่องของลำเหมืองจะมีลำเหมืองจากน้ำแม่ธาตุไหลลงมาทางบ้านทุ่งกู่ แล้วไหลมาอีกสายที่บ้านสันคะมอกผ่านถนน รพช.ไปและอีกสายหนึ่งฟากทางทิศเหนือของถนน เป็นลำเหมืองจากฝายแม่สรวมไหลลงมาผ่านบ้านต้นรุ้ง และไหลลงไปทางบ้านสันถนนและทางทิศใต้ถนนจะมีลำเหมืองอีกเหมืองหนึ่งไหลลงมาจากฝายแม่สรวมเช่นเดียวกัน ซึ่งฝายแม่สรวมนี้เป็นฝายคอนกรีตอยู่ในเขตของหมู่ 11 จะมีลำเหมืองส่งน้ำอยู่ 2 สาย ดังที่ได้อธิบายไปแล้ว ลำเหมืองแม่สรวมสายที่อยู่ทางทิศเหนือของถนนจะแยกออกมาอีกสายหนึ่งผ่านมาทางบ้านต้นกอกไหลลงมากับลำน้ำแม่สรวม ทางทิศใต้ไหลไปเรื่อยๆ จนถึงบึงน้ำมันบางจาก มาพูดถึงถึงเรื่องของป่าไม้บ้านหมู่ 10 อยู่ในป่าไม้ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นพื้นที่หมู่บ้านออกจากเขตป่าหรือยัง ทางทิศตะวันออกจะเป็นป่าไม้ทั้งหมดจนถึงเขตของบ้านสหกรณ์แปลง 2 ตำบลเขื่อนผาก ถ้าหลักลานอยู่ในเขตของหมู่ 11 ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญรวมทั้งพระธาตุจอมหินอยู่ข้างทางถนนสาย พรวัว - เวียงป่าเป้า อยู่ในเขตป่าเช่นเดียวกัน

นายสายยุทธ ดาจ้อย

แผนที่ของกลุ่มนี้ก็คงเหมือนกลุ่มแรกซึ่งทาง ผู้ใหญ่แสง ได้อธิบายไปแล้ว ลำน้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงตำบลป่าดุ่มมีอยู่ 2 สาย คือ น้ำแม่ธาตุและน้ำแม่สรวมใช้ในการเกษตรทั่วทั้งตำบลป่าดุ่มรวมไปถึงตำบลข้างเคียงด้วย สรุปพื้นที่ทำการเกษตรของตำบลป่าดุ่มโดยประมาณมีอยู่ 15,000 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ในตำบลป่าดุ่มถ้าเทียบกับพื้นที่ทำการเพาะปลูกแล้วมีประมาณ 60% เป็นป่าไม้ พื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย 40% เพราะฉะนั้นข้อสำคัญคือพื้นที่ป่าไม้เป็นหัวใจสำคัญถ้าไม่มีป่าไม้มีภูเขาที่ไม่มีแหล่งน้ำก็จะมีผลต่อการเพาะปลูก การทำการเกษตร ซึ่งชาวบ้านในตำบลป่าดุ่มส่วนมากก็จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน ทำนา ดังนั้นเราต้องช่วยกันรักษาป่าใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกวิธี ไม่ใช่แค่ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีหน้าที่รักษาป่าแต่เป็นทุกฝ่ายรวมถึงชาวบ้านทุกคนจะต้องช่วยเหลือกันในการที่จะอนุรักษ์ป่า

นายดวงคำ ชันมอญ

เราจะมาพูดถึงสภาพการเป็นอยู่ต่างๆของชุมชนของเรา เพราะต่างคนต่างความคิด หลากๆคนหลายๆความคิด เราจะต้องมาวิเคราะห์ทรัพยากรของชุมชนของเรา ในเขตของ

ตำบลป่าดุ่มเราจะทำอย่างไรให้มีป่าชุมชน เราจะทำอย่างไรให้ชุมชนเรามีความเข้าใจในเรื่องของป่าชุมชนถ้ามีป่าก็ต้องมีน้ำมันจะพ่วงกันอยู่แล้ว อำเภอพร้าวกว้างของเราขณะนี้เสียเปรียบทุกอย่างเรามีน้ำอยู่มากมายแต่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เพราะอะไร

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้สาขานกลุ่มน้ำแม่จิด

เราเคยพูดกันมาก่อนแล้วเรื่องของอ่างเก็บน้ำ ตั้งแต่สมัยท่านนายอำเภอเกษร มาแล้วแต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จจนถึงบัดนี้และแม่น้ำทั้ง 2 สายที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ซึ่งมีพื้นที่อยู่ประมาณ 15,000 ไร่ โดยประมาณซึ่งไม่รวมกับเขตพื้นที่ที่ใช้น้ำจากฝายแม่สรวมตอนล่าง

นายสุทัศน์ ยี่หงษ์

ที่เรามาร่วมกันวันนี้จุดประสงค์หลัก คือ เพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชนของเรา เขตพื้นที่ของตำบลป่าดุ่มเมื่อเดือนที่แล้วมีการสำรวจป่าเห็นว่าพื้นที่ป่าของเราได้ถูกทำลายไปมาก โดยเฉพาะทางขุนโก้น บ้านปางฟาน ซึ่งแต่ก่อนที่ผ่านมามีพื้นที่ป่าของเรายังอุดมสมบูรณ์อยู่ซึ่งทั้งน้ำแม่สรวมและน้ำแม่ธาตุยังมีน้ำอยู่มากเดี๋ยวนี้ลองสังเกตดูแม่น้ำสายต่างๆทั้งที่อยู่ในช่วงของฤดูฝนยังไม่ค่อยไหลเพราะว่าพื้นที่ป่าเราถูกทำลายมาก เพราะฉะนั้นเราจะต้องช่วยกันดูแลอนุรักษ์ป่าไว้จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ซึ่งเราก็ต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ไขปัญหาของเราที่มีอยู่ ซึ่งหลายกลุ่มก็จะคล้ายๆกัน มีกลุ่มที่แตกต่างคือกลุ่ม 5 ซึ่งเจาะจงเรื่องป่าถูกทำลายโดยชาวเขาเผ่าต่างๆ ซึ่งมีการขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยๆแต่เมื่อปีที่แล้วมีการควบคุมจึงมีการขยายบริเวณออกไปได้น้อย การทำป่าชุมชนมีข้อห้ามอยู่ว่าห้ามเอาที่ของชาวบ้านทำป่าชุมชนแต่ถ้าเราไม่พูดคุยหารือตกลงร่วมกับชาวเขาที่อยู่บนดอยแล้ว เราอาจจะมีการส่งเสริมทางด้านอื่นอาจจะต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการบางส่วนที่จะต้องเข้ามาดูแลบ้าง อาจจะมีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ต่อไปห้ามมีการขยายพื้นที่และควรที่จะจำกัดได้แล้วตำบลป่าดุ่มมีแม่น้ำอยู่ 2 สายที่ใช้ประโยชน์ คือ แม่ธาตุและแม่สรวม และมีลำน้ำย่อยที่เป็สาขาอีกต่างหากดูจากตัวเลขการทำลายพื้นที่ป่าเป็นจำนวน 10,000 กว่าไร่ ถ้ามีการทำลายไปเรื่อยๆน้ำก็จะแห้งถึงจะมีอ่างเก็บน้ำซึ่งเราขอไปถ้าสร้างขึ้นมาแล้วไม่มีน้ำก็ไม่มีความหมาย อ่างเก็บน้ำมีทั้งข้อดีและข้อเสียสามารถเก็บน้ำได้บางส่วนแต่ถ้าระยะเวลาผ่านไปเหมือนกับที่เราจ้างเขามาขุดลอกหน้าฝายจะมีตะกอน งบประมาณจะเสียไปกับการขุดลอกถ้ามีการจัดเวทีอีกที่จะเชิญทางชาวเขามาร่วมด้วยเชิญครูดอยลงมาด้วยเพราะมีส่วนที่พูดคุยกับชาวบ้านเอาหลายๆฝ่ายมาพูดกัน ถ้าเรากันในลักษณะนี้ทุกฝ่ายต้องมาร่วมมือกันไม่ใช่โทษกันไปโทษกันมา อย่าลืมว่ายังมีนายทุนอยู่ นายทุนอาจอยากได้พื้นที่มาทำรีสอร์ทเพราะอยู่ต้นน้ำ

นายบุญมา ก้อนแก้ว

พูดถึงนายทุนมืออยู่รายหนึ่งไม่ทราบชัดเจนว่าเป็นคนจากที่ไหนมาปลูกส้มอยู่ที่ห้วยปางพาน เคยนำเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเข้าไปชี้แจงว่าบุกรุกเขตป่าอุทยานแห่งชาติมีการแจ้งยึดที่ ซึ่งขณะนี้ไม่ทราบว่าเป็นอย่างไรซึ่งก็เป็นคดีบุกรุกเขตป่าอุทยาน

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้สานงานลุ่มน้ำแม่จัด

เดี๋ยวเราจะมีอีกแผนหนึ่งที่จะให้ช่วยกันทำซึ่งจะได้นำเสนอกับทางโครงการด้วย มีหัวข้ออยู่ 2 ข้อ เราจะต้องทำกันต่อไปจะปล่อยให้หน่วยงานของรัฐอย่างเดียวไม่ทันการณ์ จะมีการประสานกันต่อไปหน่วยงานของราชการต้องเข้ามาร่วมกับเราด้วย ต่อไปเราจะต้องเตรียมตัวกัน เพราะที่โครงการลุ่มน้ำปิงอำเภอเชียงดาว ท่านนายกรัฐมนตรีนั่งประมาณมาทำจะเชิญอธิบดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทรัพยากรทั้งหมดมา รมด.ประพักษ์ก็จะมาซึ่งเราสามารถพูดคุยได้ง่าย เพราะเป็นคนเมืองอยู่จังหวัดลำปาง เราจะเข้าหาได้ง่าย เวลาที่ทำทั้งหลายชาวบ้านจะได้ไปพูดว่าอำเภอพร้าวมีปัญหาอะไรบ้างพูดกันในภาพรวม เตรียมข้อมูลว่ามีอะไรบ้าง ส่งตัวแทนไปอำเภอพร้าวอาจจะส่งไป 10 คน เราจะได้เสนอปัญหาสำคัญ ทำไมต้องเป็นแบบนี้ ชาวบ้านทำไมถึงต้องการประชุมชน ทั้ง 15 ลุ่มน้ำจะมานั้นหมดประมาณ 200 – 300 คน ถ้าได้เข้าไปร่วมจะเห็นว่าที่อื่นเขามีปัญหากันมากและเอาจริงเอาจังในการแก้ไข เคยเข้าไปพูดคุยร่วมกับกลุ่มน้ำโดยที่ไม่มีข้อมูลใดๆเลยแต่ก็เคยได้เรียนรู้มาก่อน และมีคนถามว่าเมืองพร้าวมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำเรื่องใดบ้างก็เลยตอบไปว่าเกี่ยวข้องกับป่าไม้ถูกทำลายน้ำก็เลยแห้งตอนนี้ชาวบ้านก็เลยได้รับความเดือดร้อน โครงการสิทธิชุมชนมองภาพต่อไปข้างหน้าต่อไปรัฐบาลจะกำหนดนโยบายไม่ได้แล้วต้องให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดแต่ก็ต้องใช้เวลาอีกนานที่จะเป็นไปได้ คือเราต้องรวมตัวกัน ตำบลของเราตั้งรวมกลุ่มรวมตัวกันทำถ้าเราไม่ทำตำบลอื่นเขาทำกันไม่ได้บังคับแล้วแต่ชาวบ้านมีความต้องการ อย่างประชุมชนถ้าเราจะทำกันก็จะพูดกันจะให้ข้อมูลไปว่าเราจะทำกันอย่างไรก่อนจะกลับไปพูดคนในหมู่บ้านหรือว่าจะทำอย่างไร จะคัดเลือกคณะกรรมการและจะมีความพร้อมเมื่อใดบอกมาได้ถ้าหากจะพูดกันแล้วจะเข้ามาเสริมให้ เมื่อมีเวทีเข้ามาเสริมแผนเราก็จะมีแล้วตำบลป่าดุ่มจะทำอะไรกัน เราจะเสนออะไร จะของบประมาณอย่างไรบ้าง จะต้องเชิญทางประธาน อบต.มาพูดคุยด้วยอยากเห็นท้องถิ่นของเราดีขึ้นชาวบ้านมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและโครงการที่เข้ามาไม่ใช่มาเอาเปรียบชาวบ้าน สังเกตและพิจารณาดูว่าดีหรือไม่อันไหนไม่ดีก็ไม่ต้องเก็บไปไม่มีประโยชน์อะไร เอกสารทั้งหลายที่ให้ไปฝากศึกษาดูด้วยนะครับ

นายสุทัศน์ ยี่หงษ์

ที่ตั้งประเด็นปัญหาไว้ว่าจะทำอย่างไรและจะทำเมื่อไหร่ อันดับแรกคิดว่าจะมีการจัดการประชุมในหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจให้ชาวบ้านเสียก่อน หลังจากนั้นก็ตั้งตัวแทนของแต่ละ

หมู่บ้านขึ้นมาแล้วส่งไปประชุมร่วมในระดับตำบลอีกทีเพื่อปรึกษาหารือว่าเราจะแก้ไขปัญหามุมชนของเราได้อย่างไรโครงการสิทธิชุมชนศึกษาได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำกับชาวเขาให้มีความเข้าใจในก่อนหลังจากที่ชาวเขabenที่ราบสูงมีความเข้าใจเป็นที่เรียบร้อยแล้วเราก็จะเสนอความคิดเห็นให้ร่วมกันพิจารณาอีกที เราจะทำกันเมื่อไรคิดกันว่าเราจะทำกันประมาณเดือนมกราคม 2546 เป็นต้นไป จะทำกันอย่างไรก็ต้องหาข้อกำหนดร่วมตำบลอีกครั้งหนึ่ง ฝากความคิดเห็นว่าเราต้องช่วยกันทำ ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเรื่องป่าชุมชนของเรา

นายสายยุทธ ตาจ้อย

เน้นกันในเรื่องของการอบรมจะอย่างไร มีความคิดว่าควรจะให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า สิ่งแวดล้อม รวมทั้งแหล่งน้ำให้กับกลุ่มชาวเขานั่นหนักทางด้านชาวเขา เนื่องจากว่าพื้นที่ที่ถูกทำลายมาจากชาวเขาและอยู่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่อยู่อาศัยของชาวเขาซึ่งเป็นพื้นที่ป่า โดยการปรึกษาหารือแบ่งเขตทำกินให้เป็นสัดส่วนว่าเขตไหนเป็นเขตที่ทำกิน เขตไหนเป็นเขตอนุรักษ์ ดังนั้นเราจะมาร่วมกันหาแนวทางเหมือนกับหลายๆตำบลที่ทำมาแล้วและประสบผลสำเร็จ แต่ตำบลของเรายังทำไม่สำเร็จ หลังจากที่ทำหรือเรียบร้อยแล้วเราจะหาแนวทางจัดตั้งป่าชุมชนและตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน เราควรที่จะอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานของเรา ถ้าเราทำได้จะเป็นผลดีและยังยืนยาวต่อไปแล้วจะเกิดผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับความจริงใจที่จะทำถ้าพูดเปล่าๆไม่ลงมือปฏิบัติความสำเร็จต่างๆคงจะไม่เกิดขึ้น

นายบุญมา ก้อนแก้ว

คิดว่าอันไหนที่สมควรเราจะเอามาประสานกันเสวนากลุ่มผู้ใช้น้ำเขตลำน้ำแม่สรวมและฝ่ายชี้แจงเรื่องการทำป่าชุมชนให้เข้าใจและเมื่อเข้าใจเรียบร้อยแล้วก็จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจะทำกันประมาณเดือนมกราคม 2546 เพราะว่าจะเป็นช่วงที่เราเสร็จภารกิจทางด้านเกษตรของกลุ่มผู้ใช้น้ำกัน

นายวิจิตร ศรีลิมปนนท์

เน้นกันเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องป่าไม้และสิ่งแวดล้อมจะทำกันอย่างไรเราจะมีการจัดตั้งรวมกลุ่มกับผู้นำชุมชนระดับตำบลและร่วมกันทำป่าชุมชน

นายดวงคำ ชันมอญ

ก็คงจะมีความเห็นว่าประมาณเดือนมกราคม 2546 จะได้เริ่มดำเนินการกัน

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานกลุ่มน้ำแม่จัด

ตามที่ดูมาทุกกลุ่มจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน เรื่องต่างๆ เหล่านี้อยู่ในใจของชาวบ้านทุกคน เพียงแต่ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรเท่านั้นเอง ในวันนี้ถ้ากลับไปแล้วขอให้เข้าไปพูดให้คนในบ้านฟังและฝากทางผู้ใหญ่บ้านไปประชาสัมพันธ์ด้วย ทุกคนมีส่วนร่วมเหมือนกันเพราะเราสามารถใช้ประโยชน์จากป่า จากน้ำ จากดิน หรือทรัพยากรทั้งหมด เรารู้ว่าปัญหาอยู่ตรงนี้แล้วไม่ร่วมกันแก้ไขปล่อยให้ทางการมาทำให้ใช้เวลานานมากบางอย่างที่ไม่เชิงงบประมาณก็ทำไปได้เลย เวลาประชุมเราควรจะต้องเกริ่นเรื่องนี้เข้าไปด้วยฟังดูว่ามีความต้องการอย่างไรบ้างสิ่งที่เราเสนอไปเป็นประโยชน์กับหลายๆคน เราจะทำกันเมื่อไหร่หลังจากที่เราตกลงกันในหมู่บ้านเรียบร้อยแล้วเราจะตั้งคณะกรรมการแต่เวลาตกลงกันในภาพรวมของตำบลก็ควรจะส่งตัวแทนเข้ามา อยากให้มีการดึงเยาวชนเข้ามาร่วมด้วยเพื่อมาสานต่อไม่ให้ขาดช่วงถ้าเราทำเป็นวัฏจักรต่อไปจะมีการต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ การที่เราทำทั้งหมดไม่ใช่เพื่อวันนี้แต่เราทำเพื่อวันข้างหน้าด้วย ต่อไปเราจะทำเป็นเครือข่ายระดับอำเภอ เมื่อมีการประสานงานจัดตั้งคณะกรรมการต่างๆเรียบร้อยแล้วจะเชิญคนจากอำเภอเชียงดาวเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเรื่องป่าชุมชนมาพูดคุยให้ฟังว่ามีวิธีการดำเนินอย่างไรบ้าง การที่จะทำอะไรต่างๆ ขึ้นอยู่กับพี่น้องชาวบ้านมีข้อแม้ว่าจะต้องรีบทำก่อนที่ พรบ.ป่าชุมชนจะออกมา

นายอดิศร คำชัยลิก

ความจริงแล้วทาง อบต.มีนโยบายที่จะอนุรักษ์ป่าไม้อยู่แล้ว และได้กำหนดเรื่องของงบประมาณไว้แล้ว ปี 2546 คงจะได้ดำเนินการก็เป็นสิ่งที่ดีที่เราจะได้จัดตั้งป่าชุมชนขึ้นมาเราจะสามารถอนุรักษ์ป่าได้เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำใช้ในการเกษตร แต่ละหมู่บ้านควรจะจัดการประชุมปรึกษาหารือกันให้เร็วขึ้นหน่อยเพื่อจะหาข้อยุติว่าเราจะทำอย่างไรดี ประมาณมกราคม 2546 คงจะจัดทำให้เป็นรูปธรรมอะไรที่เป็นสิ่งดีๆทาง อบต.ก็ขอสนับสนุนและเห็นด้วย

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 23 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดสันปง หมู่ที่ 5 ต.สันทราย อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

อ.บุญมา บัวแก้ว

แนะนำชื่อบุญมา นามสกุลบัวแก้ว บ้านโป่งก็มีน้ำแพร์ก็มีนามสกุลนี้มีอยู่หลายที่ ไม่ใช้คนเมืองพร้าวโดยกำเนิด พ่อแม่อยู่พร้าวย้ายไปอยู่ฝางแล้วก็กลับมาอยู่ที่พร้าวเหมือนเดิม ญาติพี่น้องก็มีบ้านม่วงถ้อย สันกลาง ดินธาตุ ป่าไหนด บ้านเหล่า มีหลายหมู่บ้าน พอดีว่าวันนี้มาร่วมโครงการสิทธิที่เราจะมาพูดกันวันนี้ เมื่อก่อนไม่ได้มาทำงานนี้ เมื่อก่อนจะเจอกันที่สำนักงานที่ดินทำงานมาเป็นเวลา 8 ปี แต่งงานไม่ราบรื่นออกมาทำงานที่สหกรณ์นิคมที่แม่พวกแผนกสินเชื่อก 1 ปี แล้วมาทำงานที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ 4 ปีแล้วธนาคารล้มเลิกกิจการแต่ได้งานใหม่มาเรื่อยๆ และได้งานที่ กศน. พักหนึ่งแล้วไปทำบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและได้ตำแหน่งประธานบัณฑิตกองทุน อ.พร้าว และได้มาร่วมงานกับโครงการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนที่เชียงดาว ช่วงที่เป็นครู กศน. ได้ไปร่วมงานกับประชาธิรัฐของ จ.เชียงใหม่ ซึ่งจัดเวทีต่างๆและเคยได้ไปพูดมาแล้วที่สันทราย และได้มาร่วมกับอาจารย์มังกร ชัยชนะดารา ซึ่งเป็นนักวิชาการมาก่อนเคยสอน ม.จุฬา ธรรมศาสตร์มาและได้ลาออก ขณะนี้เป็นประธานสภา อบต. อยู่ที่เชียงดาวเป็นคนที่นี่ แต่ได้มาเป็นประธานที่เชียงดาวไม่เคยร่วมงานกับชาวบ้านเลย แต่ชาวบ้านยังไว้วางใจเลือกเป็น อบต.เพราะเป็นคนมีความรู้ งานของเราที่จะมาพูดกันในวันนี้ คือเรื่องโครงการสิทธิชุมชนศึกษาซึ่งเป็นงานวิจัยภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ลุ่มน้ำแม่จิดและลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน 3 ลุ่มน้ำด้วยกันทั้งหมด 3 อำเภอที่เรามารวมกัน มี อ.เวียงแหง อ.เชียงดาว อ.พร้าว แต่ก่อนทำเฉพาะที่เชียงดาว ตอนนี้อยายมาที่พร้าวและเวียงแหงงานนี้เป็นงานของอาจารย์มังกร ซึ่งเป็นผู้อาวุโส เข้าไปในสภาสามารถคุยได้อย่างสะดวก ที่ทำโครงการนี้ขึ้นมาเพราะอยากให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ร่วมกันมีอะไรก็คุยกัน จุดประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม คือให้พี่น้องชาวบ้านมาช่วยกันทำ และงานนี้ก็เป็นประโยชน์กับชาวบ้านด้วย ถ้าหากงานวิจัยชิ้นนี้เสร็จแล้วเจ้าหน้าที่ก็จะนำมาให้พี่น้องชาวบ้านได้อ่านกันว่าเราได้ช่วยกันทำอะไรลงไปบ้าง โครงการสิทธิชุมชน ความจริงสิทธิทั้งหลายเรามีอยู่แล้วเพียงแต่เราใช้บ้างไม่ใช้บ้าง สิทธิมีอยู่ 2 อย่าง คือสิทธิดั้งเดิมของเราและสิทธิตามกฎหมายสิทธิดั้งเดิม คือ สิทธิที่ติดตัวเรามาอยู่แล้ว คือสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ เช่น มาตรา 46 เรามีสิทธิทำอะไรบ้าง จัดการทรัพยากรได้ไหม มีกฎหมายรัฐธรรมนูญใหม่ปี พ.ศ.

2540 ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการร่าง การที่เรามาในวันนี้อยากให้พี่น้องที่มาร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ช่วยกันพูด ช่วยกันเสริม ช่วยกันแนะนำ ความรู้อย่างเราหาได้ แต่ประสบการณ์บางอย่างเราหาไม่ได้ บางคนเก่งระดับดอกเตอร์ยังพูดสู้ไม่ได้ เช่น พ่อหลวงดิบเคยไปพูดในทำเนียบรัฐบาลให้รัฐมนตรีฟังกัน พูดในเวทีระดับชาติให้ชาวต่างชาติฟัง เช่น ออสเตเลีย - เยอรมัน ซึ่งมาดูงานที่ลุ่มแม่น้ำปิง ทำไมที่เชียงดาวมีผู้มาดูงานมาก เพราะเชียงดาวมีป่าและได้ทำป่าชุมชนเป็นอันดับแรก มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลา อนุรักษ์ต้นน้ำ และมีผาวยดั้งเดิมมาก ชาวต่างประเทศมาดูผาวยดั้งเดิมแล้วบอกว่าภูมิปัญญาของคนแต่ก่อนเก่ง มีการผันน้ำเข้าไปใช้ในสวน ในไร่ ในนาได้ แต่คนเราในปัจจุบันกรมชลประทานเป็นผู้จัดการให้ทั้งหมด ตอนนี้ที่เชียงดาวมีปัญหาคือผาวยาง ซึ่งของบประมาณไปไม่กี่ล้านแต่ได้มาทั้งหมด 180 ล้านบาท เพื่อกันลำน้ำปิงเลย แต่ชาวบ้านไม่เอา ต้องการ โครงการวิจัยต่างๆที่เราได้มาร่วมกัน ตอนนี้ เราลงมาในระดับเวทีตำบล ซึ่งเราผ่านเวทีต่าง ๆ มาแล้ว 14 เวที ซึ่งหลาย ๆ คนก็ได้เข้าไปร่วมและเคยได้ไปร่วมเวทีที่เชียงดาวด้วย มีการแลกเปลี่ยนความรู้กัน งานวิจัยชิ้นนี้อยู่บนฐานทรัพยากร คือ ดิน น้ำ ป่า การเกษตรองค์กร แต่ อ. พร้าว เราจะขอเน้นเรื่องป่า - น้ำ เป็นปัจจัยหลัก เพราะเราอยู่ต้นน้ำแม่งัด และความจริงส่วนมากเราได้ใช้น้ำแม่งัดน้อยมาก เราจะไม่แม่น้ำสาขาเป็นส่วนมาก คนใน อ. สันทราย ส่วนมากจะใช้น้ำแม่งัด อ. สันทราย อ. แม่แตง ได้ใช้ประโยชน์มากกว่าเราด้วยซ้ำ ส่วนลำน้ำแม่แตงตอนบนซึ่งอยู่เขต อ. เวียงแหง อ. เวียงแหงก็ได้ใช้เป็นส่วนน้อย ซึ่งลำน้ำแม่แตงจะไหลลงสู่ อ. เมือง และ อ. เมือง ต.สุเทพ อ. หางดงจะได้ใช้แม่แตงเพราะได้นำไปทำน้ำประปาของ จ.เชียงใหม่ น้ำแม่งัดก็เช่นกัน คนที่อยู่เชียงดาวยกเรื่องป่าไม้เป็นอันดับที่ 1 เพราะเวทีต่างๆจะลงที่นั่นหมด ของบประมาณครั้งหนึ่ง 3 - 4 ล้านบาทจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องป่า ทำโครงการระดับใหญ่ ระดับรัฐมนตรีมาดูงาน และตอนนี้ รมต.ประพัตร์ จะได้มาใช้ศูนย์เชียงดาวเป็นที่ปรึกษาตามที่นายกฯสั่งมา และพร้าวก็จะได้เข้าร่วมด้วย ซึ่งเราอาจจะได้รับความช่วยเหลือด้านงบประมาณต่างๆบ้าง ของ อ. เวียงแหงก็เช่นกัน ขณะนี้จะทำทั้ง 3 อำเภอนี้เป็นกรณีศึกษาและเราจะทำอย่างไรกัน ลองมาพูดคุยปรึกษาหารือกันสนใจไหมเรื่องของป่าชุมชน เรื่องการอนุรักษ์ต้นน้ำ หากสนใจตอนบ่ายเราจะได้พูดคุยกัน หากสนใจต่อไปอีกว่าจะทำเวทีป่าโดยตรงหรือเวทีลุ่มน้ำโดยตรงก็จะทำกันเลยเพราะคุยกับอาจารย์นิคมท่านบอกว่าถ้าหาก ด.สันทรายพร้อมก็สามารถจัดเวทีต่อเนื่องได้เลย มีงบประมาณให้ แต่ก่อนที่จะจัดเวทีต่างๆควรจะต้องดูก่อนว่าหมู่บ้านเราพร้อมหรือยัง เราปรึกษาหารือกันในหมู่บ้านและมาตกลงกันในรูปตำบลหรือเปล่าฝากให้คิดดู ในช่วงเข้านี้กิจกรรมที่เราจะทำกันก็คือ เราจะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม แล้วจะให้แต่ละกลุ่มทำแผนที่ในเงื่อนไขแผนที่เราจะมีรูปแบบให้วาดแผนที่ วาดหมู่บ้าน สถานที่สำคัญ เรื่องป่าเราค่อยมาคุยกันในช่วงบ่าย เรื่องทั้งหมดเป็นเรื่องที่น่าสนใจทั้งนั้น หากสนใจเดี๋ยวเราจะมาคุยกันอีกที สิทธิที่ว่าทั้งหมดอยู่ในนี้คือ สิทธิแล้วมาหาชุมชนรวมทั้งทรัพยากรด้วยซึ่งเราจะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันเราจะทำแผนที่กันก่อนเอาแบบที่เข้าใจกัน พยายามแบ่งหมู่บ้านให้กระจายออกไปแยกไปอยู่แต่ละกลุ่ม เพราะหมู่บ้านอื่นๆจะได้รู้ว่าแต่ละหมู่บ้านมีอะไรบ้าง และหมู่บ้านใกล้เคียงมีอะไรบ้าง

ในแผนที่ก็จะมีสถานที่สำคัญก่อน แล้วก็หมู่บ้าน ลำห้วย อ่างเก็บน้ำมีไหม มีลำเหมืองที่สาย มีฝายก็ลูก แล้วป่าไม้อยู่บริเวณไหน หลังจากทำแผนที่เสร็จก็จะมีการนำเสนอ

ช่วงนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : นายวิรัช เบ็งดวง

จะได้มาชี้แจงว่าแผนที่ ด.สันทราย จะถูกต้องหรือไม่หากไม่ถูกต้องก็ขอให้ช่วยแนะนำด้วย ถนนเส้นนี้เป็นถนนจาก อ.พร้าวผ่านสันโป่ง ผ่านหนองปัด ไปสิ้นสุดที่ไชยปราการ ลำดับจากไชยปราการมาก็จะเป็นบ้านหนองผา มาปางเปาะ แม่ปาคี โรงเรียนแม่ปาคี ผาแดง บ้านล่อม หมู่ 1บ้านโป่งเย็น หมู่2บ้านดงป่าช้า ตรงข้ามน้ำแม่จัดเป็นลูกศรชี้ไปทางหนองครก เส้นสีแดงทำผิดไปนิดหนึ่งแทนน้ำแม่จัด มาทางห้วยป่าไล่ไปทางหมู่ 10 จะมีฝายอยู่ชื่อฝายหนองครก ฝายหนองปัดอยู่ที่บ้านห้วยล้าน ฝายห้วยล้านอยู่ที่ก๊วนก ส่วนข้างบนจะเป็นป่าไม้ทั้งหมดเลยไปก็จะเป็นป่าไม้ 2 ข้างน้ำแม่จัดก็จะเป็นป่าไม้ บ้านหมู่ที่ 11 จะอยู่ทางน้ำแม่โก้น ซึ่งจะได้ใช้ทาง หมู่ 9,11,15 ซึ่งมีวัดและโรงเรียนด้วย หมู่ 4 ลงมา หมู่ 5 หมู่ 7 ฝั่งทางน้ำแม่โก้นก็มีบ้านบ่อเต่า หมู่ 3,6,8,9

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : ไกรศรี หน่อบัน

จะได้มาบรรยายแผนที่ของ ด.สันทราย ซึ่งแผนที่ใน ด.สันทราย ก็มีหมู่บ้านรวมกันทั้งหมด 15 หมู่บ้าน อาจจะดูไม่สวยงามเท่าไรแต่มีความหมายของสัญลักษณ์อยู่ จะมีที่ตั้งของ อบต. น้ำแม่จัด รูปสามเหลี่ยมสีน้ำเงิน คือ วัด เส้นทางแบบนี้คือเขตป่าไม้ เส้นที่ควบคือฝาย เส้นทางเป็นถนน กลมๆคือหมู่บ้าน รูปสีแดงและสีน้ำเงินรวมกันคือโรงเรียนใน ด.สันทราย ซึ่งเป็นรายละเอียดในแผนที่ส่วนใหญ่ แผนที่ป่าไม้ใน ด.สันทราย ก็จะมี หมู่ 7,หมู่ 5 เชื่อมกับ หมู่ 12,หมู่ 3,หมู่ 10 แล้วจะเป็นดอยนางแลช่วงหมู่ 7 มาถึงหมู่ 5 เลยไปถึงหมู่ 11 และหมู่ 1 เป็นปากของหมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 13 หมู่ 1 เป็นเขตป่าไม้ช่วงของหมู่ 8,9 ช่วงนี้ส่วนมากจะเป็นสวนและไร่นา ช่วงที่มีป่ามากที่สุดก็คือหมู่ 10 บ้านหนองครกมาถึงหมู่ 2 บ้านหนองปัด,ดงป่าช้า ซึ่งมีน้ำแม่จัดกันอยู่ ไปทางหมู่ 13 ขึ้นมาทางหมู่ 1 บ้านห้วยล้าน ขึ้นไปทางทิศเหนือจะเป็นหมู่ 4 บ้านล่อม,ผาแดง ไปถึงโป่งเปาะ แม่ปาคี ปางเปาะ และจะมีเส้นทางที่ไปไชยปราการ ช่วงนี้ก็เป็นป่าไม้ส่วนใหญ่แล้วทางหมู่ 10 หมู่ 12 และหมู่ 1 ก็จะเป็นป่าไม้เช่นกันจากรายการในแผนที่ส่วนใหญ่ทางหมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 13 หมู่ 1 หมู่ 14 หมู่ 12 เป็นป่าไม้มากที่สุด หมู่ 7 หมู่ 3 หมู่ 2 เป็นป่าไม้และจะมีวัดใน ด.สันทรายมีทั้งหมดประมาณ 10 วัด คือ หมู่ 10 หมู่ 2 หมู่ 1 หมู่ 14 หมู่ 15 หมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 13 หมู่ 8 และหมู่ 9 ใช้วัดเดียวกันคือวัดพระธาตุกลางใจเมือง ลำน้ำที่สำคัญที่ใช้กันส่วนใหญ่เหมืองฝายก็จะมีหมู่ 2 มีอยู่ 2 ฝาย ส่วนมากจะใช้ น้ำจากห้วย ฝายโป่งเย็น 2 ฝายและฝายจากน้ำแม่จัด คือ ฝายหมู่เอคือ ฝายหนองครก ฝายผาตั้งหมู่ 1 ห้วยล้านหมู่บ้านที่ได้ใช้ประโยชน์คือ หมู่ 1,3,2,10 และมีฝายวังไฮ วังจา ผาปู่ ผา

หม่อน ย่านาง จัอมหัว ต้นเตื่อและวังฮู และฝายดงป่าเล้า สายที่ใช้แม่โก้นก็มีปูเหล็ก ต้นเตื่อ ต้นตู่ ปูโม่ง ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 และฝายลุงดีที่อยู่ในเขตของหมู่ 5 และหมู่ 6

ตัวแทนกลุ่มที่ 3 : นายจา ปานคำ

สำหรับหมู่ 3 หมู่ 11 หมู่ 4 และหมู่ 15 พังคร่าวๆเรื่องฝายแม้งัด จากตัวอำเภอ ก็เข้ามาขามลุ่ม สันปงและหนองปิต ห้วยสำน และไปทางถนนไปไชยปราการ จะมาทางห้วยสำนและมาทางดอยนางแลและจะมีถนนไปทางกัวเขาควยอ้อมมาทางบ้านสันอีกฟ้าผ่านมาทางท่ามะเกี๋ยง ส่วนอีกสายมาทางนางแลแล้วลงมาสันปงจะมีลำน้ำแม้งัด อ่างน้ำแม้งัดไปทางหนองครก ฝายทางโน้นจะไม่จำเพราะไม่เคยได้ไปสำรวจ และมีแม่โก้นจะมีฝายน้ำล้นที่มีชื่อ ว่าฝายปูเหล็ก ฝายต้นเตื่อ ฝายขามลุ่มและฝายน้ำล้นไปสันปงหมู่ 7 แม้งัดจะมีฝายแม้งัดอยู่ที่ป่าดอง กัวนวก และลงมาหนองปิต

นายชูชาติ ทะกิจ อบต.หมู่ 10

ก่อนจะบรรยายแผนที่ของ ด.สันทรายก็จะแนะนำสัญลักษณ์ก่อนว่าอยู่จุดใดเป็นฝาย ถนน วัด โรงเรียน อ่างเก็บน้ำ ลำน้ำ อบต. และป่าไม้ จะอธิบายที่สำคัญๆเท่านั้นสำหรับถนน ด.สันทรายจะมีเป็นหมู่ๆตามช่องตั้งแต่หมู่ 1 – หมู่ 15 เราจะพูดถึงลำน้ำก่อนคือลำน้ำแม่โก้นอยู่ในตำบลปลาโหนดจากอ่างน้ำแม่โก้นจะไหลลงมาหล่อเลี้ยง ด.สันทราย เป็นอ่างที่อยู่ใน ด.ปลาโหนด แต่ ด.สันทรายได้ใช้ประโยชน์ด้วย ผ่านมาหลายฝายย่อยๆฝายที่สำคัญก็มีฝายปูเหล็กอยู่ที่หมู่ 11 ลำเหมืองจะเป็นของหมู่ 4 และหมู่ 15 หมู่ 5 และลงมาจะมีฝายอีกหนึ่งฝายชื่อฝายสันปง ลงมาฝายล่องห้า ทางน้ำแม้งัดจะมีฝายกัวเขาควยลงมาหล่อเลี้ยงทั้ง ด.สันทราย และ ด.ปลาโหนดด้วยลงมาเรื่อยๆจะมีฝายห้วยสำน ฝายหนองครก และเข้าเขต ด.บ้านโป่งไปถนนจาก ด.เวียง ผ่านมาหมู่ 5,4,11 ไป ด.ปลาโหนดโด้งไปหมู่ 15 ออกไปและถนนอีกสายหนึ่งก็จะมาหมู่ 5 หมู่ 2 หมู่ 13 และจะมีอ่างเก็บน้ำที่ร้องบอกไปอีกที่หนึ่ง

คุณบุญมา ผู้ประสานงานโครงการสิทธิชุมชนลุ่มน้ำแม้งัด อำเภอพร้าว กล่าวสรุปที่ชาวบ้านนำเสนอ

ตอนนี้ ด.สันทรายมีการใช้น้ำอยู่ 2 สาย คือ แม้งัดและแม่โก้น แม้งัดมีฝายทั้งหมด 13 ฝาย แม่โก้น 7 ฝาย ป่าไผ่อยู่ที่หมู่ 4 หมู่ 12 หมู่ 14 หมู่ 7 หมู่ 5 หมู่ 3 หมู่ 1 เราจะทำป่าชุมชนที่หมู่ 14 หมู่ 12 หมู่ 11 หมู่ 4 หมู่ 5 ห้าหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ป่าหากหมู่อื่นจะมาใช้ป่าไผ่รวมก็ขอให้มาร่วมด้วย การทำป่าชุมชนจะได้ทั้งในเขตอุทยานและเขตป่าอนุรักษ์ ถ้าพูดว่าผิดกฎหมายผิดแน่นอนเพราะตอนนี้ พรบ. ยังไม่ออก แต่ถ้าเราจะทำป่าชุมชนต้องทำก่อนกฎหมายออก เพราะใน พรบ. ระบุว่าป่าชุมชนจะทำได้ต้องก่อนกฎหมายออก ถ้าหลังกฎหมายใช้ไม่ได้แล้วขณะนี้กฎหมายเข้าสภาฯ รอบ 2 แล้ว ครั้งแรกติดอยู่กับ สว.ไม่อนุมัติ เพราะคิดว่าหากเป็นป่าชุมชนแล้วชาวบ้านจะเข้าไปตัดไม้หมดแน่นอน เพราะเข้าใจผิดการดูแลรักษาป่าของเราจะแตกต่างจากของเจ้าหน้าที่ ถ้าเราทำป่าชุมชนเราจะทำเป็น 2 ระบบ คือเราจะทำเป็นรอบนอกและรอบใน รอบนอกคือป่าใช้สอย ข้างในคือป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอยจะเข้าไปใช้ประโยชน์ ป่า

อนุรักษจะเป็นปาดันน้ำ หากจะใช้ฟันหรืออื่นๆจะใช้ในป่ารอบนอกหรือป่าใช้สอย ส่วนปาดันน้ำหรือป่าอนุรักษจะเก็บรักษาไว้จะไม่ตัดทำลาย และในป่าชุมชนของเราก็มีกฎระเบียบที่ชาวบ้านทั้งหมดช่วยกันทำ เราจะคุยรายละเอียดในช่วงบ่ายอีกทีหนึ่งเราจะทำเรื่องป่าชุมชนเลยหรือเปล่า จะทำเมื่อไหร่ จะทำอย่างไรกัน เราจะมาพูดกันในตอนบ่าย หลังจากทานอาหารกลางวันเสร็จ ในตำบลสันทรายหมู่บ้านจะเชื่อมโยงกันหมดและจะมีหมู่บ้านใหม่คือหมู่บ้าน 15 แดกมาจากหมู่บ้าน 4 แยกออกมาเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งและประชากรของ ต.สันทรายมีเยอะเหมือนกัน ดูจากแผนที่ทั้งหมดป่าจะอยู่ทางทิศตะวันตกและทิศเหนือ หากจะทำป่าชุมชนทางทิศตะวันตกก็ติดกับเชียงดาว และทางทิศเหนือก็ติดกับไชยปราการเลยหรือหมู่บ้าน 5 อาจจะคาบเกี่ยวกับหนองครกและห้วยล้านเลย ในช่วงบ่ายอยากให้เราช่วยกันทำกลุ่มออกมาเป็น 2 กลุ่ม ทำเรื่องป่าและเรื่องน้ำเพราะเราอยู่ในแหล่งต้นน้ำ ที่พูดให้ฟังว่า นายกฯทักษิณ สนใจลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนอยากให้เป็นกรณีศึกษาให้จังหวัดอื่นๆภาคอื่นดูเป็นตัวอย่าง และ อ.พร้าวเราจะได้ประโยชน์ด้วย หากมีงบประมาณก็จะจัดสรรแบ่งมาพร้าวและเวียงแหงด้วย หากเราทำเรื่องป่าชุมชนอย่างเป็นทางการหลักเป็นฐานเป็นจริงเป็นจังต่อไปเราก็จะไปเชื่อมต่อกับ อ.เชียงดาว และ อ.เวียงแหง ที่ อ.เชียงดาวได้งบประมาณมาหลายล้านบาทจากการทำเรื่องป่า ในช่วงบ่ายเราจะคุยรายละเอียดอีกที

ภาคบ่าย

ตัวแทนกลุ่มที่ 4 : นายวิหีส เบ็งด้วง

ป่าชุมชน ต.สันทรายเป็นสิ่งที่คิดกันมาหลายเดือนแล้วแต่ยังไม่คืบหน้าวันนี้โอกาสดีที่จะได้มาพูดคุยชี้แจงผู้ที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ให้เข้าใจซึ่งคิดว่าเราจะเริ่มประชุมชาวบ้านก่อน พูดให้ชาวบ้านเข้าใจว่าเราจะทำป่าชุมชนร่วมกับหมู่บ้าน 4 หมู่ 5 หมู่ 6 ซึ่งวันนี้หมู่บ้าน 6 ไม่ได้มาร่วมเวทีวันหลังจะเชิญให้มาร่วมประชุมด้วย พูดคุยให้เข้าใจถ้าเข้าใจแล้วก็จะได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานโครงการป่าชุมชนที่คิดจะทำการขึ้นและต่อไปก็จะไปสำรวจกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่จะดำเนินการที่วางไว้ขอบเขตของเราคิดว่าคงจะเป็นแบบนี้ คือ เอาถนนสายสันโป่ง - หนองปืด เป็นหลัก ทางทิศใต้ ทางตะวันตกคิดว่าจะเอาเขตป่าที่ติดน้ำแม่จืดเป็นหลัก จากทิศตะวันตกแล้วจะติดต่อหนองปืด ห้วยมะหิน หมู่ 13 ห้วยล้าน หมู่ 1 วันก่อนก็ได้คุยกับสารวัตรแล้วว่าปิกลายมีชาวบ้านห้วยล้านมาเลื่อยไม้ไปจำนวนมาก และก็มีคนมาลอบตัดไม้พอดีเข้าไปพบเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ทุ่งห้าได้รับรู้และไปดูปรากฏว่าต้นไม้ถูกตัดไป 10 กว่าต้น ทางหมู่บ้านไปขอแต่เจ้าหน้าที่ไม่ให้ แล้วเดินตามทางมาเห็นคนลอบตัดไม้พยายามไล่จับแต่ไม่ทัน ทางหมู่บ้านเลยไปนำไม้ที่ถูกลอบตัดมาใช้ประโยชน์ในหมู่บ้านโดยนำมาให้ชมรมผู้สูงอายุใช้ทำครกตำข้าวเสียค่าใช้จ่ายไปประมาณ 3,000 บาท ทางเขตทิศเหนือจะเอาน้ำแม่จืดเป็นหลัก อีกทางหนึ่งจะติดกับป่าสหกรณ์จากบ้านสันปงไปถึงป่าสหกรณ์ประมาณ 1.5 กม. คิดเป็นเป็นไร่ประมาณ 700 กว่าไร่ คิดว่าอยู่ในระดับนี้ ข้อที่ 4 จะรวบรวมสมาชิกในชุมชนจากที่ได้อ่านในพรบ. ป่าชุมชนว่าอย่างน้อยให้มีสมาชิก 50 คนขึ้นไปเป็นสมาชิกของป่านั้นๆ ให้พัฒนากลุ่มให้

แข็งแรงโดยเฉพาะผู้นำชุมชน ข้อ 5 ตั้งกฎข้อบังคับในการทำป่าชุมชนตลอดจนใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าทางหมู่บ้านสันป่าไร่รักษาป่ามา 128 ไร่ เมื่อปี พ.ศ. 2510 ก่อนนั้นชาวบ้านได้แข่งขันกันเก็บพินมาเก็บไว้ในบ้านแต่มีคนในหมู่บ้านซื้อพินมาคิดขึ้นมาได้ว่าหากเป็นแบบนี้ต่อไปป่าก็จะหมดไปเลยรักษาไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้ตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาว่าหากใครตัดไม้ต้นหนึ่งจะถูกปรับ 50 บาท ล้มโค่นก็ต้นละ 50 บาทแต่ไม่ได้จับเพราะมีส่วนน้อยที่ฝ่าฝืน ข้อที่ 6 จัดทำแผนโครงการเพื่อดำเนินการตามเป้าหมายที่วางไว้เราจะทำกันเมื่อไหร่ตกลงกันว่าจะเริ่มดำเนินการในเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2545 จะสำเร็จหรือไม่ถึงเวลานั้นค่อยว่ากันอีกที จากความตั้งใจคือจะรักษาป่าผืนนี้ไว้เพราะรักษามานานแล้ว และจะไม่มีแค่นี้เราคิดว่าน่าจะทำเป็นที่ท่องเที่ยวด้วย ซึ่งเรายังรองบประมาณที่เราได้ขอไปประมาณ 2 - 3 ที่ และได้ปรึกษาหารือกันว่าถ้าเป็นไปได้วันข้างหน้าไม่ว่าจะเป็นปีหน้าหรือปีต่อไป เราคงจะได้เห็นว่าป่าแห่งนี้คงจะมีผู้คนเข้ามาท่องเที่ยว ด.สันทราย เพราะไม่มีที่ท่องเที่ยวพอถึงฤดูแล้งสงกรานต์จะมีคนท่องเที่ยวอยากให้มีจักรยานน้ำ มีร้านอาหารหากเป็นไปได้คงจะไปได้อีกไกลหากมีคนมาเที่ยวตามที่เราคิดไว้ทางชาวเขาอาจจะนำลงมาต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ เพราะเราเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว เช่น ถ้ำผาแดง โป่งน้ำร้อน น้ำตกห้วยป่าปู คิดว่าตรงนี้เป็นจุดศูนย์กลางเท่าที่คิดได้ทางตอนล่างก็มีชื่อเสียงเพราะว่าหากอาจารย์นิกร ฟันตัวขึ้นมาได้ตำบลเราคงจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นถ้าทำป่าชุมชนได้อาจจะมีคนเข้ามาอยู่อาศัยกันเรื่อยๆ แต่ตอนนี้ปัญหาคือ ผู้ที่จะขึ้นมาอยู่อาศัยไม่กล้าขึ้นมาเพราะทางป่าไม้ไม่มีงบประมาณจะขึ้นมาอยู่เช่นกัน และอาจารย์นิกรก็ไม่ให้ขึ้นไปอยู่ ถ้าหากว่าชาวบ้านขึ้นไปอยู่ได้คงจะเจริญขึ้นเรื่อยๆ ขอฝากให้ตำบลสันทรายช่วยส่งเสริมด้วยหากทำได้ก็จะเป็นประโยชน์ ด.สันทรายก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นเหมือนแต่ก่อน ซึ่งจะเห็นว่าทางหน้าวัดเต็มไปด้วยรถแท็กซี่ไม่มีที่จอดมีผู้คนมาท่องเที่ยวมาก ร้านค้าเต็มไปหมดอยากให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม

อาจารย์สนั่น วิชัยรัตน์

ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในเรื่องของป่าชุมชน ถามว่าเราจะทำกันอย่างไรต่อไปในเรื่องการจัดการป่าชุมชนสมาชิกในกลุ่มบอกว่าเราจะกำหนดเนื้อที่ที่รับผิดชอบที่จะทำเป็นป่าชุมชน จะมีการประชุมชี้แจงประชาชนทุกหมู่บ้านเกี่ยวกับเรื่องป่าชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน ในเรื่องของการจัดการเรื่องของการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเข้าร่วมอย่างน้อยหมู่บ้านละ 5 คน เข้ามาเป็นแกนนำของตำบลซึ่งจะต้องมีประธานกรรมการของตำบลด้วย ซึ่งก็รวมไปถึงเลขานุการ เภรัญญิก ในส่วนปลัดย่อยอาจจะมีกรรมการในหมู่บ้าน 10 - 20 คนแต่จะเข้ามาเป็นกรรมการตำบล 5 คน คณะกรรมการจะต้องวางแผนเพื่อดำเนินการที่จะดำเนินการในการจัดการเรื่องของป่าชุมชน ในเมื่อจัดตั้งกรรมการดำเนินการเรียบร้อยแล้วให้คณะกรรมการไปสำรวจพื้นที่ที่จะทำป่าชุมชนว่ามีพื้นที่กี่ไร่ เมื่อสำรวจมาแล้วว่าเราจะทำกี่ไร่ กี่ตารางกิโลเมตร หรือว่าเมื่อได้พื้นที่ที่กำหนดแล้วให้คณะกรรมการแจ้งประชาชนแต่ละหมู่บ้านทราบเราจะทำเมื่อไหร่ได้ฟังทางอาจารย์บุญมาว่าเราน่าจะตัวอย่างเร่งด่วน คิดว่าจะเริ่มเดือน

แม้งัด และเราก็คิดกันว่าชาวเขาเขตเราเป็นผู้บุกรุกป่า จริง ๆ แล้วไม่ใช่เมื่อต้นปีที่ผ่านมาจากทาง
 ประธานบริหารอบต. ประธานสภาอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่อุทยานและตำรวจบาง
 ส่วนได้เข้าไปในป่าและจับกุมผู้บุกรุกมาได้ 4 คน ซึ่งปรากฏว่าไม่ใช่ชาวเขามนเขตของเรา
 หมายถึงไม่ใช่ชาวเขาในเขตตำบลป่าไผ่ และไม่ใช่ชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย แต่เป็น
 ชาวเขาจากจังหวัดเชียงราย จะเห็นได้ว่าไม่ใช่เกิดจากประชากรของเราอย่างเดียว และจริงๆ
 แล้วในส่วนของอ่างแม่โก่นเคยได้ไปที่หมู่บ้านอาเส่แล้วมองลงมาก็สามารถมองเห็นอ่างแม่โก่น
 แสดงว่าเป็นป่าที่ไม่ลึกเท่าไรป่าที่ลึกจะเป็นป่าต้นน้ำแม้งัดมีแม่น้ำหลายสายลำห้วยหลายสายไม่
 ว่าจะเป็นห้วยงูเหลือม ห้วยแม้งัดน้อย และอื่น ๆ ซึ่งจริงๆ แล้วได้มีการเดินสำรวจตลอดไม่
 ว่าจะเป็น สตรี แม่บ้าน เยาวชน ผู้นำชุมชน มีความขยันขันแข็งและความสามัคคี และในส่วน
 ของเรื่องงบประมาณที่เราจะหามาทาง อบต. มีงบประมาณให้ในส่วนอย่างแน่นอนไม่ต่ำ
 กว่า 2-3 หมื่นบาท แต่ถ้าเห็นว่าทางเรามีความตั้งใจจริงร่วมมือกันได้จริง ๆ และเห็นความ
 สำคัญทาง อบต. ก็จะจัดสรรงบประมาณเพิ่มให้อีกส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเราจะต้องช่วยกัน
 ประชาสัมพันธ์ในท้องถิ่นของเราให้ทราบโดยทั่วกันแล้วจัดตั้งองค์ผ้าป่าและตั้งกองขึ้นมาซึ่งมี
 ประธานและกรรมการและผ้าป่ากองนี้เราจะนำเงินที่ได้มาทำป่าชุมชนเพื่ออนุรักษ์ป่าในพื้นที่ของ
 เรา ในส่วนของกล้าไม้ถ้าเรามีความยินยอมพร้อมใจกันก็ไม่มีปัญหาทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 และอบต. จะดำเนินการจัดหาให้เอง และในตอนนี้อย่างที่ทางกรมป่าไม้ทำอยู่คิดว่าเป็นที่น่าสนใจ
 ทำแนวเขตโดยใช้ต้นไม้พันธุ์แปลกๆ ออกไปจากไม้ในป่าปลูกเป็นแนวเขต และก็ผ่าออกไปทาง
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่มากันในวันนี้ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้นำชุม
 ชน อยากให้ทุกคนมีความกระตือรือร้นในเรื่องของการทำป่าชุมชนของเรา โครงการนี้ดูแล้ว
 เหมือนจะทำได้แต่ถ้าเราร่วมมือกันจริงจังแล้วเราก็สามารถทำได้ ภายในเวลา 3 ปีป่าของเรา
 ขึ้นแน่นอน หมายความว่าต่อไม้ต่างๆ ในพื้นที่ที่เราไปเดินปักป้ายกันภายในเวลา 3 ปีแตกหน่อ
 ขึ้นมาโตพอสมควรมากแล้ว และเมื่อแตกหน่อขึ้นมาแล้วเราจะดูแลอย่างไร เราก็ต้องมีการเฝ้า
 ระวังไฟป่าและในส่วนของเราเราก็จะต้องมีการกำหนดโซนให้แก่พวกเขาด้วย

ในส่วนของ อบต. ก็ต้องขอขอบคุณคุณบุญมามากที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายลุ่มน้ำแม่
 จัด และ ณ ปัจจุบันเราจะขึ้นอยู่กับทางอำเภอเชียงดาว ซึ่งก็ได้มีการเจียจงบประมาณมาช่วย
 และก็ขอขอบคุณพี่น้องชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้มาเข้าร่วมเวทีในวันนี้และวันนี้ก็เป็น
 เวทีแรกและต่อไปเมื่อเราได้ประธาน กรรมการ ขึ้นมาเป็นกลุ่มก้อนแล้วเราก็จะได้มีการเดิน
 สำรวจป่า ตั้งกฎระเบียบกันขึ้น

สรุปประเด็น

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจัด

กราบขอบคุณประธานบริหารและตอนนีเราทราบแล้วว่าเรามีงบประมาณแล้วเราจะ
 ต้องมองใกล้ ๆ ตัวของเราก่อน แล้วค่อย ๆ ไปหาจากที่อื่นมาเสริม อย่างที่ทางประธาน
 โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม้งัด
 F : เวทีโครงการสิทธิ - ตำบลป่าไผ่ - ลุ่มน้ำจัด 15-2-2546 15

ธันวาคม ปี พ.ศ. 2545 ช่วงต้นเดือนก็จะขอผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่มาร่วมเวทีวันนี้ช่วยประชาสัมพันธ์ว่าเราจะทำป่าชุมชนและเราจะดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคมเป็นต้นไป

อาจารย์บุญมา

ตอนนี้เรารู้แล้วว่าเราจะทำกันเมื่อไหร่เริ่มกำหนดกันเดือนธันวาคม แต่ก่อนถึงธันวาคมผู้ที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ควรจะไปประชาสัมพันธ์ต่อในหมู่บ้านและชี้แจงว่าเริ่มทำได้แล้วได้กรรมการขึ้นมาแล้ว ตรงนี้ต้องอาศัยในส่วนของ อบต.ด้วย ในเรื่องของพิกัด เช่น หมู่ 5 จะทำป่าตรงคอยนางแลมีพิกัดประมาณกี่ไร่ และในการจัดการในหมู่บ้านก็ทำได้เลยไม่ต้องรอเจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชน ทำเสร็จแล้วได้มาแล้วกำหนดว่าจะประชุมระดับตำบลเมื่อไหร่ อยากให้เจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชนมาร่วมแจ้งผู้ประสานงานของ ต.สันทราย ซึ่งมี 2 คน พ่อหลวงวินัส และผู้ช่วยสมชาย แจ้งมาและพ่อหลวงจะประสานงานไปหาเจ้าหน้าที่โครงการและนัดกันมาเลยในเรื่องของงบประมาณต่างๆ มีให้ ไปหามาบ้าง ทำไม่ถึงงบประมาณไว้เผื่อไว้ว่าจะจัดเวทีซ่อม ถ้าพร้อมก็ทำเลยเหมือนที่เวียงแหง เวียงแหงก็ทำแบบนี้ประชุมกัน 4 วันเพราะมี 4 ตำบล วันที่ 5 ลงมือปฏิบัติการได้เลย ในส่วนของพร้าว สันทราย และป่าไหน จะทำเป็นตำบลนาร่องเลย เพราะอยู่ต้นน้ำรวมทั้งบ้านโป่งด้วย อาจจะเลยไปถึงป่าดุ่มและแม่แวนด้วย เพราะเป็นต้นน้ำทั้งหมด สาขาของน้ำแม่ดังอย่างแม่แวนก็น้ำแม่แวนน้อยที่ไหลลงไป ป่าดุ่มก็น้ำสะลมทั้งหมดเราจะทำเป็นพื้นที่อย่างน้อย คือ ทำก่อนตำบลอื่นๆ อย่างโหล่งขอดก็จะทำป่าชุมชนเช่นกัน กำหนดได้ลงมือปักป้ายเขตป่าชุมชนหมดแล้วจนถึงเขตติดต่อแม่แดงแถวโรงไม้หิน หากเราจะดำเนินการธันวาคม 2545 เราควรจะต้องพร้อมแล้ว หากพร้อมเจ้าหน้าที่โครงการจะเข้ามาเลยในช่วงนี้คือเดี๋ยวนี้จนถึงก่อนธันวาคมถ้าต้องการให้ลงไปคุยในแต่ละหมู่บ้านก็โทรศัพท์ไปบอก จะส่งคนเข้ามาคุณโอพารก็จะเข้ามาให้คำแนะนำได้อย่างบางบ้านไม่เข้าใจสามารถนำเอาทีมงานโครงการ เข้ามาพูดคุยเสริมได้แต่ในเดือนธันวาคมควรจะทำในรูปตำบลแล้วมีความชัดเจนแล้วว่าจะทำป่าชุมชนที่ไหน จะทำอะไรกันและโครงการต่อจากนี้จะต้องทำโครงการเข้าไปที่ลุ่มน้ำปิง บางส่วนต้องใช้งบประมาณ เช่น การปักป้ายเขตจะเองงบประมาณจากไหน มาทำป้าย บางอย่างอาจจะระดมเงินจากชาวบ้านมาก่อน สมาชิกที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันควรจะรวบรวมเงินกันก่อนอาจจะคนละ 10 - 20 บาท ก็แล้วแต่ เราต้องช่วยตัวเองก่อน และหากได้มาจากที่อื่นอีกก็จะได้เพิ่มขึ้นในตอนนี้อาจต้องมองประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่มองประโยชน์ส่วนตัว กรรมการที่เข้ามาต้องเสียสละ หากไปไม่ได้ต้องส่งตัวแทนไป ในหมู่บ้านแน่นอนต้องมีหลายคน ในการประชุมควรจะเข้าร่วมอย่างน้อย 4-5 คน และควรจะหาคนที่มีความรู้ในหมู่บ้านมาเสริมบ้าง เช่น คนที่มีประสบการณ์เข้ามาเสริมทีมงานด้วย เพราะบางอย่างต้องใช้วิชาการบ้าง เช่น การของบประมาณ ต้องมีการพิมพ์งาน งานบางงานอาจจะขอความช่วยเหลือจาก อบต.ช่วย เพราะตอนนี้แหล่งทุนไม่ใช่มีที่เดียว พอข. ก็มีงบประมาณในการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า อยู่ ถ้าเรารวมตัวกันเป็นกลุ่ม จากกลุ่มก็ทำเป็นเครือข่ายระดับอำเภอ ก็จะมีงบการจัดเวทีเรียนรู้ วงเงิน 200,000 กว่าบาท

งานวิจัยที่เข้ามาก็เป็นการเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ให้รู้ตัวตนเองเป็นผู้ทรงสิทธิ สิทธิชุมชนก็มีกฎหมายรองรับ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 46 ตามจดหมายข่าว ที่แจกให้ทุกท่านในวันนี้ มาตรา 46 ก็ระบุว่าชุมชนมีสิทธิที่จะเข้าไปจัดการกับทรัพยากรได้ และก็เป็นการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน ซึ่งเราตั้งถิ่นฐานอยู่มาหลายชั่วอายุคน ตามที่ท่านทั้งหลายนำเสนอความต้องการในการจัดการป่าชุมชนอันเป็นแหล่งต้นน้ำ ก็เป็นสิ่งที่ดี โครงการสิทธิก็จะเสริมกระบวนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง ก็จะมีเวทีนำเสนอให้กับท่านทั้งหลายในโอกาสต่อไป วันนี้จึงขอปิดเวทีไว้เพียงนี้

การประชุมกลุ่มย่อย ก็มีข้อตกลงร่วมกันว่าผู้นำที่มาร่วมวันนี้ก็จะนำข้อสรุปไปชี้แจงให้คนในหมู่บ้านของตนเองได้รับทราบ และยินดีเป็นอย่างยิ่งที่โครงการสิทธิเปิดเวทีที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมเสนอความต้องการของชุมชน ตลอดถึงกระบวนการเรียนรู้ที่นำเสนอในวันนี้ เป็นประโยชน์แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก

อ.สนั่น วิชัยรัตน์

การตัดไม้ทำลายป่า ไม่ใช่เป็นชาวเขาอย่างเดียว เจ้าหน้าที่ของรัฐก็เป็นพ่อค้าไม้เสียเอง มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ชาวบ้านเพียงลำพังไม่สามารถจัดการได้ ถ้าหากมีการรวมตัวก็พร้อมที่จะเสนอข้อมูล และนำกำลังชาวบ้านนำจับ

ปิดเวทีเวลา 16.00 น.

นายบุญมา บัวแก้ว
ผู้บันทึกการประชุม

รายงาน

เวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนผ่านสถานการณ์ระดับตำบล

วันที่ 27 พฤศจิกายน 2545

ณ ศาลาวัดบ้านเหล่า หมู่ที่ 4 ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มเปิดเวที เวลา 09.00 น.

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจัด

วันนี้ที่เรามาร่วมเวทีกันก็ขอแนะนำโครงการก่อน นี่คือโครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคเหนือตอนบนกรณีลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัดตอนบน แม่จัดตอนบนคืออำเภอพร้าว แม่ปิงตอนบนคืออำเภอเชียงดาว และแม่แตงตอนบนคืออำเภอเวียงแหงทั้ง 3 อำเภออยู่ในเครือข่ายที่ทำการวิจัย เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเรา คือสิทธิดั้งเดิมและสิทธิตามรัฐธรรมนูญ สิทธิดั้งเดิมคือสิทธิที่เรามีมาอยู่แล้ว สิทธิชุมชนคือสิทธิส่วนรวม ที่เรามีส่วนร่วมในการใช้ร่วมกันไม่เป็นของคนใดคนหนึ่ง เช่น วัด ที่สาธารณะ ป่า ดิน น้ำ สิทธิจะตั้งอยู่บนฐานของทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และในงานวิจัยของเราก็จะเกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้คือเรื่องของ ดิน น้ำ ป่า ระบบการเกษตร และองค์กรชุมชน มีอยู่ 5 อย่างด้วยกัน ชุมชนท้องถิ่นคือหมู่บ้านที่เราอาศัยอยู่กลายเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น โครงการสิทธิชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนในการเรียนรู้ร่วมกันถึงสิทธิที่เราพึงจะมี งานวิจัยนี้ไม่ใช่จะให้เจ้าหน้าที่มาเก็บข้อมูลและนำกลับไป แต่ต้องการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและทำวิจัยร่วมกันแล้วนำกลับมาให้ชาวบ้านได้อ่านได้พิจารณาอีกที่ โครงการสิทธิชุมชนจะทำงานเป็นเวลา 3 ปี เมื่อ 3 - 4 วันที่ผ่านมาผมได้ไปทำแผนโครงการต่อเนื่อง 3 ปีเพราะก่อนหน้านี้ทำแผนไว้แค่ 6 เดือน และจะต้องไปทำแผนอีก 2 ปี 6 เดือน และเราจะได้พบกับอีกในเวทีแบบนี้เป็นเวลาถึง 2 ปีที่ชาวบ้านจะได้มาเรียนรู้ร่วมกันและต่อไปในการจัดเวทีของเราจะมีการลงมือปฏิบัติคือว่า ใครที่มีความสนใจในเรื่องอะไรเช่นใครที่สนใจเรื่องป่าก็ไปเดินป่า ตัดทำป้ายจัดทำแผน ในส่วนของกลุ่มเกษตรเราก็จะลงมือทางการเกษตรว่าเราจะทำอะไรกันในเรื่องของดิน ระบบการเกษตรแบบต่าง ๆ เรื่องน้ำกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นอย่างไรบ้าง เราจะทำเป็นเครือข่ายเป็นกลุ่มขึ้นมาไม่ใช่ต่างคนต่างทำเหมือนเมื่อก่อน อย่างเช่นกองทุนเงินล้านที่รัฐบาลจัดสรรให้มาโดยที่เราได้รวมกลุ่มกันทางรัฐบาลก็ได้จัดสรรเงินมาให้ จากการที่ผมไปทำแผนปฏิบัติงานที่อำเภอเชียงดาวมาในการจัดเวทีครั้งนี้จะเป็นในรูปแบบของการปฏิบัติในปีที่ 2 ถ้าหากว่าเราจะทำเรื่องป่าชุมชนก็ช่วยกันทำแผนขึ้นมามีจะทำอย่างไรในหมู่บ้านของเรา อาจจะมีการไปดูการจัดการป่าชุมชนที่อำเภออื่นที่เขาทำมาแล้ว ไปศึกษาดูงานแล้วเราก็จะนำมา

ประยุกต์ใช้ภายในหมู่บ้านของเรา อย่างเช่นตำบลป่าไผ่เป็นแหล่งต้นน้ำ ชาวบ้านในอำเภอ
 สันทราย อำเภอเมืองเชียงใหม่ก็ใช้น้ำจากเรา จากน้ำแม่งัดซึ่งมีความยาวถึง 50 กิโลเมตร
 ภายในลุ่มน้ำของเรามีภูมิปัญญา มีความรู้ดั้งเดิม มีวัฒนธรรมเก่าแก่ มีประเพณีเราจะร่วม
 กันหรือฟื้นฟูขึ้นมาและร่วมกันฟื้นฟูต่อไป และในส่วนของสตรี เยาวชนเราก็จะมาร่วมกันมีส่วน
 ร่วมในการทำงานในครั้งนี้ให้มากขึ้น ซึ่งเป็นสิทธิของเราทุกคน ไม่ว่าจะอะไรก็ตามโครงการอะไรก็
 ตามที่จะมีผลกระทบกับเรา กับวิถีชีวิตของเราเราก็สามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมเพราะตาม
 กฎหมายรัฐธรรมนูญปี 2540 มาตราที่ 46 ระบุว่า บุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม
 ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
 และของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
 อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน ซึ่งเราจะเห็นว่าตอนนี้เรามีอำนาจที่จะเข้ามาดูแลทรัพยากรของ
 เราได้ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรดิน น้ำ ป่า การจัดทำป่าชุมชนใช้ว่าเราจะเข้าไปตัดไม้หรือไปเอา
 ปามาจากกรมป่าไม้ แต่เราจะขอเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ เช่น ที่ตำบลป่าไผ่จะทำป่า
 ชุมชนจำนวน 10,000 ไร่ เราก็จะไปคุยกับป่าไม่ว่าเราจะสามารถเข้าไปจัดการทำได้ไหม ถ้า
 หากว่าป่าไม้นิยามเราก็สามารถที่จะเข้าไปหาของในป่าได้ และใช้ประโยชน์จากป่าได้ โดยที่
 เราจะมีข้อตกลงมีกฎกติการ่วมกัน ในการทำป่าชุมชนร่วอย่างยั้งที่เราจะเชิญเจ้าหน้าที่ป่าไม้
 เข้ามาร่วมด้วย ไม่ใช่เราจัดการกันเอง หากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่รับรู้เราก็อาจจะถูกจับได้คือใน พ.
 ร.บ. ป่าไม้ สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในป่าไม่ว่าจะเป็นใบไม้หรือก้อนหิน 1 ก้อนเราก็ไม่สามารถที่จะนำเอา
 ออกมาได้ ในส่วนเรื่องของน้ำ ทรัพยากรต่าง ๆ เราก็มีสิทธิที่จะเข้าไปจัดการและที่ผ่านมา
 พ.ร.บ. ต่าง ๆ เราปล่อยให้ทางรัฐจัดการเองหมดไม่ว่าจะเป็น พ.ร.บ.ป่าไม้ ก็จะมีบางหมู่บ้าน
 ที่ได้มีการตั้งรกรากมาแต่ดั้งเดิมแล้วแต่พอทางรัฐบาลประกาศ พ.ร.บ. ป่าไม้ขึ้นมาก็ไปทับที่ของ
 ชาวบ้าน ตัวอย่างเช่น ที่หมู่บ้านปากะญอที่อำเภอแม่สายได้เข้ามาอยู่นานแล้วแต่ต่อมาก็ถูก
 ทางอุทยานแห่งชาติประกาศทับที่ของหมู่บ้าน ก็ได้รับความเดือดร้อนกันถึงขึ้นถวายฎีกาขอกัน
 พื้นที่ออกจากเขตป่า ชาวบ้านได้ตั้งใจเอาจริงเอาจริงชาวบ้านที่อยู่บนดอยหรือชาวเขาก็ช่วยกัน
 ดูแลรักษาป่า รักษาหน้าให้เราทุกคนได้มีใช้กันเราจะต้องร่วมมือกันไม่ปล่อยให้คนใดคนหนึ่งทำ
 เพราะว่าต่อไปเราจะต้องเป็นผู้ดูแลรักษาทรัพยากร สังเกตดูว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้มีกี่คน ทุกวันนี้
 การดูแลรักษาทำได้ไม่ทั่วถึง การเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าบางครั้งก็มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามา
 พัวพันหรือมีส่วนร่วมด้วย ทำอำเภอเชียงดาวก็ทำอย่างจริงจังผู้ใหญ่บ้านนำลูกบ้านตั้งด่าน
 ขวางรถบรรทุกไม้ 8 คันที่ลักลอบขนไม้จากป่าและสามารถจับผู้กระทำผิดได้ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่
 ของรัฐ จะเห็นว่าชาวบ้านได้ทำกันอย่างจริงจังและเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่ทางรัฐมนตรีให้อำเภอ
 เชียงดาวเป็นอำเภอศึกษาในด้านของการดูแลรักษาป่า และได้ทำเป็นพื้นที่ศึกษาตัวอย่างของ
 จังหวัดอื่นซึ่งถ้าหากมีการเข้ามาศึกษาจะรวมถึงอำเภอพร้าวและอำเภอเวียงแหงด้วย เราก็จะ
 ได้มีส่วนรับผลประโยชน์และได้ความรู้เพิ่มขึ้น ในการจัดเวทีครั้งนี้ไม่ใช่จะสิ้นสุดเพียงแค่นี้แต่ทั้ง
 นี้ก็ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพี่น้องชาวบ้านว่าต้องการทำหรือไม่ ที่ผ่านมาก็มีที่ตำบลน้ำแพร่

ก็จะทำเรื่องประชุมชนและอนุรักษ์สวนป่าน้ำรุ ที่ตำบลบ้านโป่งก็จะทำเรื่องประชุมชนโดยมี อบต. เข้าไปร่วมด้วย ทุกเวทีที่ไปก็จะพยายามเชิญทาง อบต. เข้ามาที่ส่วนร่วมด้วย เพราะต้องการรู้ว่าทาง อบต. มีแผนงานอะไรบ้าง คือถ้าหากว่าเราช่วยกันหลาย ๆ ฝ่าย งบประมาณก็จะมีเพิ่มขึ้น ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นที่ของโครงการสิทธิชุมชนเพียงฝ่ายเดียว ชาวบ้านก็รอแต่เพียงทางการส่งงบประมาณมาให้ เราต้องช่วยกันต้องร่วมมือกันก่อนเราต้องช่วยตัวเองกันก่อน คือการทำประชุมชนเป็นเรื่องของเราเป็นเรื่องของชุมชนที่ควรทำด้วยตนเอง ดังอย่างเช่น ถ้าที่ดินไม่มีโฉนดเราก็ต้องรวมตัวกันเข้าไปต่อรองเหมือนอย่างที่เขาบ้านที่อื่นเขาทำกัน แต่ในที่นี้ไม่ได้มาส่งเสริมให้ชาวบ้านมาทำการประท้วง แต่ถ้าเราเดือดร้อนจริง ๆ เราก็จะรวมตัวกันเองโดยอัตโนมัติอย่างที่เขาบ้านในจังหวัดปัตตานีที่ถูกตำรวจจับ แต่ชาวบ้านคนอื่นไม่พอใจเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเอาเปรียบชาวบ้านมากเกินไป ไม่พอใจเผาโรงพัก แต่ขณะนี้โครงการต่างๆ ที่เข้ามากระทบวิถีชีวิตของเรา อะไรที่ไม่ถูกต้อง เรามีสิทธิที่จะเข้ามาตรวจสอบ ถึงแม้ว่าจะเป็นโครงการของรัฐบาลก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น รัฐบาลส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชชนิดหนึ่งแต่ไม่รับซื้อไม่มีตลาดรองรับ หรือว่ามีการทุจริต แทนที่ชาวบ้านจะได้รับผลประโยชน์กลับเสียผลประโยชน์ไปชาวบ้านจะต้องได้รับผลประโยชน์กับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นโครงการของรัฐ อะไรที่เข้ามาขัดแย้งกับวิถีชีวิตของเราเราสามารถรวมตัวกันปฏิเสธหรือต่อต้านได้ เช่นที่อำเภอเชียงดาวได้มีการก่อสร้างฝายยางรัฐบาลจัดสรรงบประมาณมาให้ 180 ล้านบาทแต่ชาวบ้านไม่ยอมรับเพราะส่งผลกระทบต่อฝายดั้งเดิมของชาวบ้านที่มีอยู่แล้ว ชาวบ้านรวมตัวกันต่อต้านเงินจำนวน 180 ล้านบาทจะนำมาทำเป็นงบประมาณในการพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้านและส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้านมากกว่า อะไรที่มากกระทบต่อวิถีชีวิตของเราเราสามารถใช้สิทธิได้ เช่นที่ลำน้ำกวงบริเวณฝายชลประทานชาวบ้านไม่ได้ต้องการเพราะไปติดกับฝายของชาวบ้านหมดและน้ำไม่ไหลตามที่ชาวบ้านต้องการ ชาวบ้านจึงทำการทุบทิ้งชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนและรวมตัวกันเช่นนี้ แต่ในชุมชนของเราไม่ได้รุนแรงถึงขั้นนี้ เราจะปกป้องสิทธิของเราอะไรที่เข้ามากระทบต่อวิถีชีวิตของเราเราสามารถเรียกร้องได้ ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลเข้ามาเป็นผู้กำหนดอย่างเดียว ชาวบ้านเรามีสิทธิแล้ว ทั้งหมดที่พูดมามีกฎหมายรองรับแล้วที่เราได้มาพูดคุยร่วมกันในเวทีกันในวันนี้ทางท่านนายอำเภอก็ได้รับทราบแล้วเพราะได้แจ้งให้ท่านทราบแล้ว งานนี้เป็นงานจากสำนักงานส่งเสริมงานวิจัยได้งบประมาณจากสำนักนายกรัฐมนตรี ไม่ใช่ทำแต่ในเฉพาะภาคเหนือเพียงแห่งเดียวแต่ทำกันในทุกภาคทั่วประเทศ ภาคใต้ทำในเรื่องของทะเลสาบสงขลาและการประมงพื้นบ้าน ภาคอีสานทำในเรื่องของเขื่อนปากมูล ทำไมชาวบ้านที่ปากมูลถึงต่อต้านการสร้างเขื่อนปากมูล มันส่งผลกระทบถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในเรื่องการหาปลาหรือการทำการประมงที่ทำอยู่มาตั้งแต่ดั้งเดิม วิถีชีวิตที่ทำอยู่ทุกวันนี้ได้คำตอบแทนมากกว่าการที่จะสร้างเขื่อนหรือไม่ ได้มีการจ้าง กฟผ. นักวิชาการ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเข้ามาทำการวิจัยสำรวจเรื่องปลาในเขื่อนปากมูลว่ามีมากแค่ไหนและได้มีข้อสรุปว่ามีประมาณ 50-60 ชนิดเท่านั้น แต่คณะวิจัยส่วนหนึ่งที่เป็นชาวบ้านได้จับปลา

ปรากฏว่าได้ถึง 180 ชนิดและมีอีกหลายชนิดที่ยังไม่ทราบชื่อ และชาวบ้านยังรู้ด้วยว่าปลาชนิดไหนอยู่ในบริเวณใด เพราะชาวบ้านทราบดีจึงได้ทำการประมงและเขื่อนที่สร้างขึ้นมาก็เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าแต่จริง ๆ แล้วไม่สามารถทำได้อย่างที่อ้างถึง ปัจจุบันนี้ชาวบ้านฉลาดขึ้นเพราะได้รับการเรียนรู้และมีการพัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ

ที่เชิญพี่น้องมาร่วมเวทีในวันนี้ อยากจะให้มีความหลากหลาย มีทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ สตรีเยาวชน คละกันไป เพื่อให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป คนที่มีประสบการณ์มากก็จะสามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังคนอื่น ๆ ได้ คนรุ่นหลังก็จะได้รับการเรียนรู้หลาย ๆ อย่างก็จะเกื้อกูลกัน ยกตัวอย่างในเรื่องกฎหมายบางคนไม่สนใจและไม่รู้ในเรื่องกฎหมาย แต่พอมาร่วมเวทีที่มีการพูดถึงเรื่องกฎหมายต่าง ๆ ก็จะได้มีการเรียนรู้เรื่องกฎหมายไปด้วย อะไรที่มีผลกระทบถึงเราเราก็จะทราบว่ากฎหมายอะไรบ้างที่จะมารองรับในสิ่งที่เรากำลังกระทำอยู่ ไม่ต้องกลัวหรือระแวงตรงไหนที่ไม่เข้าใจในส่วนของการสิทธิตรงไหน และมีอะไรบ้างที่โครงการสิทธิจะเข้ามาช่วยได้สามารถที่จะสอบถามได้

คำถามผู้เข้าร่วม

ปัจจุบันนี้มีกฎหมายป่าชุมชนออกมารองรับแล้วหรือยัง

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

กฎหมายป่าชุมชนยังไม่ออกมารองรับแต่ก็ไม่เกินเดือนเมษายน 2546 คาดว่าคงจะออกมาแล้ว จึงอยากจะบอกว่าถ้าใครจะทำป่าชุมชนก่อนตามที่กฎหมายป่าชุมชนระบุไว้ ก็สามารถทำได้ภายหลังกฎหมายออกมาก็จะคุ้มครองทันที สมมุติว่าเราจะทำป่าชุมชนและได้ไปตกลงกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้แล้วว่าเราจะทำป่าชุมชนทั้งหมด 20,000 ไร่ เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยกันและจัดตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านมีการตั้งกฎกติการะเบียบต่าง ๆ แล้ว และต่อไปก็ทำในรูปของตำบลเหมือนกับที่อำเภอเชียงดาวทำกันซึ่ง ณ วันที่อำเภอเชียงดาวมีการจัดตั้งประธานเครือข่ายป่าชุมชนเพื่อมาแทนพ่อหลวงดิบที่เสียชีวิตไป ซึ่งพ่อหลวงดิบจัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถอีกคนหนึ่งเคยได้เข้าไปพบปะพูดคุยกับทางรัฐมนตรีมาแล้วหลายครั้งจัดได้ว่าเป็นคนที่มีความสามารถคนหนึ่ง ในอำเภอเชียงดาวในขณะนี้ประธานหมู่บ้านที่ได้ทำเรื่องป่าชุมชนตามโครงการสิทธิชุมชนศึกษาได้ทำประกันชีวิตให้เพราะที่อำเภอเชียงดาวทำกันอย่างจริงจัง สำหรับผู้ที่เป็นหัวหน้าเป็นประธานที่ตรวจป่าและจับผู้ลักลอบตัดไม้เขตป่าชุมชนส่วนมากก็จะเป็นนายทุนเป็นส่วนมาก โดยมีการลักลอบตัดไม้ในการเดินตรวจป่าจะทำการในลักษณะเป็นกลุ่ม สามารถที่จะพกอาวุธเข้าไปได้เพื่อใช้ในการป้องกันตัว

จากที่ได้ไปจัดเวทีที่ตำบลน้ำแพร่บริเวณเขตป่าชุมชนน้ำรุ เป็นป่าที่อนุรักษ์ไว้เป็นป่าชุมชนแล้วมีชาวบ้านจากตำบลบ้านโป่งไปตัดไม้ไผ่มา 3 เล่มถูกปรับไป 200 บาท ตามกฎที่

ชาวบ้านได้ตั้งไว้ ในหมู่บ้านเราก็เช่นเดียวกันจู่ๆเข้าไปตัดไม้ก็ไม่ได้ แต่สามารถยกตัวอย่างได้เช่นบ้านที่ถูกไฟไหม้ เราสามารถทำหนังสือไปถึงป่าไม้ขออนุญาตตัดไม้มาสร้างบ้านจำนวน 10 -20 ต้นก็ได้ไม่ว่าจะตัดมาทั้งป่า ในการทำป่าชุมชนงบประมาณบางส่วนอาจจะขอทาง อบต.ให้มาร่วมสนับสนุนได้บ้าง

ในส่วนของการเมืองฝ่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำถ้าไม่มีชลประทานเราสามารถนำน้ำมาใช้ได้ แต่ถ้าเป็นระบบชลประทานจะไปขอน้ำมาใช้ไม่ได้แล้ว หาก พ.ร.บ. น้ำ ที่จะออกมาในไม่ช้านี้ ถ้าไม่ถึงคิดเราก็ไม่สามารถใช้น้ำได้ ถ้าหากมีการลักลอบก็จะถูกจับและปรับ 200,000 บาทจำคุกอีก 6 เดือน ตาม พ.ร.บ. น้ำ น้ำทุกอย่างเป็นของรัฐหมด ไม่ว่าจะเป็นน้ำฝน น้ำใต้ดิน น้ำบนดินตลอดจนถึงน้ำในบ่อและอีกต่อไปสมมุติว่าน้ำในอ่างแม่ภูกันสร้างขึ้นมาจากเงินกู้ของ ADB. ต่อไปที่แต่ละแปลงที่จะใช้น้ำจะต้องมีการติดตั้งมิเตอร์จัดปริมาณการใช้น้ำและในการใช้น้ำจะต้องมีกำหนดระยะเวลาว่ากี่วันและระยะหัวหน้าเหมืองฝายก็จะหายไป จะคงเหลืออยู่ก็เฉพาะที่จำงไว้ปิด - เปิดน้ำ เก็บเงินค่าน้ำเท่านั้น ในการออกกฎหมายอยากให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทุกวันนี้เรามีข้อมูลมากพอสมควร เพราะฉะนั้นอะไรที่ส่งผลกระทบต่อเราเราก็ต้องขอเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้เข้าร่วมเรียนรู้ด้วย อันไหนที่มันไม่ดีเราก็สามารถที่จะปฏิเสธหรือคัดค้านได้ เราต้องขอเข้ามาร่วมด้วยทำไมต้องให้นักวิชาการเท่านั้นที่ทำ ในกรณีที่น่าเป็นของรัฐก็จะเหมือนกับป่าและที่ดิน ถ้าน้ำเป็นของรัฐเมื่อไรก็ต้องไปจ้างบริษัทเพื่อไปจัดการเก็บค่าน้ำ เงินส่วนนั้นก็จะเข้ามาเป็นเงินของบริษัทในส่วนของบริษัทก็มีหน้าที่จ่ายภาษีให้รัฐบาลเท่านั้น เพราะขณะนี้ทางภาคอีสานได้มีการจัดการในรูปแบบนี้แล้ว และทางด้านนายทุนได้บอกว่าชาวบ้าน ชาวไร่ชาวนาใช้น้ำไม่ประหยัด โดยลืมนึกไปว่าปัจจุบันนี้เศรษฐกิจของเรามันแย่ขนาดไหน บุตรหลานก็ต้องไปศึกษาค่าใช้จ่ายก็มากขึ้น ปกติทำนาครั้งเดียวก็ไม่เพียงพออยู่แล้วต่อค่าใช้จ่ายยุคสมัยมันเปลี่ยนไป และในการทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวเช่นปลูกข้าวโพดหวานก็ปลูกเหมือนกันหมด ถั่วเหลืองก็ปลูกเหมือนกันหมด ไม่ได้ปลูกพืชหลากหลายชนิด ราคาที่ดีบ้างไม่ดีบ้าง สารเคมี ปุ๋ย ยาต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงต้นทุนต่าง ๆ ที่จะต้องใช้จ่ายทั้งหมด ปัจจุบันประเทศสหรัฐเป็นผู้ที่ริเริ่มสร้างเขื่อน แต่ตอนนี้ทางสหรัฐได้เลิกการสร้างเขื่อนแล้วเพราะเกิดภาวะน้ำท่วม แต่เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำบางแห่งยังมีความต้องการใช้อยู่ ไม่ใช่เราจะไปต่อต้านการสร้างเขื่อนหมด บางพื้นที่ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างอ่างเก็บน้ำหรือเขื่อน จะยกตัวอย่างในกรณีของเขื่อนแม่งัดจากที่เคยได้ไปสำรวจว่าบริเวณที่นามีที่ไร่น้ำท่วมจะเสียหายเท่าไร ซึ่งอยู่ในสมัยของกำนันสิงห์คำ หน่อคำกำนันตำบลบ้านโป่ง ซึ่งแผนที่ในขณะนั้นยังอยู่ที่ท่าน ตอนนั้นจะวัดพื้นที่เลยว่าที่ของคนนี้มีกี่ไร่จะเดินสำรวจหมด รวมเวลาที่เดินสำรวจเป็นเวลา 3 วัน และช่วงต่อไปจะให้พี่น้องที่ร่วมเวทีวาดแผนที่ของตำบลป่าไผ่ขึ้นมา โดยการคละหมู่บ้านและจะกำหนดแผนที่ว่าต้องมีสถานที่สำคัญ ถนน เหมืองฝาย อ่างเก็บน้ำ ป่าหมู่บ้าน โดยใช้นั้นเป็นหลักในการวาดแผนที่ จากการที่ได้ไปจัดเวทีในหลายหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละคนก็จะรู้ว่าพื้นที่ของหมู่บ้านของตนอยู่เขตไหน มีอะไรบ้างเราสามารถบอกได้ว่าพื้นที่ของหมู่บ้านบริเวณไหนที่เป็นหนองน้ำสาธารณะ บริเวณไหนที่เป็น

อบต. ซึ่งเราจะทราบกัน โรงเรียน วัด อยู่บริเวณไหน ป่าไม้ อ่างแม่โก้นอยู่ตรงไหน บริเวณใดบ้างที่ใช้น้ำจากอ่างแม่โก้น มีฝายอะไรบ้างที่เวที่ตำบลสันทรายก็ทำกันในลักษณะนี้ เมื่อได้รับรู้แล้วจะนำไปทำแผนที่ที่ชัดเจนขึ้นมา เจ้าหน้าที่แผนที่จะเก่งเพียงใดก็ตามเมื่อเอาแผนที่มาทางแล้วก็ไม่สามารถทราบได้หมด จะยกตัวอย่างกรณีแผนที่ของตำบลน้ำแพร่ แม่น้ำบางสายในแผนที่ยังไม่ปรากฏ ซึ่งในการนำเสนอจะต้องนำข้อมูลที่ชัดเจนไปเสนอพูดคุย เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำมีจำนวนประมาณกี่คน มีฝายต่างๆ ชื่อฝายอะไรบ้าง ก็ลูก มีปัญหาเรื่องอะไรบ้าง เช่น มีปัญหาเรื่องน้ำแห้ง ทำไมน้ำจึงแห้งเพราะป่าถูกทำลาย ใครทำลายป่าชาวบ้านธรรมดาหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือชาวเขา เราจะสามารถนำไปพูดคุยได้ และเราสามารถรับรู้ข้อมูลทั้งหมด ก่อนที่จะได้รับรู้ข้อมูลของผู้อื่น ๆ

ช่วงนำเสนอ

ตัวแทนกลุ่มที่ 1. : นายอนันต์ สิทธิวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2

จากแผนที่ที่ได้ร่วมกันจัดทำมา เริ่มต้นจากหมู่ที่ 6 ตำบลเวียงขึ้นมาทางตำบลป่าไผ่จะเป็นทางแยกไปทางหมู่ที่ 3 ตำบลสันยาวเลยขึ้นมาทางตำบลป่าไผ่ก็จะเป็นบ้านโละจากหมู่บ้านสันยาวขึ้นไปทางทิศตะวันออกจะเป็นเขตติดต่อบ้านป่าดุ่ม ขึ้นมาทางทิศเหนือจะเป็นหมู่ที่ 9 บ้านม่วงคำ เลยขึ้นมาเป็นหมู่ที่ 1 บ้านสามัคคี จากตำบลป่าไผ่มาจนถึง อบต. ป่าไผ่ โรงเรียนบ้านป่าไผ่ เข้ามาในหมู่บ้านป่าไผ่ไปเรื่อย ๆ ก็จะถึงหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านเหล่า เลยขึ้นไปเป็นอ่างแม่โก้น เลยอ่างแม่โก้นก็จะเป็นเขตป่า อ้อมลงมาทางบ้านป่าเหล่า จะพบสถานีตำรวจตำบลป่าเหล่าจะมีทางแยกไปบ้านสันปอธงและตีนธาตุเลยไปบ้านสันกลางทางด้านบ้านสันปอธงทางทิศใต้จะเป็นบ้านโละ

ตัวแทนกลุ่มที่ 2. : นายดวงจันทร์ อินแก้ว หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า

แผนที่จะเริ่มจากตำบลเวียงเข้ามาทางบ้านแม่กอยก็จะมาถึงบ้านป่าไผ่ซึ่งจะมี อบต. และโรงเรียน ถัดมาจะเป็นสถานีอนามัยและแยกไปทางบ้านสันปอธง ย้อนกลับมามีเดิมจะมีแยกไปทางบ้านเหล่า ไปทางอ่างและจะเป็นเส้นทางไปสหกรณ์ไปดอยฝรั่ง ถัดมาเป็นทุ่งนาและพื้นที่ทำกินของชาวบ้านเลยขึ้นไปจะเป็นหมู่บ้านของชาวเขา ลงมาจะเป็นฝายหินและแยกลงมาจะเป็นสถานีตำรวจและวัดบ้านเหล่า ออกมาเป็นบ้านสันปอธงทางด้านทิศใต้จะเป็นสันตะพานเป็นเหมืองที่แยกออกมาจากฝายหินมีชื่อว่าเหมืองรถซึ่งจะไหลมาทางตำบลป่าไผ่

ตัวแทนกลุ่มที่ 3. นางบุญเรือง บุญมา รองประธานแม่บ้านหมู่ที่ 1

เริ่มต้นจากแม่ดอยตำบลเวียงไปทางบ้านสันยาวหมู่ที่ 2 จะเป็นบ้านม่วงคำไปเรื่อย ๆ จนถึงบ้านสามัคคีจะมีทางแยกไปทางป่า ย้อนกลับมาที่เดิมจะเป็น อบต. โรงเรียนไปทางบ้านเหล่า ส่วนถนนสายนี้จะไปบ้านโละ ม่วงถ้อย เลยขึ้นไปเป็นบ้านสันปอธง สันกลาง ดันธาตุ ขึ้นไปทางบ้านเหล่าจะมีโรงเรียนบ้านป่าไผ่ สถานีอนามัย เลี้ยวลงมาทางบ้านสันปอธง จะเป็นป่าช้า ขึ้นไปจะเป็นหมู่ที่ 3 บ้านเหล่าเลยขึ้นไปอีกจะเป็นอ่างแม่โก้น เลยไปอีกจะเป็นป่าแยกออกมาเป็นอ่างแม่กอย ถนนเส้นนี้ไปทางบ้านฝรัง จะมีลำเหมืองที่จะอ้อมบ้านป่าไผ่และอีกสายตามถนนและไหลมาทางบ้านแม่ดอยจะมีอยู่ 2 สายจะมีเหมืองตรงทางแยกที่บ้านเหล่าจะไปดันธาตุชื่อว่าเหมืองโละเลยมาเรื่อย ๆ ตามทางบ้านสันกลาง

ตัวแทนกลุ่มที่ 4. : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านป่าไผ่

จากถนนของอำเภอพร้าวเข้าสู่หมู่บ้านตำบลป่าไผ่ ก่อนที่จะถึงบ้านป่าไผ่ เลี้ยวซ้ายจะไปทางบ้านโละ ถ้าเลี้ยวขวาจะไปทางหมู่ที่ 2 บ้านสันยาว และหมู่ที่ 9 บ้านม่วงคำมาถึงจุดเลี้ยวตรงบริเวณหน้าโรงเรียนป่าไผ่ เลยมาทางขวามือจะเป็น อบต. ถ้าไปทางทิศเหนือจะเป็นบ้านป่าไผ่เลี้ยวซ้ายมาอีกนิดจะเป็นสถานีอนามัยป่าไผ่ ทางขวามือจะเป็นหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 6 ถ้าตรงไปจะเป็นบ้านเหล่าไปเรื่อย ๆ จนถึงอ่างเก็บน้ำ เลี้ยวซ้ายจะเป็นวัดป่าไผ่ และจุดตรวจของสถานีตำรวจตำบลป่าไผ่ ส่วนเส้นลำน้ำเงินคือเหมืองผ่านมาตรงกลางของบ้านป่าเหล่าแยกออกมาเป็น 2 ลำคือ ตรงมาทางหน้าสถานีอนามัยป่าไผ่และอีกสายหนึ่งจะไปทางบ้านม่วงถ้อย ส่วนอีกสายหนึ่งก็จะอ้อมมาทางทิศตะวันออกของบ้านป่าไผ่ และสายนี้มาจากภูเขาซึ่งไหลมาจากบ้านสันยาวผ่านหมู่ที่ 9

ตัวแทนกลุ่มที่ 5. : นายจันทร์แก้ว บุญเถิง ประธานสภาอบต.ป่าไผ่

จะอธิบายในส่วนถนนและหมู่บ้านก่อน ถนนหลักๆในตำบลป่าไผ่มีอยู่ 3 สาย คือ สายแม่กอย สายบ้านไจ้สายบ่อเต่า จะอธิบายสายแรกก่อน จากบ้านแม่กอยเข้ามาเป็นบ้านสันยาวหมู่ที่ 2 และไปทางตำบลป่าไผ่ขึ้นมาทางทิศเหนือเป็นหมู่ที่ 9 บ้านม่วงคำ เลยขึ้นมาเป็นหมู่ที่ 1 สถานที่สำคัญก็มี อบต. โรงเรียนและกลุ่มเกษตรกร ถัดขึ้นมาเป็นสถานีอนามัย ไปอีกจะเป็นหมู่ที่ 3 จะมีทางแยกขึ้นไปอ่างแม่โก้น และจะมีทางขึ้นไปบ้านชาวเขาป่าหญ้าไซ มีบ้านขอบม่วงป่าหญ้าไซ อาเย บ้านอาเส่ และสันปายาง ถนนสายอ้อมไปทางทิศตะวันออกคือสายสหกรณ์ จะมีอ่างแม่กอยอยู่บริเวณนี้ อ้อมไปทางถนนสายสหกรณ์ขึ้นไปทางลำน้ำแมงจืด จะมีบ้านชาวเขาชื่อว่าบ้านออบมิด ลงมาที่หมู่ 4 จะเป็นวัดดงมะเดะ ลงมาทางหมู่ 5 ย้อนมาทางหมู่ 6 ลงมาหมู่ 1 ลงมาอีกเป็นหมู่ที่ 7 อ้อมมาเป็นหมู่ที่ 8 ลงมาเป็นหมู่ที่ 10 ลงไปทางทิศตะวันตกจะเป็นบ้านสันผักอี (บ่อเต่า) ตำบลสันทรายและป่าช้าและต่อไปจะเป็นส่วนของลำเหมืองจากแม่โก้นและแมงจืด ทางแม่โก้นจะมีลำเหมืองสายหลัก ๆ อยู่ 2 สายคือ สายโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ รับผิดชอบลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแมงจืด

ดงมะตะแยกไปหมู่ที่ 4 สันฮกฟ้า หมู่ที่ 5 สันกลาง หมู่ที่ 11 สันผักอี ส่วนอีกสายคือสายฝาย หินไปทางหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 2 ลงมาจนถึงหมู่ที่ 6 หมู่ที่ 7 ผ่านป่าช้ามา

ตัวแทนกลุ่มที่ 6 : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 สันตะผาบ

เริ่มต้นจากหมู่ที่ 10 สันตะผาบ หมู่ที่ 7 ม่วงถ้อย หมู่ที่ 6 สันปอธงขึ้นมาหมู่ที่ 5 สันกลางและบริเวณทุ่งนา ขึ้นมาถึงบ้านเหล่าจะเห็นสถานีตำรวจป่าไหนด ทางทิศตะวันตก คือบ้านหมู่ที่ 4 บ้านดินธาตุและเขตติดต่อตำบลสันทราย ขึ้นมาทางหมู่ที่ 3 และอ่างเก็บน้ำ ฝายหิน และมาอีกจะเป็นฝายแมกอยซึ่งสร้างเสร็จใหม่ๆ เรื่องขึ้นมาจะเป็นบ้านป่าไม้และบ้าน ชาวเขา ถนนสายลงมาก็คือสายสหกรณ์เรื่อยไปเป็นเขตติดต่อตำบลป่าดุ่ม และเขตป่าลงไปตาม ถนนจะเป็นสถานีอนามัย หมู่ที่ 1 โรงเรียนและอบต. ไปเรื่อยๆ จะเป็นหมู่ที่ 9 บ้านม่วงคำและหมู่ ที่ 2 บ้านสันยาว ซึ่งมีถนนเชื่อมโยงติดต่อกับตำบลป่าดุ่ม ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดต่อกับ ตำบลเวียง

อ.บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

จากแผนที่ของตำบลป่าไหนดที่หลาย ๆ คนมาชี้แจง จะมีแม่น้ำสายหลัก 2 สายที่ใช้ ประโยชน์คือแม่โก้นและแมกอย ป่าส่วนมากและรอบ ๆ ก็จะเป็นป่าไม้ สายน้ำที่ต่อจากแม้งัด คือต่อในตำบลสันทราย ตำบลป่าไหนดได้ใช้น้ำจากแม้งัดไม่มาก ที่ใช้ก็มีเฉพาะบ้านออบมิด และหมู่ที่ 4 ดินธาตุ หมู่ที่ 3 บ้านเหล่า หมู่ที่ 5 บ้านสันกลาง หมู่ที่ 6 บ้านปอธง หมู่ที่ 7 บ้าน ม่วงถ้อย และหมู่ที่ 8 สันตะผาบ ส่วนมากการที่เราจะมองหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งเวลามองภาพ รวมเรามักจะมองไม่เห็น แต่ถ้าหากว่าเรามาช่วยกันมองหลายๆ ฝาย หลาย ๆ คน ความติดก็ จะระดมออกมา บางคนก็มีความสามารถ บางคนก็มีความรู้อย่างเช่น บ้านอาเส่ บ้านหญ้าไซ บ้านขอนแก่น บ้านอาแย ซึ่งเราไม่ได้คิดถึงเลย ซึ่งส่วนนี้จะเป็นหมู่บ้านชาวเขา เพราะตาม ลักษณะที่ถ้าจะทำป่าชุมชนต้องดึงชาวเขาเหล่านี้มาเข้าร่วมด้วย จะต้องดึง อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำหนด ทุกหมู่บ้านต้องมาร่วมกัน ถ้าหากจะทำเหมือนกับที่อำเภอเชียงดาว ที่พูดถึงอำเภอ เชียงดาวคือยกเป็นตัวอย่าง ก็แล้วแต่ว่าในหมู่บ้านเราจะทำอย่างไร สังเกตดูเขตป่าตำบลป่าไหนดจะเป็นเขตป่าต้นน้ำอยู่ แม้งัดก็อยู่ใกล้ แม่โก้นอยู่ในเขตของตำบลป่าไหนด ถ้าสมมุติว่าทางป่า ทั้งหมดย่างเก็บน้ำแม่โก้นต้องแห้งแน่นอน แม้งัดก็จะแห้งตามไปด้วย ถ้าเรารักษาป่าผืนนี้ไว้ ต่อไปน้ำก็คงไม่แห้ง

สมัยก่อนที่ผ่านมาในการทำไร่ทำนามีน้ำใช้เพียงพอ แต่ปัจจุบันแตกต่างกันออกไป เพราะทำนากันหลายรอบ ทำสวนกันหลายรอบ อย่างที่พูดมาในช่วงเช้าเพราะเศรษฐกิจรัดตัว ค่าใช้จ่ายก็มีมากขึ้น วัฒนธรรมตะวันตกก็เข้ามามาก การแต่งตัวก็เปลี่ยนไป จากแผนที่ทั้ง หมดยกก็จะมองเห็นภาพแล้วว่า ตำบลป่าไหนดอยู่ตรงไหน ป่าอยู่ตรงไหน มีแม่น้ำไหลผ่านก็สาย ที่หมู่บ้านมีสถานที่สำคัญอะไรบ้าง ปัจจุบันถ้าเราจะทำอะไรเราจะต้องถามพี่น้องชาวบ้านว่า โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม้งัด

จะทำอะไรกันซึ่งจะต้องตั้งอยู่บนฐานฐานของทรัพยากรทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ ป่า การเกษตร องค์กร จะทำอะไรก็ต้องมีการปรึกษา คือจริง ๆ แล้วระบบการเกษตรจะต้องเกี่ยวข้องกับดิน กับน้ำ กับป่า เหมือนกันหมดคือจะรวมทั้งหมด การเกษตรของเราถ้าไม่มีป่าไม้ ดินและน้ำก็จะแห้งคือจะพังกันทั้งหมด ถ้าจะทำป่าก็จะตั้งคำถามให้และจะให้แบ่งกลุ่มเหมือนเดิมและให้เขียนว่าจะทำอะไร จะดำเนินการอย่างไรบ้าง

ประเด็นปัญหาของชาวบ้านที่ต้องการนำเสนอและหาแนวทางการแก้ไข :

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6

วันนี้มีคำถามเพื่อจะมาขอคำอธิบายในเรื่องของโครงการอนุรักษ์ป่า คำถามที่ทางคุณบุญมาให้มาว่าจะดำเนินการอย่างไร อันดับแรกข้อ 1 เราจะต้องมีการจัดอบรมผู้นำท้องถิ่นเสียก่อนระหว่าง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. จะต้องมาอบรมทำความเข้าใจถึงหลักการของป่าชุมชนก่อน จะต้องมีความพร้อมและความร่วมมือเสียก่อนโครงการจึงจะดำเนินการไปได้ ข้อที่ 2 เราจะต้องออกสำรวจป่าในเขตพื้นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่ของตำบลป่าไผ่ที่จะจัดทำกลุ่มอนุรักษ์ป่าว่าป่าของเรามีจำนวนกว้างเท่าไร เช่นทางทิศตะวันออกติดต่อกับเขตจังหวัดเชียงราย ทางทิศเหนือติดกับอำเภอดงโข่ง กว้างขนาดไหนทางผู้นำท้องถิ่นจะทราบดีเขตพื้นที่รับผิดชอบว่ามากน้อยขนาดไหน ข้อ 3 เมื่อเรารู้เขตรับผิดชอบแล้วเราจะต้องมีกฎหมายเกณฑ์กติกาในการใช้ป่าชุมชน เมื่อเรารู้เขตป่าแล้วเราจะต้องอนุรักษ์ไว้อย่างไรบ้าง มีกฎหมายอย่างไรบ้าง เช่น ถ้าไปตัดไม้ในเขตนอกเหนือจากพื้นที่ใช้สอยแล้วจะมีการปรับจะมีการลงโทษกันอย่างไร เราต้องตั้งกฎเกณฑ์กันขึ้นมา และคำถามข้อที่ 4 จะทำเมื่อไร เราพูดถึงจะให้ทำเมื่อไรเราจะทำเพียงลำพังไม่ได้ถ้าไม่มีหน่วยงานมาสนับสนุนในด้านของงบประมาณหรือการอบรมต่างๆให้ทางประชาชนชาวบ้านเข้าใจ เมื่อไม่มีงบประมาณสนับสนุนเราก็ไม่สามารถทำได้ ถ้าเรามีการอบรมต่าง ๆ และมีหน่วยงานสนับสนุนแล้วจะทำให้ชุมชนของเรามีความพร้อมถ้าเราได้รับการอบรมแล้วชาวบ้านมีความสนใจมีความเข้าใจแล้ว เรามีความพร้อมแล้วเราก็สามารถทำได้

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 บ้านโละปูเลย

ก่อนอื่นการมาอบรมในวันนี้ก็มีจุดประสงค์เดียวกัน คือเราอยากจะมีป่าที่สมบูรณ์ ป่าที่มีน้ำ ถ้าป่าหมดน้ำก็ไม่มี เราก็ต้องเข้าใจด้วย การดำเนินงานก็เหมือนกลุ่มแรกเป้าหมายเดียวกัน คือการจัดอบรมผู้นำในท้องถิ่น มีทั้ง ผู้ใหญ่บ้าน อบต. กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ตำบล สารวัตร ที่เกี่ยวข้องกับงานนี้ มาร่วมอบรมด้วยกันให้เข้าใจว่าการมีป่าจะมีประโยชน์อย่างไร เชิญชวนพี่น้องชาวบ้านในพื้นที่สูงหรือชาวเขาเข้าร่วมโครงการด้วยกัน

อนุรักษ์ป่า และจัดหางบประมาณการดำเนินงานหากไม่มีงบประมาณก็ไม่สามารถดำเนินการได้ การงานทุกอย่างเงินคือปัจจัยสำคัญถ้ามีงบประมาณก็จะทำได้ จะทำเมื่อไรเราจะทำเมื่อการประสานงานและได้ข้อสรุปเรียบร้อยแล้ว ถ้าเราได้ข้อสรุปที่เรียบร้อยแล้ว เราค่อยมาว่ากันอีก ที่ว่าการมีป่าอนุรักษ์เราจะสร้างกฎเกณฑ์อย่างไร อย่างที่กลุ่มแรกเสนอมาก็จะมีเป้าหมายเดียวกัน ทำโครงการหางบประมาณถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่า เพื่อเป็นงบประมาณในการดำเนินงาน สำรวจป่าหรือทำป้ายเขตป่าชุมชนเพื่อให้รู้ว่า เขตของป่าชุมชนอยู่บริเวณใดและอีกอย่างต้องบอกให้ชาวเขาทราบว่าบริเวณนี้เป็นเขตป่าชุมชนห้ามตัดไม้ทำลายป่า ห้ามบุกรุกทำลายหากเราไม่เชิญเขามาเขาก็ไม่ทราบ พร้อมทั้งหากกล้าไม้เพื่อนำมาปลูกทดแทนในเขตป่าชุมชนที่ถูกทำลายไปให้สมบูรณ์ขึ้นและป่าไม้ของเราจะกลับคืนมาเหมือนเดิมอย่างในอดีต

นายอุ้นเรือน คำทราย : สมาชิก อบต. หมู่ที่ 1 ตำบลป่าไผ่

ที่ทางผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ได้พูดมาแล้ว ที่เรามาร่วมกันในวันนี้ก็มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือเกี่ยวข้องกับดิน น้ำ ป่า และในเรื่องของป่าชุมชนที่จะทำเราจะเริ่มดำเนินการอย่างไร อันดับแรกเราจะต้องชักชวนชาวบ้านและชาวเขาช่วยกันรักษาป่า เราไม่ตัดไม้ทำลายป่ารักษาสัตว์แวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์เหมือนกับอดีตที่ผ่านมาไม่มีใครตัดไม้ทำลายป่า ฝนฟ้าก็ตกต้องตามฤดูกาลและในขณะนี้ขอยกตัวอย่างเช่น ขณะนี้เราเกี่ยวข้าวแต่ฝนก็ตกลงมา ข้าวของเราก็เน่าเสียหาย เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่าและไม่มีการปลูกทดแทนขึ้นมา ข้อ 2 เราจะช่วยกันรณรงค์ปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆเช่น วันพ่อ วันแม่หรือวันสำคัญทางศาสนา ข้อ 3 ขอให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนช่วยในการสนับสนุนด้านงบประมาณ สำหรับใช้จ่ายในการดำเนินงาน

อ. บุญมา บัวแก้ว : ผู้ประสานงานลุ่มน้ำจืด

ดูแนวทางของหลายๆกลุ่มที่ต้นทุนเหมือนกันหมด ต้นทุนในที่นี้หมายถึงความรู้เรื่องป่าจริงๆ แล้วคนเรามีภูมิปัญญาเหมือนกันหมด อยู่ที่ว่าจะเอาออกมาใช้อย่างไรเท่านั้น ก็เป็นแนวทางที่ดีสำหรับการที่เราจะเชิญพี่น้องชาวเขาและชาวพื้นราบมาช่วยกัน และรวมทั้งการรณรงค์ปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆเป็นสิ่งที่ดี บางครั้งการตัดต้นไม้ก็ต้องมีการปลูกทดแทนบ้าง ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอาจจะเอาเงินงบประมาณมาสนับสนุนแต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเราต้องช่วยเหลือนตนเองก่อน ซึ่งมีข้อเสนอว่าเราจะต้องมีการรวมกลุ่มรวมตัวกันก่อน บางอย่างไม่ต้องของงบประมาณจากที่อื่นเราต้องทำกันก่อน ถ้าเราดำเนินการแล้วหน่วยงานต่างๆ ก็จะเข้ามาเองเหมือนกับที่อำเภอเชียงดาว ซึ่งทำเรื่องป่าชุมชนมา 5 ปี ได้เงินมา 1,000,000กว่าบาท ตอนนี้องค์กรต่าง ๆ หลายองค์กรเข้ามาดูงานและทำวิจัยที่นั่น เงินก็สะพัดเข้ามาเรื่อย ๆ ผู้ใหญ่บ้านพาคนเข้ามาดูป่าไม้ ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน ก็ได้ค่าตอบแทนเป็นเงินเอาเข้าไปโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ กรณีศึกษาลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน แม่แตงตอนบนและแม่จัน

สนับสนุนหมู่บ้านอีกเพื่อเป็นกองทุนด้านงบประมาณสนับสนุน เพราะหมู่บ้านนี้ทำการอนุรักษ์ได้ดี อะไรที่เป็นประโยชน์สำหรับเราเราไม่ต้องรอหน่วยงานของรัฐแต่เพียงอย่างเดียว หรือรอให้ อบต. จัดสรรงบประมาณมาให้ บางทีอบต. ก็ไม่มีเงินงบประมาณมากนัก ถ้าเราร่วมแรงร่วมใจกันทำกันก่อนเราก็ได้ผลประโยชน์ก่อน อะไรที่ลงมือทำแล้วจะต้องทำเป็นกลุ่ม ทำเองเพียงลำพังไม่ไหวแน่ ๆ อย่างเช่นการเดินทางสำรวจป่า ไปติดต่อกันหลายวันก็ไม่ไหวเราก็ต้องมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปจากจุดนี้ถึงจุดนี้ แบ่งกันหน่วยเสบียงก็จัดอาหารไปส่งให้ตรงที่จุดนั้น หาดินป่าปักป้ายทั้งหมดเราจะต้องได้ไปคุยกับทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้ก่อนเพื่อขอให้เขามาร่วมด้วย เชิญพี่น้องชาวบ้านด้วย ก่อนที่จะทำตรงนี้ทุกคนเมื่อกลับไปแล้วก็ลองไปคุยกับทางผู้ใหญ่บ้าน กำนันอบต. แล้วก็มีการประชุมกันภายในหมู่บ้านก่อนตกลงร่วมกันว่าเราจะทำป่าชุมชน จะมีการตั้งคณะกรรมการป่าขึ้นมา มีใครบ้าง ช่วยกันซึ่งทางผู้ใหญ่บ้าน กำนันอบต. จะต้องเป็นผู้นำก่อน ยกตัวอย่างในอำเภอเชียงดาว ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ร่วมมือช่วยเหลือกันหมดทุกฝ่าย แม่บ้านก็เป็นหัวใจสำคัญเช่นเดียวกัน จากการวิจัยที่จังหวัดลำพูน แม่บ้านเป็นตัวจักรสำคัญด้วยซ้ำไปอย่างเช่นการเดินทางสำรวจป่าแม่บ้านจะรู้ว่าเคยไปหาเห็ดหาหน่อที่ไหนได้บ้าง อันไหนกินได้อันไหนที่กินไม่ได้ หลาย ๆ คนมีความรู้แตกต่างกันไป อย่างการเข้าไปในป่ามีหลาย ๆ อย่าง สมุนไพร อาหารป่า ไม้ใช้สอย มีประโยชน์ทุกอย่างถ้าอนุรักษ์ดีก็เหมือนกับหลาย ๆ คนบอกน้ำท่าก็อุดมสมบูรณ์ดี เหมือนสมัยก่อน ๆ ในปัจจุบันนี้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นการตัดไม้ทำลายป่าก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว เราจะทำอย่างไรเพื่อลูกเพื่อหลานของเราในวันข้างหน้าจะได้มีใช้ ไม่ใช่มองว่าเพียงวันนี้ต้องมองไปข้างหน้าในกรณีของตำบลสันทราย ตำบลน้ำแพร่ และตำบลปางโป่ง จะดำเนินการประชุมลูกบ้านในแต่ละบ้านก่อน พูดคุยทำความเข้าใจตกลงตั้งคณะกรรมการเรียบร้อยแล้วก็จะมารวมกันในรูปแบบพลพร้อมเมื่อไรเราก็จะเชิญเจ้าหน้าที่มาร่วมประชุมกัน ซึ่งทางเจ้าหน้าที่จะนำส่วนของกฎหมายป่าไม้เรื่องป่าชุมชนผู้ที่ทำป่าชุมชนในอำเภอเชียงดาว มาเล่าประสบการณ์ให้ฟังว่ามีการดำเนินการอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางให้เราทำกัน ค่าอาหารค่าเบี้ยเลี้ยงยังมีตามปกติ เพราะในแผนของโครงการที่ทำมานั้นจะให้ทำในรูปของการปฏิบัติ ใช่ว่ามาประชุมแล้วกลับไปบ้านนอนก็ไม่มีความหมาย จะทำเรื่องป่าก็เน้นเรื่องป่าและในส่วนของตำบลป่าไผ่ น่าจะทำเรื่องของน้ำด้วยเพราะเป็นแหล่งต้นน้ำอาจจะมีการกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งเราจะรวมกลุ่มเข้าร่วมได้ทั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มป่า เวลาที่เข้าร่วมประชุมไม่ต้องห่วงในเรื่องของเงิน งบประมาณจะได้มาจากไหนบ้างถ้าเราทำกันจริง ๆ วันหลังเราก็สามารถทำโครงการขอได้ ยกตัวอย่างที่ พอช. ก็มีงบประมาณ ซึ่งในขณะนี้ผมได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการประสานงานจังหวัดเพราะมีหลาย ๆ คนช่วยกัน และเจาะจงในส่วนของการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า คน ถือว่าเป็นทรัพยากรหมด ถ้าในส่วนของการอำเภอถ้าเราทำโครงการเข้าไปเราก็ได้ดูแลกันเป็นพิเศษ อีกหน่อยเรื่องของการศึกษาดูงานคิดว่าอำเภอพร้าวค่อนข้างจะสมบูรณ์กว่าอำเภอเชียงดาว เพียงแต่ทางอำเภอเชียงดาวเริ่มต้นก่อน